

خدا آفرین

تور کچه - فارسی
فرہنگی ، اجتماعی ، علمی

بہمن ۱۴۰۲ - شمارگان مسلسل ۲۲۱ - سال بیستم قیمت ۶۰۰۰۰ تومن

دنیادا مسلمان تور کچر

آذین

شماره مسلسل ۲۲۱ - بهمن - سال ۱۴۰۲ - ۷۴ صفحه

مدیر مسئول سردبیر و صاحب امتیاز:

دکتر حسین شرقی دره جک (سوی تورک)

خبرنگاران: تانای شرقی دره جک

علی محمد نیا

ویراستار: سمیه ستاری فر

مدیر سایت: مهندس فرید ستاری فر

زمینه مجله:

فرهنگی؛ مسایل اجتماعی؛ معلومات عمومی؛ طنز و سرگرمی سالم

روش مجله:

آموزشی؛ تحلیلی؛ خبری؛ اطلاع رسانی؛ پژوهشی

گستره توزیع: آذربایجانهای شرقی غربی؛ اردبیل؛ تهران

آدرس چاپخانه: تهران چهار راه خانقاه پاساژ گوهری نسب چاپ ارساران/پ ۳

نشانی مجله تهران خیابان وصال شیرازی پلاک ۷ طبقه سوم واحد ۵

تلفن: ۰۹۱۹۲۲۸۱۹۱۶ / ۶۶۴۶۰۸۹۵ - فاکس: ۶۶۴۹۳۰۸۴

نحوه ارسال مقاله:

تایپ شده بصورت word به ایمیل یا آدرس ماهنامه به زبانهای ترکی و فارسی

جهت معرفی آثار دو نسخه همراه با توضیح مناسب ارسال نمایید.

اشتراک ماهنامه: شش ماه ۷۵۰۰۰۰ و یکساله ۱۴۰۰۰۰۰ هزار تومان

به شماره کارت بانک شهر ۷۰۰۷۸۶۴۷۹۳۸۹ به نام حسین شرقی دره

جک واریز نمایید.

KHUDAFARIN

Cultural and scial mnthly magazin managing Directr
ncnessiner and chief Editr: Dr.HOSSEIN
SHARGHIDAREHJAK(SYTURK)

XUDAFƏRİN

Aylıq Elmi, İctimai, mədəni Dergi
Təsisçi və Baş Redaktor: Dr.HÜSEYN
ŞƏRQİDƏRƏCƏK(SOYTÜRK)
Say221 FEVRAL 2024, Tehran

تیراژ: 1000

www.khudafarin.ir

Telegram: <https://t.me/xudafarindergisi>
khudafarin@yahoo.com

خداآفرین 221 Xudafərin

ایچینده کیلر:

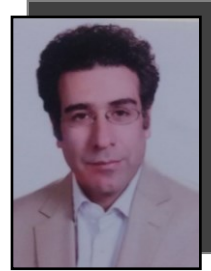
- ۲-----اعتراف ائتمک گرک دیر
- ۵-----چیلله گنجه سیلسله گفتارهای ملی (ترکی) و اسلامی
- ۴۱-----ابیر علاقه ده آلچالدیلماق و اوندان نئچه قاچماق اولار
- ۴۴-----اولکه ده حکایه یازما تاریخی
- ۵۴-----دده قورقود درگیسینه اوتتری باخیش
- ۵۵-----ساتیریک گولوشون غضبی
- ۵۷-----شعیریمیز و حکایه میز

خدافرین ۲۱ جی ایل
ده گنه سیز لر له

اعتراف ائتمک گر کدیر !

İTİRAF ETMƏK GƏRƏKDİR !

مدیر مسؤل و باش یازار : دکتر حسین شرقی دره جک
Sorumlu müdür və baş yazar Dr. Hüseyin Şərqidərəcək SOYTÜRK

گنڊیشاتی هر کسی اوز وارلیغینی بیلمه یه و اونو قوروماغا
واقیقلندیرمیشدیر.

مرکز لشمه یوتیم سیستمی زاتا سونا اوغرامیشدیر. هر
کس برابر حق صاهبی کیمی اداره ائتمه دن اوز پایینی
آلابیمه لیدیر.

اوزون سوزون قیاسی :

۱. نیه بوتون فالقلا ایتیم و اویرتیم ده برابر
هووقا مالیک دئیل ؟ (سنین قانین منیم
قائیدان رنگلی دئیل)

۲. یاییم و سوسیال مندییا نیه بیر اویون دولت
امکانلاریندان بهره له نیر و باشا دوغمالارا
ایسه اوگتی مناسبت بسله نیر؟ ۲. تلویزیون و
دیگر میلی پلاترملار نیه بیر دیل و فرهنگین
فردتین ده دیر؟

۳. آموزش و پرورش هم ده عالی تحصیل نیه
صرف بیر مدنیتین انحصاری آلتیندا دیر ؟ حال
بو کی بیز بو اولکه نی دوشمنلردن قورماق
اویون برابر ساواشیب و به بر اولموشوک.

۴. نیه بیزلرین گوزو قولاغی باشقا اولکه لرین
تلویزیون و سوسیال مندییا وئریشلرین ده
اولمالی دیر. حال بو کی بیزیم اولکه نین
امکانلاری بونا قادیر دیر کی بوتون یئرلی
اهالینین میلی فرهنگی اساسیندا وئریشلر
فاضرلا سین.

۵. نیه شاعیرلریمیز ، فواننده لریمیز و
مهندس لریمیز باشقا اولکه لرین موسسه لرین ده
و ایتماعی پلاترملاریندا اوزونو گوسترمه لی و
هنرینی سرگیله مه لیدیر ؟

اعتراف اتمک گر کدیر کی مدنیت آرناسیندا پوخ جان
سیفیی تدبیرلرین هیاتا گنڊیرلمه سی نتیجه اعتباریه
عکس نتیجه وئرلمده دیر. اولوشا بیلن آلت یایی کین
ونیفرت دن باشقا دئیل دیر. سئوگی و باریشی سرگیله
ین مدنی کورالارین اویقولاماسی نتیجه اعتباریه سئوگی و
قارداشلیغی گتیرمک ده دیر.

تک یونلو بافیشلارین البته تک و رادیکال سونوولاری اول
بیلر. کوچ کیمین الین ده دیرسه او گوونو اوز منفعتلری
اوغروندا قوللانیرسا و باشقلارین گورمزدن گلیرسه او
زامان ایا ا اوغرامیش کسیم ده زامانی گلدیک ده انتقام
پولتیکاسینی اویقولاماقدران کنار دورمایاقدیر.

بیز بو گونوموزو یوخ بلکه ۱۰۰ ایلر سونرامیزی عدالت و
مسوات پرچیوه سینده قوروماغی اساس هدف سئمه
لییک.

کیمسه لرین اویونونا گلمه دن اوز اویونوموزو اوز
دوغرولوقلاریمیز اوزرینده قورمالیق. قونشولوق و
قارداشلیق پرینسپلرینی رهبر توتمالیق . تک
کولتورلوک و تک دیللیک دن پکینه لییک زیر زامانین

منیم آلهالمام سنی اوڭالدرسا او زامان سئوینمه نه گرک
یوفدور. بلکه اوتانمان لازیم دیر. دویمه تافتا قاپینی
دویرلر دیر قاپینی...

دیرناق قوپارمی اتدن؟
هورولمه سه ایپی چپ دن
وئر ال له آلاز کامین اینسان
چپر هورمکدن گلر کدر غم
دوغرو اوتور دوغرو دولان
فانی دیر دنیا ایلکدن ازلدن
منت کوتورمز داشینان یوک
اوزونون اولسا آجی بالدیر اینان
اینسانی اوڭالدان شرف دیر لیاقت
مین وارین اولسا بوش پیمانہ دی
عالم علامت ده هویت دیر سرر جان
جانسیز بدن دن اونما تمنا
بوشا گندر ایلقاری دوست اولسا حالا
زینهار آغلاتما سیخما یار کونلون کی
اوندا وفا آختارسان بولامازسان هیچ زامان
روان ایله عقلین اورک پریشان دیر
جهد محو اولسا دونر تیغ زامان امان دیر
ترسه یوخ دوزگون باخ گوزومه
ایچیم دکی تلاطوم البت کی عیان دیر
بسلمه کین و کدورت مات اندر روحونو
ساغلام اینانجا آرخلان دوغرو داوران
سرر حقیقت ذات طبیعت عدالت دیر اینان
سوی تورک اوساندی، دینمز روحو بیر آن.

گورسن زامانی کلمه دیمی کی بیز ده تک و
واحد ایر قپیلقدن پوخ کولتورلویه کئچک؟
بیر - بیریمیزی ازمک دن بیر - بیریمیزی
سئومه یه کئچمه نی زامانی کلمه دیمی؟
سون سوز : بیر - بیریمیزی اونون و بونون
نوگری حساب ائتمک دنسه بر - بیریمیزین
دوستو اولماغین زامانی کلمه یه بکمی.
یاد و یابانچلیق معامله لری و اوپونلاری سون
بولمویاچقی؟
اوز اولاق، دوغرو اولاق و گویلو اولاق
بیریمیز اوز ده او بیر لری آشاغیدا پرینپی آرتیق تاریخه
قوشموشدور. وحدت احترام متقابل ده دیر. بیز بیر
بالونون ایپین ده بیک اهتیاطلی اولماق و صمیمی
اولماق هامیمیزین یاراریندیر.
ایللردیر بیر اولکه نین وطنداشی اولماغیمیزا بافما یاراق
بیر تورک کیمی مرنی و سیاسی حتی آموزشی باسقیلارا
معروض قالدیق. آپیلان هنج بیر صاباح گوزل گله به بین
مژده چیس اولمادی. اوشاقلاریمیز دیلمیزی اونوتدو .
بویوکلر ایسه هویتینی. دها آیدین گله بک دن بیر
ایشیلتی گونمور.
قیزیمین مایل تلفونون بازاردا اوغورلامیشدیرلار. اونولا
برابر لازیم اولان اداره یه گتدیم.
قیزیم دئی آتا سن دینمه من دانیشام . دئیم نیه
دئی آقی سن دکن اولسان دا دانیشان دا تورکی لهجه
وارین دی. من ... نیرام.
ائله بیل باشما سومار دا بیرقمپاره دوشرو دئیم قیزیم
من پانبازم بو نه سوزدور . دئی لطف ساکتدور آتا.
دئمه لی من ایللر بویو سیستمک تقیرین قربانی
اولدوغو ان سئودیم اولادیمین دا بو تقیردن
آنلادیغیندا باشا دوشروم.
آتباق سوسماق بو مشکولون هلی دئیل. میلی سویه ده
بو تقیرلرین آرادان قالدیریماسی اساس مسله دیر.

MİLLİ (TÜRKi) VƏ İSLAMİ MİLLİ KONULARIN DİZİ YAZILARI

سلسله گفتارهای ملی (ترکی) و اسلامی ملی

تلاش می کردیم گویا آذربایجان را از دست می دادیم. مع الاسف ملل تحت ستم به خاطر ضعف اعتماد بنفس (اؤز گونلیک) بدنبال کسی می گردند که آنها را نجات دهد حالیا که نمی دانند آن کس هم عین خودشان است و بتی بر بتهای او می افزاید لذا از بتهای خودساخته انسانی و ذهنی توان عبور را ندارند..اسلام تورکی حنیف چون ابراهیم بت شکن بوده است. ما تورکان مسلمان باید از بتها و قهرمانان خودساخته و برساخته گذر کنیم. اگر گذر رخ ندهد ایستایی دوشونجه و اندیشه رخ دهد. نقش نقیش شیطانی بتها مسدود کردن اندیشیدن است. قدرت و استراتژی معاصر تورکیه و سازمان دولتهای تورک از تاریخ ملی تورکی اسلامی جهان تورک برمی خیزد. امروز، جهان عرب غرق در نوکری به غرب است و هیچ حرکتی را قادر به انجام نیست فاقد استراتژی و در بلاتکلیفی تام و تمام است. تورکیه به برکت اتحاد ملی و اسلامی از دایره کوچک ناسیونالیسم برساخته غربی بیرون آمده و جانب جهانی شدن تورک حرکت کرده است و حمایت دو میلیارد مسلمان را با یک حرکت کم هزینه جلب کرده است که در آینده بیشترین بهره برداریها را در مقابل ماسونها و ملی گرایی عرب ضد تورک و حتی مقابل چین خواهد نمود زیرا انسان تورک و جهان تورک از نظر تاریخی، رقیب جهان صلیبی و ماسونها و یهودیت است تورکیه و جهان تورک در ویزیون یکصدساله هم از همین دیدگاه و در همین زاویه حرکت می کند که در مقابل استعمارگران غربی، شمه ای از

Dr Əbdulgəfar Bedi

دکتر عبدالغفار بدیع

اسلام ملی (تورکی) ۱۵

اسلام تورکی و اسلام شعوبی

۱

جدّ فرهنگی اروپا (دانش جغرافیایی، اکتشافات و فنون تجارت، متدولوژی علمی و ...) اسلام تورکی و عربی بوده است. مسیحیت ملی برای زدودن این هویت فرهنگی از خویش از ترویج اندیشه های شیطانی شعوبی ابا و تابی ندارد. فرانسه، کانون تربیت شعوبی ماسونی است کتاب خداوندان الموت را سازمان امنیّت فرانسه نوشته است. حسن صباح در خنجرزدن بر اسلام تورکی (سلجوقیان) از هر نوع همکاری و همیاری با مسیحیان دریغ نداشت. فقدان فلسفه ملی و اسلام ملی و فقر علوم غیردقیقه که فلج فکری و انفلاس دوشونجه تورکان مسلمان خصوصا آذربایجان را دنبال داشت کمک کاری برای شعوبیه بود. یعنی ما را چنان فریفتند که اگر بر علیه رضاخان و شعوبیه نثومدرن بمنظور بدست گرفتن قدرت سیاسی

۲

در صدر اسلام خلیفه اول و دوم و چهارم از مردم عادی قابل تمییز و تشخیص نبودند شعوبیه کلاسیک، حادثه سقیفه را که به انتخاب ابوبکر صدیق به رهبری با رای اکثریت انجامید حقّ علی ع دانستند و بنیان چالشی عظیم را در اسلام درانداختند در حالی که امام علی ع در نهج البلاغه در جواب طلحه و زُبیر چنین می فرمود: رغبتی به خلافت نداشتم و نمی خواستم بر شما ولایت و حکومت کنم و این شما بودید که مرا دعوت کردید و آن را بر من تحمیل نمودید باز در نامه ششم نهج البلاغه ح. علی ع می فرماید: اِنَّهٗ بَايَعَنِي الْقَوْمُ الَّذِيْنَ بَايَعُوْا اَبَا بَكْرٍ وَعَمَرَ وَعُثْمَانَ عَلٰى مَا بَايَعُوْهُمْ عَلَيْهِ فَلَمْ يَكُنْ لِلشَّاهِدِ... همان کسانی که با ابوبکر و عمر و عثمان بیعت کردند همان قوم به همان شکل نیز با من بیعت نمودند. صحت شکلی تعیین خلیفه و نحوه بیعت راج.

عرفان مَلّی (تورکی اسلامی) ۱۲

میتولوژی تورکان: رنگین کمان (گوئی)

قورشاعی) و صاعقه (ایلدیریم)

مولانا ڤلال الدین عارف تورک مسلمان در مثنوی می گفت:

سرخ و سبز اوفتاد نسخ نو بهار
چون خط قوس و قزح در اعتبار
نه مهم بار است و سه ماهم فرح
نعمتم زوتر رو از قوس قزح

۱

عربها به گوئی قورشاعی، قوس قزح می گویند و مولانا هم از همین کلمه بهره برده این که هر خطّی از آن واجد معنایی است برخاسته از مفکوره

قدرت را به نمایش می گذارد و تن صلیبیون را می لرزاند و اجازه نمی دهد که آنها قدرت جهان را بدون جهان تورک بدست بگیرند زیرا سیاست هر آن قابل تغییر است و زیبایی آن هم به همین تغییر وابسته است، سیاست تغییر نکند کریم می شود. وقتی جهان عرب و مسلمانها در مقابل اسرائیل سکوت می کنند یعنی به اسرائیل قدرت می بخشند که در آینده اسرائیل هر کاری دلش بخواهد انجام دهد و امروز انجام می دهد دومیلیارد مسلمان را تحقیر کند و به بردگی فکری و استراتژیک می کشاند و تبعات سنگین برای جهان اسلام و جهان تورک ایجاد می کند در این میان غلبه قصاب غاصب، و این همه حسرت و تحسّر به فقدان یک خلافت مدرن تورکی اسلامی و فقدان بمب هسته ای در جهان تورکی اسلامی برمی گردد این دو فقدان، فلسفه مَلّی غرب و مسیحیت صلیبی ماسونی و اولیگارشسی یهودی و زرسالاران پارسی و شاخه ارتدوکسی شعوبیه را تقویت می کند. تورکیه و جهان تورک با توجه به رهیافت تاریخی مدّعی رهبری و قدرت است تمام تورکان مسلمان در هدایت اسلام تورکی معرفت اندیش چشم در چشم تورکیه دوخته اند تورکیه هم نمی تواند مانند ناسیونالیسم عرب که پس پشت مکاتب غربی چون سکولار و دمکرات و لیبرالیسم و ... که ساخته و پرداخته خود غربیهاست پنهان شده و بی تفاوت بماند. تورکان مسلمان صدها سال است که با یهودیت و مسیحیت جنگ مکتبی دارند. اگر اسرائیل پیروز میدان شود سراسر قلمرو تورکان مسلمان خصوصا تورکیه مستعدّ فلسطینی و غزّه ای شدن است. زیرا هیچ سازمان غربی به بمب هسته ای اسرائیل نظارت ندارد.

سال جنگ و خونریزی می شود و اگر رنگ آبی آسمانی در پایین قرار گیرد، زمستان سخت و طولانی در انتظار مردم است. اگر رنگ صورتی در پایین باشد، آن سال بیماریهای مسری و واگیردار زیاد می شود و در نهایت اگر رنگ خاکستری در پایین قرار گیرد، آن سال باران زیاد می بارد، رودخانه ها طغیان می کنند و کشتیها غرق می شوند.

۲

بر اساس عقاید قدیمی مرسوم در بین تورکان، در رابطه با صاعقه نیز آداب مختلفی وجود دارد. برخی می گویند، جایی که صاعقه در آن بیافتد، جای مقدّسی است. برخی دیگر نیز بر این عقیده هستند که جایی که صاعقه در آن افتاده، برای انسانها و حیوانها خوش یمن نباشد. بنابراین سعی می کنند به این مکان نزدیک نشوند حتی حیوانات خود را از این مکانها دور نگه می دارند. در آنادولو و آذربایجان جهت بدورماندن از صاعقه برخی آداب و رسوم خاص رواج دارد. مثلا گفته می شود که اگر فرد و یا حیوانی دچار صاعقه گرفتگی شود، باید فردی که در کنار این انسان و یا حیوان صاعقه گرفته ایستاده، بلافاصله او را از محل دور کرده و به جای دیگری ببرد، در این صورت فردی که دچار صاعقه گرفتگی شده، زنده می ماند. گفته می شود، به هنگامی که آسمان شروع به غرّش کرد و رعد و برق جهید، فرد باید جسم فلزی را که در دست دارد، بلافاصله بر درختی بکوبد. همچنین اگر در دست خود اشیای فلزی همچون تبر و داس داشته باشد، باید آنها را نیز بلافاصله بر روی درختی که در نزدیکیش قرار دارد، بکوبد. اعتقاد بر این است که صاعقه بر محلّی که فلز وجود دارد، می افتد. بنابراین با زدن جسم فلزی که در دست دارد بر روی درخت،

تورکان است. در باور تورکان، رنگین کمان مفهومی ویژه دارد. رنگین کمان پلی بوده که زمینیان را به آسمانیان، فرشیان را به عرشیان می رساند زیرا پرتوی سترگ از آفتاب عالمتاب بوده است. دیده شدن رنگین کمان پس از طوفان، حکایت از فروکشی و فرونشستن خشم خداوند بوده است. در آنادولو و آذربایجان رنگین کمان با اسامی آناقوشاق، گوک قوشاگی، (Gökkuşağı) (Göy qurşağı) گوئی قورشاقی، "شال مادر"، "شال مادر فاطمه" خوانده می شود. قورشاق یعنی، قوس، کمربند، کمان، البته کمان در تورکی معادل yay است رنگین کمان را آلا قورشاقی هم گویند یعنی، رنگارنگ. خط استوا را در تورکی آنا قورشاق یعنی، کمان اصلی می نامند خط استوا چون قوسی به دور زمین کشیده شده. هنگام دیده شدن رنگین کمان با گفتن اینکه نور بر انسانهای خوب می تابد، از وجود رنگین کمان تعبیر به خیر و برکت می شود. در بین مردم گفته می شود که همگان دوست دارند از زیر رنگین کمان عبور کنند، اما هیچ کس نتوانسته از زیر آن عبور کند. اعتقاد بر این است که رنگین کمان به انسانها هیچگاه اجازه عبور از زیر آن را نمی دهد. اما گفته شده که اگر کسی بتواند از زیر رنگین کمان عبور کند، تمامی گناهانش بخشیده می شود، کلیه آرزوهایش برآورده می گردد و ثروتمند می شود. اگر نازا باشد، صاحب فرزند می شود. حتی عقیده ای وجود دارد که می گویند کسی که از زیر رنگین کمان عبور کند، جنسیتش تغییر می کند. در رنگین کمان اگر رنگ سبز در پایین قرار گیرد، آن سال سال پر برکتی می شود. اگر زرد در پایین قرار گیرد، آن سال بیماری زیاد می شود، اما در نهایت همه از این بیماری جان سالم بدر می برند. اگر رنگ سرخ در پایین باشد، آن

راه، خوی بدخو راه، سیلاب و جو راه، بازار و این کو
 راه، نکوگو و بدگو راه، دست و بازو راه، گندیده تزغو
 راه، نان و ترازو راه، این زن و این شو راه، غمزه چشم
 و ابرو راه، اصل این بو راه، این درد پهلو راه، درد و
 دارو راه، هندو راه، ندانستم و نخواستم بدانم و یک
 دانستن به من بخشید و آن رهاکردن حرف هندو
 و دیدن تورکان معنی و میران مه رو بود. بریدن
 مولانا از مفکوره هندی فارسی مجوسی و عطف
 عنان به مفکوره تورکی اعتدالی حقیقت اندیش
 معرفت اندیش مهم ترین تحفه شمس به مولانا
 بود:

رها کن حرف هندو را
 بین تورکان معنی را
 دیوان شمس: غزل ۱۴۳۹

من این ایوان نه تو را
 نمی دانم نمی دانم
 من این نقاش جادو را
 نمی دانم نمی دانم
 بو ایوان ایچ ایچه اولدو
 بیلنم من بیلنم من
 بو نقاش ائیله دی جادو
 بیلنم من بیلنم من

مرا گوید مرو هر سو
 تو استادی بیا این سو
 که من آن سوی بی سو را
 نمی دانم نمی دانم
 همی گیرد گریبانم
 همی دارد پریشانم
 من این خوش خوی بدخو را
 نمی دانم نمی دانم

سبب می شود تا صاعقه بر درخت بیافتد و بدین
 ترتیب از خطر صاعقه گرفتگی در امان می ماند.
 همچنین به هنگام رعد و برق، انسانها بلافاصله
 کلمه شهادت بر زبان می آورند و آیاتی از قرآن را
 تلاوت می کنند. تمامی این آداب و رسوم و آیین
 ها از نقطه نظر تعیین اعتقادات تورکها در مورد
 سیستم کیهانی حایز اهمیت است. احترام قایل
 شدن تورکان به خورشید و دیگر اجسام کیهانی،
 بدین دلیل است که معتقدند خداوند به این
 اجسام آسمانی قدرت فوق العاده ای عطا کرده
 است. بدین دلیل است که آداب و رسوم تورکان از
 آسیای میانه تا به امروز ادامه یافته است. امروزه
 آداب و رسوم و آیینهای مرتبط با آسمان و اجسام
 کیهانی بعنوان باقیمانده های اعتقادات موجود در
 دنیای قدیم جلب توجه می کند.

بی جهت نبود که ملائی تورک هم می گفت:

این نشان خسف و قذف و صاعقه
 شد بیان عزّ نفس ناطقه

و بی جهت نیست قرآن، ثمود و عاد و بنی
 اسرائیل را با صاعقه مجازات می کند).یرسل
 الصواعق-فاخذتهم الصاعقه و...

مکتب ملّی (مکتب تبریز) ۱۰

ملّی مکتب، تبریز مکتبی

بابا مزید تبریزی

۱

تجلی تام و تمام مکتب تبریز در دیوان شمس و
 در سرّ مناسبت، مرافقت، مصاحبت و مجالست
 شمس تبریزی با مولانا نهفته است. مولانا می
 گوید وقتی شمس به من آویخت در من یک نمی
 دانم مبارک را با می دانم نامبارک جایگزین کرد
 من تصمیم به ندانستن گرفتم؛ من سوی بی سو

چو مردان صف شکستم
 من به طفلی بازستم من
 که این لالای لولو را
 نمی دانم نمی دانم

تو گویی شش جهت منگر
 به سوی بی سوی برپر
 بیا این سو من آن سو را
 نمی دانم نمی دانم

خمش کن چندمی گویی
 چه قیل و قال می جویی
 که قیل و قال و قالو را
 نمی دانم نمی دانم

برو ای روز گلچهره که
 خورشیدت چه گلگون است
 که من جز نور یاهو را
 نمی دانم نمی دانم

اگر صد منجنیق آید
 ز برج آسمان بر من
 بجز آن برج و بارو را
 نمی دانم نمی دانم

چه رومی چهرگان دارم
 چه تورکان نهان دارم
 چه عیب است از هلاوو را
 نمی دانم نمی دانم

هلاوو را بپرس آخر
 از آن تورکان حیران کن
 کز آن حیرت هلاو را
 نمی دانم نمی دانم

پریشان ائيله پیر جانیم
 یاخامی هئچ اؤتورمور او
 بو خوش اخلاق بدخونو
 بیلنم من بیلنم من

یکی شیری همی بینم
 جهان پیشش گله آهو
 که من این شیر و آهو را
 نمی دانم نمی دانم

مرا سیلاب بر بوده
 مرا جوپای جو کرده
 که این سیلاب و این جو را
 نمی دانم نمی دانم

چو طفلی گم شدستم
 من میان کوی و بازاری
 که این بازار و این کو را
 نمی دانم نمی دانم

منم یعقوب و او یوسف
 که چشمم روشن از بویش
 اگر چه اصل این بو را
 نمی دانم نمی دانم

جهان گر رو ترش دارد
 چو مه در روی من خندد
 که من جز میر مه رو را
 نمی دانم نمی دانم

ز دست و بازوی قدرت
 به هر دم تیر می پرد
 که من آن دست و بازو را
 نمی دانم نمی دانم

که بود که چنین انوار الهی از جبین وی ساطع بود؟ گفت: ایشان بابامزید است. از خاصان حضرت عزّت و بازیافتگان بساط قربت. ایشان لقمه هیچ کسی را نخورده است. به نظر می رسد بالاترین سلوک زاهدانه یک عارف نخوردن لقمه حلال دیگری است چه برسد به لقمه حرام دیگران. زیرا حکمت، زاییده لقمه حلال است.

مولانا:

علم و حکمت زاید از لقمه حلال
عشق و رقت آید از لقمه حلال
دوز تیکه عشقیله کوورک لیک تئورر
علمیله حکمت حلالدان باش وئرر
لقمه تخم است و برش اندیشه ها
لقمه بحر و گوهرش اندیشه ها
تیکه دن دیر حاصیلی اندیشه دیر
اینجی دیر اندیشه، دریا ریشه دیر

از بابیزید بسطامی عارف تورک مسلمان نقل شده است که بزرگترین کرامت را تشخیص حرام از حلال دانسته. عادت دوم بابا مزید تبریزی این بود که وقتی مردم نماز خفتن را اقامه می کردند و مسجد خلوت می شد ساعتها در محراب به سر می ایستاده و می گفت اگر مردم با قدم پیش تو آیند من با سر پیش تو آمده ام.

زبان و ادبیات ملی (تورکی) ۹
اندر حکایت زبان حاکمیت های پیش از اسلام
در آذربایجان ۲

رها کن حرف هندو را
ببین ترکان معنی را
من آن ترکم که هندو را
نمی دانم نمی دانم
اوتور هندولارین لفظین،
ائشیت معناسینی تورکون
ده اول تورکم کی هندو نو
بیلنم من بیلنم من

بیا ای شمس تبریزی
مکن سنگین دلی با من
که با تو سنگ و لولو را
نمی دانم نمی دانم
گل ای سن شمس تبریزی،
من ایله داش اوره ک اولما
سن اولسان درّی لؤلونو
بیلنم من بیلنم من

۲

بابا مزید یکی از عرفای بزرگ قرن هفتم آذربایجان بوده اسمش محمد بود و عالم به علوم ظاهری و باطنی. برخی او را قطب الابدال دانسته اند تنها روزهای شنبه مریدان را به حضور می پذیرفت. ولی ای نقل می کند روزی در تبریز از در مسجدی درآمدم. خواجه عبدالرحیم را دیدم که در پیش عزیزی به خضوع به دو زانو نشسته است من سلام کردم گفت برو خواجه حسن برای ما نان سیاوانی آورده است و بریان بیاور. من زود بشتافتم و آن چه فرموده بود آوردم نصیب ما بداد و گفت: در لقمه ما نگاه نکنید چون تناول کرد و بیرون رفت من از عبدالرحیم پرسیدم این عزیز

بوآسای - 4/Bousai مغ - 3/Magai
 آستروخات - 6/Stroukhotes آری
 زانتوی - 5/Ariazantoi بودیو Boudioi
 - 7/ماد Mid

۲

آنگونه که زبانشناسان می گویند زبانهای موجود در دنیا به سه شاخه تقسیم بندی می شود: 1- زبانهای التصاقی که تمام زبانهای مربوطه به خانواده زبان تورکی در این شاخه قرار دارند. (زبان تورکی و لهجه‌های آن - دکتر جواد هیئت ص ۲۵) 2- زبانهای تحلیلی که از مهمترین زبان این شاخه می توان به زبان عربی اشاره کرد (با توجه به این که فارسی(دری) نیز سی و سومین لهجه زبان عربی است بنابراین فارسی(دری) نیز در این شاخه قرار دارد. (تحقیقات سازمان یونسکو در مورد زبانهای دنیا - هفته نامه امید زنجان چهارشنبه ۲۰ خرداد ۷۸ شماره ۲۸۶ ص ۳) 3- زبانهای هجایی که از شاخصترین زبانهای این شاخه نیز می توان به زبان چینی اشاره کرد.

۳

اینک با توجه به این تقسیم‌بندی و با توجه به اسناد تاریخی و علمی می توان به بررسی نوع زبان اقوام ساکن در آذربایجان پیش از اسلام پرداخت: طبق تحقیقات هومل زبانهای ایلام و سومر از یک پایه و جزو زبانهای اورال- آلتایی (التصاقی) است. (سیری در تاریخ زبان و لهجه‌های تورکی دکتر جواد هیئت ص ۲۱) زبانهای هوری و لولوبی نیز نه، تحلیلی و نه هجایی بوده، بلکه آنها نیز جزو زبانهای التصاقی هستند (تاریخ ماد- دیاکونوف ص ۱۰۱) همچنین طبق نظریه ماراک دئمیکن (آکادمیکین) (زبان کاسسی ها، ایلامی ها، قوتتی ها، مادها و مانها نیز التصاقی بود. (تاریخ دیرین تورکان ایران -

قیزیل‌گول، باغ و بوستانیم نه دئرسن؟
 فدا اولسون سانا جانیم نه دئرسن؟

قرار و صبر و آرامیم توکنندی
 کسیلدی گلّی فرمانیم نه دئرسن؟

هامو دردلیلره درمان بولوندو

دواسیز درده درمانیم، نه دئرسن؟

هامونون کفر ایله ایمانی واردیر
 منیم کفر ایله ایمانیم، نه دئرسن؟

سنین مقصودون اودور کیم من اؤلم
 حلال اولسون سانا قانیم، نه دئرسن؟

اگر یاتسام مین ایل توپراق ایچینده
 دوز اولسا عهد و پیمانیم نه دئرسن؟

ختایی چون سنی جانیلله سئودی
 سئون اؤلسون مو سلطانیم؟ نه دئرسن؟

شاه اسماعیل ختایی

۱

منابع آشوری از قرن هفتم تا قرن نهم قبل از میلاد برای احیای تاریخ باستان آذربایجان کفایت می کند. با تغییر و تحولات در اوضاع سیاسی آن روزگار در آذربایجان، هفت قبیله آذربایجان باستان که قبلاً جزو اتحادیه ماننا و اورارتووساکایی بودند اتحادیه‌ای تشکیل دادند که بعدها یونانیان باستان آنها را میدیا یا آنچه بعدها مادّ نامیده شد، این قبایل را هرودوت تاریخ نگار یونانی چنین نام می برد:

۲ - پارتلاکئوی - 1/Parelakenoi

ایران - مرتضی راوندی ص ۶۱۶ - ۶۱۱) بعد از اسلام نیز تورکان اوغوز که سیف الاسلام نامیده می شده‌اند، در آذربایجان حکومت‌های قدرتمندی بنا کرده و در نبرد ملازگرد شرکت کردند .

Dr Bedi: 102. Ət-Təkasur Surəsi
Məkkə surəsi/ 8 ayə

۱۰۳. التَّكَاثُرُ سوره سی

مکه سوره سی / ۸ آیه

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

رحملى رحمان آلاھین آدینان

Rəhmili Rəhman Allahin Adinan

أَلْهَاكُمُ التَّكَاثُرُ(۱) حَتَّى زُرْتُمُ الْمَقَابِرَ(۲)

قبیره ری زیارت ائده ائده چوخلوغا حریصلیینیز

باشینیزی قاتدی

1-2.qəbirləri ziyarət edə edə

Çoxluğa hərisliyiniz başınızı qatdı,

كَلَّا سَوْفَ تَعْلَمُونَ(۳)

خئیر! سیز تئزلیکله بیله جکسینیز.

3.Xeyr! Siz tezliklə biləcəksiniz!

ثُمَّ كَلَّا سَوْفَ تَعْلَمُونَ(۴)

خئیر! خئیر! سیز تئزلیکله بیله جکسینیز.

4.Xeyr, xeyr! Siz tezliklə biləcəksiniz!

كَلَّا لَوْ تَعْلَمُونَ عِلْمَ الْيَقِينِ(۵)

خئیر اگر (حقیقتی) یقینلیکله بیلسه نیز، (بئله

ایشله ره مشغول اولمازدینیز)

5.Xeyr! Əgər (həqiqəti)

yəqinliklə bilsəydiniz, (belə işlərlə

məşğul olmazdınız).

پروفیسور دکتر زهتابی ص ۲۵۴) زبانهای قوتتیهها، لولوبیهها همانند بوده و با زبانهای اورارتوها و هوریهها خویشاوندند(تاریخ ماد- دیاکونوف ص ۹۹ - و تاریخ دیرین تورکان ایران ص ۹۵) اپرت، باستان شناس فرانسوی نیز بر تورکی (التصاقی) آلتایی بودن زبان مادها اشارت دارد. در جایی دیگر دیاکونوف می نویسد زبان اشکانیان نیز همانند زبان مادها از خانواده زبانهای التصاقی بود. (اشکانیان - دیاکونوف، ترجمه کشاورز ص ۱۱۶) که در صورت مقایسه تحقیقات اپرت و دیاکونوف می توان به تورک بودن اشکانیان نیز پی برد. بدین ترتیب است که از ۷۰۰۰ سال تا ۲۵۰۰ سال قبل یعنی مدت ۴۵۰۰ سال به طور مطلق در منطقه جغرافیایی آذربایجان تنها و تنها اقوام التصاقی زبان (تورک) زندگی و حکومت کرده‌اند. همچنین اگر تاریخ بعد از ۲۵۰۰ سال قبل از میلاد را بررسی کنیم باز آذربایجان در بیشتر مقاطع تاریخی مستقل از حکومت‌های دیگر منطقه بوده، به طوری که در زمان هخامنشیان آذربایجان سرفرود نیاورده و تا سرنگونی این حکومت، تمام فرهنگها و آداب و سنن و زبان خود را حفظ کرده کشته شدن کوروش، شاه هخامنشیان توسط ملکه آذربایجان (تومروس) را هم از همین زاویه می توان دید. (ایران باستان - پیرنیا جلد یک ص ۴۵۲ - ۴۴۹ و تاریخ دیرین تورکان ایران - ص ۶۳۷) در زمان سلوکیان نیز کل آذربایجان مستقل از حکومت سلوکیان بوده و اسکندر نتوانست آذربایجان را به تصرف درآورد. (اشکانیان - دیاکونوف ص ۸) در زمان ساسانیان نیز آذربایجان مستقل بوده و حتی بعد از شاپور دوم، ساسانیان با هیتیها (هیاطله) پیمان اتحاد بستند تا در شمالغرب با روم بجنگد).تاریخ اجتماعی

واقعا نظام دهقانی را نمی شناسند طوطی وار مقلدانه به تخریب امپراطوران تورک که بانیان مدنیت و یکجانشینی و مروّجان عدالت بودند می زنند به همین خاطر نمی توانند از تاریخمان تحلیل مّلی هویتی بدهند. فلسفه مّلی تورکی اسلامی امپریال نیست.

۲

امپریالیسم از مصادیق معاصر برای مدینه جاهله تغلبیه فارابی، فیلسوف تورک مسلمان است. شعوبیه پیامد تعمّدی امپریالیسم است. درباره امپریالیسم خیلی کتابها نوشته شده است چرا نوشته نشود؟! امپریالیسم، سیطره و هژمونی انحصار بر و در تمام ساحتهای بشری (علمی، فلسفی، عرفانی، حکمی، اخلاقی، تاریخی، صنعتی، اقتصادی، فرهنگی و ...) است. فرایند تحمیق و استعمار ملتهاست. نظامی است که به دلیل غلبه و دست یازیدن به مقاصد اقتصادی یا سیاسی می خواهد از مرزهای مّلی و قومی خود تجاوز کند و سرزمینها و ملتها و اقوام دیگر را زیر سلطه خود در آورد. سیاستی است که مرام و مقصدش، بسط قدرت و نفوذ در کشورهای دیگر است. سیستمی است که بر اثر از میان رفتن خرده سرمایه داری داخلی و پدید آمدن تراستها و کارتلهای دچار تورّم تولید و کمبود مواد خام، برای به دست آوردن مستعمره و بازار به دیگر ممالک و ملتها تجاوز می کند. کنترل کشوری از سوی کشور دیگر است تا با زور وادار به فرمانبرداری از خود کند و از منابع اقتصادی و مالی و انسانی آنها به سود خود بهره برد.

۳

واژه امپریالیسم در ۱۸۹۰م در انگلستان توسط هابسون و چند سال بعد در روسیه توسط لنین به کار گرفته شد. بیانی بود از کشاکشهای

لَتَرُونَ الْجَحِيمَ (۶)

حقیقتا سیز جهنمی گوهره جکسینیز.

6. Həqiqətən, siz cəhənnəmi görəcəksiniz.

ثُمَّ لَتَرَوُنَّهَا عَيْنَ الْيَقِينِ (۷)

سونرا شبهه سیز کی اؤز گوژونوزله مطلق گوهره جک سینیز.

7. Sonra, şübhəsiz ki, onu öz gözünüzlə mütləq görəcəksiniz.

ثُمَّ لَتُسْأَلُنَّ يَوْمَئِذٍ عَنِ النَّعِيمِ (۸)

سونرا او گون بوتون نعمتلردن مطلق سؤرگو- سوال اولوناجاقسینیز.

8. Sonra o gün bütün nemətlərdən mütləq sorğu-sual olunacaqsınız.

فلسفه مّلی (تورکی اسلامی) ۴۴

نظری بر اصناف مدینه های جاهله

از منظر فارابی فیلسوف تورک مسلمان

۵. تغلبیه (امپریالیسم و شعوبیه) ۳

۱

طرفداران بورژوازی برای رهایی از سنت و گذر به سرمایه داری، احتیاج به تخریب نظام فئودالی و دهقانی داشتند و از آنجایی که امپراطوریهها محصول نظامهای فئودالی و دهقانی بودند جبرا به جای تحلیل و شناساندن نظام دهقانی و فئودالی و بیان ضعف و قوت امپراطوریهها برای نسل آینده به تخریب امپراطورانی دست می زدند که برآمده از مکتب و هویت و فلسفه مّلی تورکی اسلامی بودند امروز خیلی از روشنفکران

عقب افتاده هستند و حق حاکمیت را منحصر در سفید پوستان می دانستند برخی از اینان در نظریه تکامل داروین دست خدا را می دیدند لذا دیگر انسانها را وحشیانی در برابر تکامل و تمدن دانسته و فتوا به قتل عام همه می دادند.

۶

جوهر و گوهر امپریالیسم بهره کشی و استثمار ملت‌ها و سرزمینهای دیگر به طرق مختلف است، تداومش، حفظ وابستگیهای اقتصادی و مالی است. در سیستم جهانی کاپیتالیسم یک تقسیم کار بین المللی وجود دارد که نتیجه آن تداوم وابستگی مناطق حاشیه و تجمع مازاد (یا انباشت سرمایه) در کشورهای غربی مدیون گسترش آنها در سرزمینهای دیگر بوده است تا از طریق یک مازاد فزاینده در کشور مادر، ثروت و قدرت خود را به زیان کشورهای تحت سلطه افزایش دهند که در اصطلاح به چنین وضعیتی «امپریالیسم نو» گفته می شود که به معنای وضعیتی است که در آن کشوری، با داشتن استقلال سیاسی، از دست اندازی و دخالت کشور دیگری و یا عوامل آن آسیب ببیند. کشور امپریال زده توان تصمیم سازی درباره مسائل کلان کشوری را ندارند نمی توانند معضل هویت ملت‌ها و اقوام درون کشوری را حل کند این رابطه ممکن است دنباله رابطه استعماری گذشته میان دو کشور نباشد بلکه قدرت نوحاسته ای آن را پدیدمی آورد.

حکمت ملّی (تورکی اسلامی) ۱۴

قوتادغو بیلک ۱۴

(بررسی تطبیقی متدولوژیک قوتادغوبیلک

با آثار امام محمد غزالی)

قدرتهای اروپایی رقیب برای به دست آوردن مستعمره و حوزه نفوذ در آفریقا و دیگر قاره ها. این کشاکشها از اواخر قرن ۱۸ آغاز و تاکنون با فنون و ملبوسات جدید در تداوم است. هم انگلیسیها و هم امپریالیستهای اروپای قاره‌ای ادعای کردند که هدفشان گسترش تمدن و رساندن دستاوردهای آن به مردمان دارای نژاد و فرهنگ پستتر است. کنفرانس بیسمارک شرایط تقسیم آفریقا و سهم استعمارگران را به گونه‌ای تعیین کرد که از آن پس تمام این قاره زیر امپریالیسم اروپایی قرار گرفت پس از جنگ جهانی اول، ایدئولوژی امپریالیسم در ایدئولوژی‌های فاشیسم و نازیسم به کمال خود رسید.

۴

امپریالیسم واجد یک مربع بود :

۱. تمرکز و تراکم تولید و سرمایه بر آمده از غارت موجب ایجاد انحصارها (مونوپول‌ها) شد. انحصارها در این مرحله نقش قاطع را در حیات اقتصادی بازی می کنند.

۲. ترکیب سرمایه بانکی و سرمایه صنعتی به پیدایش سرمایه و اولیگارش‌ی یهود منجر گردید.

۳. صدور سرمایه به جای صدور کالا اهمیت ویژه‌ای کسب می کند.

۴. ایجاد اتحادیه‌ها و کنسولهای انحصاری سرمایه‌داران، این اتحادیه‌ها به صورت کارتلها، تراستها و کنسرسیومهایی جهان را از نظر اقتصادی بین خود تقسیم می کنند.

۵

استیون لیندکوئیست کتابی دارد به نام همه وحشیان را نابود کنید امپریالیسم نرم نرمک به این باور رسید که اینان آوردگان تمدن برای انسانهای

زبان گفتاری و سرزمین و ایل و تبار این اندیشمندان تعیین کننده مولفه های هویتی این بزرگان است. تمام بزرگان از جمله رودکی و خاقانی و نظامی و غزالی و خیّام و عطار و فارابی و بیرونی و رازی و غیر ایشان اگر چه فارسی نگاشته اند دلیلی بر فارس بودن و ایرانی بودن آنان نیست و همگی آن بزرگان به ضرس قاطع تورک بوده اند و در اقلیم تورکان و در ذیل و ظلّ امپراطوری تورکان می زیسته اند. برای بعضی دوستان، ایران مدنظر تمام کره خاکی است که این چنین شیری را خود خدا هم نیافریده است! گفته اند یوسف خراسانی شاگرد ابن سینا بوده اما به نظر صحیح نمی رسد زیرا ابن سینا متولد افشنه دهی از دهات بخارا از شهرهای اوزبکستان فعلی است که اگر در این شهر افشنه کسی فارسی حرف بزند کمتر کسی مقصود او را می فهمد. زادگاه و دفنگاه ابن سینا هر دو در منطقه تورکان و زیر حاکمیت تورکان بوده است. پس او تورک بوده همانگونه که یک نسخه خطی از وی و به زبان تورکی کشف شده است. شاگردش بهمنیار هم تورک بوده است. ابن سینا متولد ۳۷۰ هجری در سن ۲۲ سالگی بخارا را به قصد گرگانج ترک می کند در حالی که یوسف سال ۳۹۷ هجری متولد می شود. یعنی هنگام تولد یوسف خراسانی ابن سینا ۲۷ ساله بوده و در بخارا ساکن نبوده است. یوسف خراسانی به جهت تعلق به خراسان کبیر و تورکستان می تواند بخارا برود اما آن موقع ابن سینا آنجا حضور نداشته است اما هیچ مدرکی تاریخی مبنی بر سفر یوسف خراسانی به گرگانج یا اصفهان یا همدان وجود ندارد. لذا یوسف خراسانی نمی تواند شاگرد او باشد و اگر هم دو حکیم تورک مسلمان در منطقه جغرافیایی متعلق به تورکان و ظلّ و ذیل

حکمت تورکی:

اؤزونون یاوان چؤره گی، اؤزگه نین پیلوووندان یاخشیدیر.

Özünün yavan çörəyi özgənin piluvundan yaxşıdır .

۱

درباره قوتادوغو بیلک ذکر این نکته ضروری است که همه دانشی را که یوسف بلاساغونی در قرن پنجم در کتاب قوتادغوبیلک جمع کرده و به نظم کشیده است ریشه و خاستگاه تورکی اسلامی دارد. در واقع محتوای کتاب همان محتوایی است که مشخصا در سه اثر پس از قوتادغوبیلک احیاء علوم دین و کیمیای سعادت و نصیحه الملوک غزالی تحریر شده است. بلاساغونی در آغاز کتاب توضیح داده است که از این دانش بسیار نوشته شده ولی کتاب او در زبان تورکی اولین است و به همین جهت؛ «فارسها قوتادوغوبیلک وی را شاهنامه تورکی» می نامند. معارفی که یوسف خراسانی یا بلاساغونلو در قوتادوغوبیلک گردآوری کرده فلسفه عملی یا حکمت نام دارد این کتاب حکمت نامه تورکی-اسلامی است. هر کسی دری یا فارسی بنویسد لزوما فارس نیست همچنان که هر کسی به عربی بنویسد لزوما عرب نیست. اقبال لاهوری دیوان فارسی دارد پس ایرانی یا فارس هست؟ عبدالسلام پاکستانی برنده جایزه نوبل آثار خود را به انگلیسی نوشته است پس انگلیسی هست؟ علامه طباطبایی تفسیر المیزان را به عربی نوشته پس عرب است. علامه جعفری تفسیر مثنوی را به فارسی نوشته پس فارس هست و مولانا مثنوی را به فارسی نگاشته پس فارس است؟! پاسخ همه اینها منفی است.

اسلام ملی (تورکی) (۱۵) احیاگران و اصلاحگران اسلام تورکی ۲

امام شامل

امام شامل داغستانی (۱۸۷۱-۱۷۹۷) رهبر اسلامی، سیاسی در قفقاز و یکی از مشهورترین مخالفان تسلط شعوبیه روسی ارتدوکسی بر تورکان مسلمان قفقاز بود، رهبر مقاومت در برابر روسها در طول جنگ قفقاز و سومین امام تورکان مسلمان چچن و داغستان از ۱۸۳۴ تا ۱۸۵۹م، ملقب به شیر قفقاز و شاهین کوهستان. با بیش از دو متر قد، دارای اسبی اصیل و سیاه رنگ، با لباس سیاه و سفیدش با کتی گشاد و عمامه اش سربند قرمز و پرچمی سیاه رنگ. شامل، زبان و ادبیات عربی، فلسفه و فقه را نزد استادش جمال‌الدین آموخت. نزد دوستش غازی محمد، تصوف آموخت. شامل در سال ۱۸۷۰ در سن ۷۴ سالگی اجازه سفر به مکه را گرفت. او با کشتی به استانبول رفت و سلطان عبدالعزیز عثمانی با استقبال رسمی از او پذیرایی کرد و به او قصرهایی پیشنهاد داد تا یکی از آنها را انتخاب کند اما او نپذیرفت و سلطان از او خواست که برای میانجیگری در درگیری شدید عثمانی و مصر به قاهره برود و او این وظیفه را با توفیق انجام داد و سپس به همراه خانواده و همراهان به مکه که در کنترل عثمانی بود رفت اواخر سال ۱۸۷۰م از مکه به مدینه رفت و در ۴ فوریه ۱۸۷۱م درگذشت و در قبرستان بقیع به خاک سپرده شد. یاد امام شامل هنوز در ضمیر تورکان مسلمان داغستان زنده است و هیچ جایی

امپراطوری تورکان حضور هم را درک کرده باشند. همان گونه وی معاصر محمود کاشغری بوده ولی ظاهراً همدیگر را ندیده اند.

۲

گرچه کیمیای سعادت به نوعی خلاصه فارسی احیاء علوم الدین است متدولوژی این کتابها با قوتادغوبیلیک متفاوت است و در عین حال از حیث محتوایی هم تفاوتی هایی میان این سه اثر است و با این همه به دلیل فضل تقدّم یوسف خراسانی بر امام محمد غزالی منطق حکم می کند که غزالی از قوتادغوبیلیک متاثر شده باشد نه بر عکس زیرا غزالی تقریباً نیم قرن پس از یوسف خراسانی متولد می شود و باید افزود که کتاب نصیحه الملوک وی به شدت از قوتادغوبیلیک تاثیرپذیرفته است. لذا امکان انتقال محتوا از سه اثر وی به قوتادغوبیلیک عقلا و نقلا و منطقاً و تاریخاً محال می نماید هر چند که غزالی نیز تورک بوده و در دربار ملکشاه سلجوقی همراه با ابوریحان بیرونی و خیام و دیگران علیه اسماعیلیه و شعوبیه کلاسیک قلم می زدند و به دلیل فارسی بودن آثار سرکرده شعوبیه آن دوران یعنی حسن صباح این نوابغ تاریخی جهت مقابله فکری با فرقه اسماعیلیه گاهی به فارسی هم می نگاشتند. سرّ فارسی نگاری سیاست نامه خواجه نظام الملک تورک را نیز در همین نکته دقیقه باید جست. البته آن آتابیگ به دلیل همین مبارزات فکری با فرقه اسماعیلیه بود که به دست آنان ترور شد. شعوبیه کلاسیک، قوتادغوبیلیک را سالیان سال در درازنای تاریخ کتمان کرده بودند و اگر هم بر آن شاهنامه تورکی گفته برای تحقیر و تخفیف این کتاب است نه تعظیم و تفخیم آن. زیرا افسانه را چه یارای قیاس و موازنه با حکمت؟!.

نپذیرفت. امام شامل نفوذش را از دریای خزر در شرق تا دریای سیاه در غرب گسترش داد. اسلام عدالت محور و برابرطلب را می خواست برابری بین ملیتها، صرفنظر از زبان، نژاد و طبقه را ندا می زد زمانیکه هنوز برده داری در روسیه رواج داشت. شامل در مسائل قصاص و مجازات جنایات مدنی معتدلتر بود. گارد مخصوصی را سامان داد فداییان را در یک لشکر جامع جمع کرد. آنها را به پانصدلشکر تقسیم کرد و هر لشکر فرماندهی داشت سربازان چرخس قهوه ای، افسران سیاه و بعضی عمامه سبز و کت مشکی با پرچمهای سیاه بر روی آنان. از اسرای افسران روسی و مرتدان و از نیروهای بین المللی استفاده می کرد، انزوای میدانی که در آن می جنگید مانع از تحقق نقشه او شد. مقاومت به رهبری شامل در یک سلسله جنگهای چریکی و ضربتی ادامه یافت. تا زمانی که شامل یک عقب نشینی تاکتیکی به داخل کوهها انجام داد و روسها را وسوسه کرد تا از طریق جنگلهای انبوه به پشت سر او نفوذ کنند، فداییان از طرفهای مختلف به آنها حمله کردند. سربازان روسی را ترغیب کرد که به دامی که خودشان درست کرده بودند بروند. آنجا روسها را با ده هزار کشته شکست داد با چهارتویی که از روسها گرفت، توانست به قلعه هایشان حمله کند و هزاران نفر را کشت. یکی از ژنرالهای روسی، در خاطرات خود نوشت: چه مصیبتی، مردانی که در اینجا پراکنده بودند توانستند کشوری را که از ژاپن در شرق تا اوکراین در غرب امتداد دارد را فتح کنند وقتی شامل احساس می کرد که نیروهایش برای غنائم جنگیده اند، غنائم را به دریاچه ریخت وقتی روسیه ۴۵۰۰۰ روبل برای به دام انداختنش اختصاص داد، نامه ای به ژنرال روسی نوشت: چقدر خوشحال شدم وقتی فهمیدم

از تصویر او خالی نیست و بسیاری فرزندان خود را هنوز به نام او می نامند. او را یک قهرمان ملی می دانند که با تلاشی لایوصف و لایقف برای متوقف کردن پیشروی روسیه و شعوبیه روسی ارتدوکسی در سرزمینهای تورکان مسلمان قفقاز مبارزه کرد. شامل در یک خانواده فقیر به دنیا نیامد، ولی بعضی مبارزه او را مبارزه فقرا با ثروتمندان تعبیر می کنند. میلیونها دهقان روسی در پایان قرن ۱۸ در روسیه از بردگی اربابان فئودال رنج می بردند، در حالی که پدر امام شامل، دهقانی آزاد و مادرش دختر ارباب بود. سال ۱۸۲۸م با گسترش جنگ در سراسر قفقاز مقاومت مسلمانان در داغستان به رهبری امام غازی و امام حمزه بیگ ادامه یافت. سال ۱۸۳۴م امام شامل پس از کشته شدن امام حمزه رهبری مقاومت را ادامه داد سال ۱۸۳۹م تزار روسیه، سیاست فشار بر سرزمین چچن را ادامه داد. با تصرف قفقاز، همه مردم شمال قفقاز به رهبری امام شامل مبارزه را آغاز کردند. جنگ در قفقاز ۲۵ سال طول کشید رهبری مبارزه با امام شامل بود. روسها در حمله گسترده ملامحمدغازی را شهید کردند در آن جنگ تنها چند نفر زنده ماندند که یکی از آنها شامل بود که به شدت مجروح و مشرف به مرگ بود. او توانست ناپدید شود و از جراحات نجات یابد. خلف صالح امام غازی و حمزه بیگ بود فدائیان پس از شهادت حمزه بیگ، شامل را به رهبری برگزیدند. شامل ارتش مریدان را به شیوه دشمنان، سازماندهی مدرن کرد. هزینه های ارتش را از درآمد زمینهای کشاورزی که به مساجد اضافه می شد، هماهنگ کرد و زکات را برای تجهیز ارتش داد. در اویش را چون نادرشاه بیرون کرد و بازگشت آنان را جز سربازی در لشکر خود

معرفت اندیش حقیقت اندیش متسامح و متساهل اداره می کردند رخصت برتری دینی و زبانی را نمی دادند اینک یکی از اسرار استقبال قاره آفریقا همینک از تورکیه تذکار خدمات و حسنات عثمانی است.

۲

هیچ کشوری در جهان در این نیم قرن اخیر به اندازه اسرائیل بسط جغرافیایی و جمعیتی نداده است از سال ۱۹۸۳ جمعیتش را از ۳ میلیون به بالای ۱۰ میلیون رسانده است و در این جمعیت تنها یهودیان و موسویان را پذیرش کرده است و بقیه را طرد و نفی نموده. جغرافیایشان را هم خیلی بسط داده اند جغرافیایی که در ۲۰ سال آینده بخشی از تورکیه و کشورهای عربی را هم در خریطه خیالین خود دارد. اگر کسی در غرب اعتراض کند چرا اسرائیل انسانهای سیول را می کشد از کار بی کار می شوند. آتش زدن خانه پناهگاههای افغانی در یزد با آتش زدن غزه حلقه استمرار شعوبیه است. حماس در تاریخ ماندنی و محبوب شود اما خاورمیانه و جهان اسلام روی صلح را نخواهد دید زیرا رادیکالیسم یهودی و اسلام شعوبی برای ناامنی جهان اسلام و حفظ منافع صلیبیون و در نهایت به زنجیر کشیدن اسلام تورکی و عربی، پروژه تقویت جریانهای افراطی در اسلام و یهودیت را بهترین و ارزانترین و کارآمدترین راه می داند.

۳

ایده اسلام ملی در تورکیه و قدرت سیاسی آن از بطن و از دل جامعه کاملاً قشری و اعتقادی سنتی بیرون آمده است جامعه اسلامی سنتی که بعد از سرنگونی عثمانی کاملاً از طرف کمالیسم و ناسیونالیسمی که با تعریف فلسفه غربی به انزوا

سرم به این قیمت هنگفت می ارزد. اما اگر به شما بگویم که سر شما، حتی سر خود قیصر، برای من ارزشی ندارد، خوشحال نخواهید شد.

اسلام ملی (تورکی ۱۶) اسلام تورکی و اسلام شعوبی

سارکوزی: اروپا خشن و وحشی است و می تواند به توخس سقوط کند سارکوزی رئیس جمهور اسبق فرانسه در نشست در پارلمان این کشور: اروپا در بین همه قاره های جهان، خشن ترین قاره است که در آن وحشیانه ترین جنگها رخ داده است. نه در آفریقا، نه در آسیا، بلکه در اروپا. آن هم نه در قرون وسطی، بلکه الان. در اروپاست که همدیگر را کشتیم. وقتی گفته شد جنگ روسیه و اوکراین، جنگی است که قبلاً نداشته ایم، این یک حماقت است. چون بوسنی را فراموش کرده ایم. قاره ما خشن است، وحشی است و می تواند به توخس سقوط کند.

۱

اسلام و تورکان هر دو دشمن نژادپرستی بودند به همین خاطر به سرعت برق و باد بر بیشتر دنیا مسلط شدند اگر قرآن و اسلام نژادپرست بودند به سرعت به دورترین نقاط جهان مانند جزایر اندونزی نمی رفتند. مدنیت تورکان، میل به نژادپرستی نداشت اگر می داشت چگونه می توانستند امپراتوریهای عظیم و انسانی را تشکیل دهند. با رشد سرمایه داری و پیدایش دولت-ملتها، ملی گرایی و یا ناسیونالیسم هم سر و کله اش پیدا شد و تورکان از این قافله عقب ماندند چون تورکان امپراطوری را با عقلانیت اعتدالی

مجلس ترکیه است. مرال دانیس بشتاش، نایب رئیس گروه حزب برابری و دموکراسی خلقها DEM در مجلس ترکیه (حزب دموکراتیک خلقهای سابق) از عبدالله اوجالان، رهبر PKK در مجلس ترکیه تمجید می کند، در هیچ کجای دنیا چنین بلبشویی یا دموکراسی ای وجود ندارد که یک دولت اجازه حضور شاخه سیاسی گروهی تروریستی را در مجلس آن کشور بدهد و آن گروه نیز در مجلس به تمجید از سرکرده خود که صدها میلیارد دلار به کشور خسارت زده و جان دهها هزار شهروند را با اقداماتش گرفته است، بپردازد.

حکمداری ملی (تورکی اسلامی) ۹

۱. قاجاریه

محمدشاه قاجار تبریزی،

حکیم قناعت اندیش

سومین شاه سلسله

تورکی اسلامی قاجاریه ۲

غلام حسین زرگری نژاد:

در کتب درسی بناحق قاجار را تخریب کردم و اکنون پشیمانم و کتاب "برآمدن قاجار" را برای عذر خواهی از خان قاجار نوشته ام.

۱

گره اگر موش بگیرد سیاه و سفیدش دیگر اهمیتی ندارد زیرا وظیفه گره، گرفتن موش است دستگاه حکمرانی اگر رضایت و رفاه عامه را فراهم نماید قالب و ساختار دستگاه خیلی اهمیتی ندارد.

محمدشاه قاجار تبریزی تشکیلات حکومتی ولایات را دگرگون کرد روسای فاسد را یا به علت جنایات یا بدرفتاری یا انباشت ثروت برکنار کرد ولایات از

کشیده شده بود و زیر فشار بود و از طرفی ناسیونالیسم غرب زده تورکیه بدون کودتا و بدون اعمال دیکتاتوری قادر به ادامه خود نبود و با توجه به این شرایط قشر اسلامی سنتی با فروپاشی ناسیونالیسم غرب زده که هر سه ماه یک کودتا می کرد به آزادی رسید و در پشت اردوغان جان فشانی کرد که در کودتای غربیها علیه اردوغان این جانفشانی تبدیل به انقلاب شد اما هنوز این ایدئولوژی سیاسی ملی و اسلامی به بلوغ کامل فلسفی نرسیده است زیرا دارای لایه و رسوبات سنتی و قشری است لذا در جهان اسلام هنوز این جریان قشری و سنتی غالب است از طرفی اسلام عربی در عربستان به خاطر فشارهای غرب و فشارهای نظامی تشنه رابطه با اسرائیل است اگر حوثیها آرام گیرند.

فشارهای اقتصادی و شرایط منطقه و دشمنی ناسیونالیسم عرب و عربستان با جهان تورک اردوغان را وادار به این سیاست کرده است که مانع رابطه اسرائیل با عربستان شود رابطه نزدیکی عربستان با اسرائیل به ضرر جهان تورک است و باعث اتحاد اعراب ضد تورک می شود عربستان و ناسیونالیسم ماسونی زده، تحمل حرکت ملی اسلامی ترکیه را به خاطر رهبریت اسلام ندارد زیرا بلاها و مظلومی را که غربیها در دیگر مناطق مثل آسیای میانه، بالکان، سوریه و عراق بر سر تورکان آوردند، مشابه مصائبی است که شعوبه مدرن، نئومدرن و پسامدرن بر سر تورکان ممالک محروسه آوردند، بدون اینکه کوچکترین پیشرفتی در آبادانی کشور داشته باشند.

۴

از خدمات و برکات اسلام ملی و مکتب تورکی اسلامی تورکیه، تمجید از سرکرده پ.ک.ک در

فرستادن دانشجویان به فرنگ، گشایش میخانه برای فرنگیان تبریز، اجازه برپایی مدارس مسیحی و ... تا این که علماء وی را مسیحی خواندند و رویگردان شدند. قتل گریبایدوف، شاعر متعهد و سفیر روس و ماجرای آشوب مجتهد میرفتاح در تبریز همگی جهت جلوگیری از سلطنت عباس میرزا بود. زیرا سفیر تنها کسی بود که در مذاکرات ترکمنچای بر ولیعهدی عباس میرزا ایستادگی داشت. بعدها معلوم گشت قتل گریبایدوف نه تنها مناسبت روس را با ممالک محروسه بر هم نزد بلکه وی را به قصد تبعید و قربانی شدن سفیر کرده بودند. رستم الحکماء در کتاب احکام و اشعار پرده از واقعیت برداشت: مآلهای خالی از حکمت تهران از روی سفاقت به اتفاق اوباش و رند بازاری سفیر روس را با سی و شش نفر از ملازمانش کشتند. و این رخداد طبق نقشه به زیان عباس میرزای بیچاره بود.

۲

دولت محمدشاه قاجار تبریزی دولت حکیمان بود و خبری بس ناگوار بر متشرعان شعوبی. زیرا وی نه تنها فرزند عباس میرزا بود بلکه سرتاسر ممالک محروسه قاجار وی را درویش نعمت الهی می شناختند از بدو جوانی از بد رخداد پرورش یافته حکیمان و درویشان بود زیرا حکیمان و عارفانی چون محمدرضاهمدانی (کوثر علیشاه) از دست آزار روحانیان به دربار عباس میرزا پناه برده بود. از محضر زین العابدین شیروانی بهره جسته بوده بود. محمدشاه قاجار تبریزی آزاداندیشان را رفعت، ملّایان را وانهاد حکیمان، عارفان و صوفیان را که واجب القتل بودند بر سریر قدرت نشاند. اگر فتحعلیشاه بنای مسجد می کرد محمدشاه آرامگاه شیخ محمود شبستری را مزین می کرد که نزد متشرعان به کفر شهرت داشت. در دوره محمدشاه

نو به حکومت مرکزی بسته شدند نظارت دولت در اداره حکام بیشتر گشت گرایش به راسیونالیسم را حاکم بر اندیشه های اجتماعی زمانه محمدشاه دانسته اند زیرا روح زمانه آزاداندیشی بود و وی از روح زمانه تبعیت نمود انقلاب فرانسه رخ داده بود این آزاداندیشی و گرایش از تفأل به تعقل بر اثر شکست در جنگ عارضه ای طبیعی بود.

فتحعلیشاه حاکمیت متشرعان را داشت حتا سلطنت خویش را نیابتی از روحانیت می دید، عباس میرزا هر جمعه در نماز جمعه شرکت می کرد و با روحانیانی چون حاجی میرزامهدی و میرزا علی اصغری به مشاوره در امور کشوری می نشست. بی جهت نیست که فتحعلیشاه را متشرعترین پادشاه قاجار نامیده اند زیرا اوّلاً اجتماعی از روحانیان سرشناس را چون ملّا احمدنراقی و سیدمهدی بحرالعلومی را القاب داد، برخی را چون ملّا اسماعیل مازندرانی را قسیم الصدقات لقب داد، برخی را املاک بخشیدند و برخی را سفارت و برخی را نیابت حکام ولایات. اصفهان از نو چهره مذهبی گرفت سیدشفتی لقب حجت الاسلام گرفت شاه او را پیشوای مسلمانان خواند ساختن مساجد نو باب شد، تعمیر مساجد کهنه از سر گرفته شد دست روحانیون در آزار حکیمان و صوفیان و اقلیتهای مذهبی باز بود نمونه آن تخریب محلّه آرامنه در سال ۱۸۱۵. در این دوره ریختن خون هر که مدعی عرفان بود مباح بود مع الوصف دو نوع دخالت سامان یافته شعوبیه مدرن در حاکمیت فتحعلیشاه قاجار بجدّ رواج داشت داخلی به رهبری برخی روحانیون خارجی به رهبری انگلیس. هر دو علیه حکمت و اصلاحات و مدرنیسم بودند. اصلاحات عباس میرزا با سیاست ورزی متشرعانه شاه ظاهراً همخوانی نداشت: نظام جدید قشون به تقلید از عثمانی،

بودن اسلام را به ترسیم می کشد. عرفان تورکی برخاسته از اندیشه های شامانها و نگاه معنادار و جاندار به عالم در گذشته به مثابه قدرت و ایدئولوژی مبارزاتی و انقلابی عمل می کرد تمام انقلابگران، مصلحان اجتماعی چون ایدئولوژی و خریطه مبارزه از آن بهره می بردند. بعثت عظیم جهانی حضرت محمد ص با آوردن اسلام، انقلابی سترگ بود. شعوبیه سعی دارد انقلاب را مفهوم مدرن معرفی کند و پرداختن به آن را در جهان گذشته آنارکرونیستیک (مغالطه نابه هنگامی) یا خطای معرفتی انگارد ولی اینگونه نیست چرا بعثت پیامبر انقلاب بشری نباشد؟ چرا مجالست شمس و مولانا انقلابی نباشد؟ چرا حروفیه و اخیها انقلاب نباشد؟ عرفان تورکی شامانیستی که مجموعه مباحث اشراقی و مصاحبتی و مجالستی در نگاه تغییراندیش به محملهای معرفتی چهارگانه (ماورا الطبیعه، طبیعه، خویشتن انسان و مناسبت انسان با دیگر انسانها) بود به مثابه تحفه ای و میراثی بر نگرش تغییراندیشی اسلام افزوده شد. یعنی یک نگرش انقلابی تغییراندیش تسلیم گریز بر یک نگاه انقلابی تغییراندیش انسان محور به گونه ای که همه انقلابچی ها و افزوده شد اصلاحاتچی ها و تحولچی ها و دگراندیشان پس از نضج عرفان تورکی و اسلام محمدی مسلح به اعتقادات و آموزه های عرفانی شدند که عرفان و اسلام هر دو در منظومه فکری انقلابگران مبدل به یک ایدئولوژی واحد گشت و پشتوانه ایدئولوژیک ایمانی کثیری از جنبشها و انقلابات گشت حتی امروز هم اکثریت انقلابیان صادق صرفنظر از تفاوت در نگرش و عمل بدون ایمان و اعتقاد نمی توانند به راه مبارزه قدم بگذارند. مثلا چپها به غیر از مطالعات فلسفه کمونیستی، صرفنظر از صحت و سقم مسیرشان هم ایمان داشتند هم عرفان اگر

قاجار تبریزی این حکیمان و صوفیان بودند که به سفارت و نیابت و تولیت رفتند میرزا آقاسی تولیت مشهد را به حاجی عبدالله خویی داد که مردی حکمت پیشه و صوفی مسلک و عارف بود که ملایان بر نتافتند و ریختند و او را کشتند. حکیمان و صوفیان آشکارا به تبلیغ مکتب خود پرداختند محمدشاه در آزاداندیشی کار را به جایی رساند که هیچ مذهبی را رسمی اعلام نکرد. محمدشاه به اهل طریقت و صوفیان حسن نظر داشت در این میان میرزای آقاسی نقشی بی بدیل داشت شاهزادگان ماسون وابسته به کانون غربی شعوبیه مدرن هم ساکت نبودند چون جلال الدین میرزا صاحب نامه خسروان که به شاهزاده ملحد شهرت داشت. برخی او را به دلیل سره نویسی در فارسی و پرهیز از واژگان عربی زرتشتی دانسته اند.

عرفان ملی (تورکی اسلامی) ۱۳ عرفان چون قدرت

اگر منابع قدرت، ثروت و معرفت باشد و فلسفه و حکمت و عرفان و دین از اضلاع معرفت باشد که هست پس اینها بمثابه قدرت و مولد آنند .
ملتها با دارا بودن (The epistem is power) آن قدرتمند می شوند چه کسی می تواند بگوید عرفان قدرت نیست عارفان قدرت نداشتند. چه کسی می تواند بگوید اسلام قدرت نیست؟! اگر ۸۲۰۰۰ مسجد در تورکیه رای نمی دادند اردوغان پیروز میدان نبود. اسلام ملی تورکی چنین جسور نبود. نقل است که گفته اند طالقانی به رجوی گفت با عمامه درنیفت این عمامه نیست بولدوزر هست؛ تعبیر و تفسیر و ترجمانی عامیانه از قدرت

می خواهیم؟ ۳. ما از چه و از که می خواهیم ۴. ما چه زمانی باید بخواهیم؟ ۵. ما کجا باید بخواهیم و کجا را باید بخواهیم) با بازخوانی دیگر باره علوم دقیقه و غیردقیقه درمانی بر آن رنج و درد باشد. ما درد خود را داریم که متفاوت با درد فارس و روس و غربی و ... است پس درمان ما باید بومی و متناسب با نیازمان باشد دوست طبیعی به من می گفت اگر در منطقه شما مردم مشکل معده دارند حتما در طبیعت آن منطقه گیاهانی هست که درمان درد معده را دارد که در جای دیگر آن گیاه وجود ندارد.

مگر مولانا نمی گفت:

نرم نرمک گفت شهر تو کجاست
پس علاج اهل هر شهری جداست

ما درمان خود را باید بیابیم ۱۱

(مکتب تبریز) مکتب ملی

شادی و غم در مکتب تبریز و مکتب شعوبیه

بابا فقیه تبریزی

۱

مولانا می گوید: شمس تبریزی بمتابه صبح درآمد و صحیفه صیقلین را برکشید و آسمان ذهن و ضمیر مرا سراسر سپید و نور کرد: صبح آمد و صحیفه مصقول برکشید وز آسمان سپیده کافور بردمید

چون صوفی ای چرخ زنان با شالی کبود رنگ تمام مفکوره خویش را در خویشتن یابی و هویت یابی بر آفتاب افکند صوفی چرخ خرقه و شال کبود خویش تا جایگاه ناف به عمدا فرودرید

نبود و نداشتند چگونه می توانستند تا مرز شهادت و مرگ پیش روند هر چند مفهوم شهادت نسبتی و مناسبتی با فلسفه مارکسیسم نداشت. دگر اندیشی، آزاداندیشی، تنوع اندیشی، انقلابیگری، عدالت طلبی تورکان مسلمان نسبت مستقیم با وجود تعداد کثیری از عرفای آن دارد و تبریز هم در این گردونه جایگاهی ویژه دارد مقبره العرفای تبریز شاهدی بر بنیان تئوریک چنین آزاداندیشی و عدالت طلبی تورکان مسلمان تبریز است که در مکتب تبریز قابل مطالعه و مذاقه است و ما هر هفته حلقه هایی از آن را می نگاریم. مکتب شیطانی شعوبی ماسونی مجوسی هندی فارسی با رواج تصوف تخدیری انحرافی فانتزی و بازاری شاهد باز و تحقیرگر نفس و انسان، مغازه ای قلبی و جعلی و وارونه در برابر مکتب عرفانی تورکی اعتدالی معرفت اندیش حقیقت اندیش باز کرده است. که در برابر اندیشه بازیگری عرفان تورکی اندیشه تماشاگری را می نشاند توجیه و تسلیم و تقدیر را بر جای تغییر و حریت و مبارزه تمام تلاششان به ابتدال کشاندن و .می نشاند ناکارآمد نشان دادن و بی خاصیت نمودن عرفان تورکی است. عرفان ملی تورکی اسلامی، فلسفه ملی تورکی اسلامی، حکمت ملی تورکی اسلامی، اخلاق و سیاست و تاریخ و هنر و علم گرایبی و ... ملی تورکی اسلامی که مجموعا مکتب نامیده می شود و آن مکتب را می توان مکتب تبریز نام نهاد در برابر تمام مکاتب وارداتی غربی و شرقی قدرت رقابت دارد و می تواند این خلا و بوشلوق تاریخی را در حوزه اندیشه و مفکوره پر کند. جهان تورک در مقابل شعوبیه و ماسونها از نبود و یا از ضعف مکتب در رنج است و این مکتب تبریز است که پاسخگوی سوالات پنجگانه انسانی ما که هستیم؟ ۲. ما چه ۱۰. استراتژیک ماست

تبریزیان بود و آن ترجیح شادی بر غم بود و به تخت نشاندن شاه شادی و حیات و به زیر کشیدن داروغه غم و ممات از سریر فکرها و ذهنها:

یا رب سپاه شاه حبش تا کجا گریخت
ناگه سپاه قیصر روم از کجا رسید

من مولانا قابلیت کشف معمّای شمس تبریز را داشتم چون از شراب عشق ازل بر من چشاندند. بارقه عشق، تمهیدی بر شادی بود. من پیش از شمس تبریز، تورک رفته در خرگاهی بودم که هندوی شب شعوبی اندیش بر من هجوم آورده بود:

زین راه نابدید معما کی بو برد
آنک از شراب عشق ازل خورد یا چشید
این شگرد شگرف شمس تبریزی بود که خود از شب و شب اندیشی و شعوبیگری و غم گزینی رهایی یافته بود و در جهت‌ها دیگر نمی گنجید نه در شرق و نه در غرب:

جانهای باطن روشنان شب را به دل روشن کنان
هندوی شب نعره زنان کان تورک در خرگاه شد
من وقتی دیدم او از اوصاف شب بودن و شب گرای و... بیرون جسته تابعش شدم و سخن را در برابر وی کوتاه کردم:

ای شمس تبریزی که تو از پرده شب فارغی
لا شرقی و لا غربی ای اکنون سخن کوتاه شد

من راهی جز کوتاهی سخن نیافتم زیرا در راه شاهنشاه سخن در راه تبریز صفا دیگر سخن به چه کار آید باید رفت و رفت:

ای جان سخن کوتاه کن یا این سخن در راه کن
در راه شاهنشاه کن در سوی تبریز صفا

من از شمس تبریزی هزیمت فکری داشتم تمام استخوان بندی مفکوره مرا از بیخ و بن درهم شکست من بسان شب، سیه بودم و فاقد نور مرا از خصائل شبانه بیرون کشید رویم را به روز و نور کرد:

رومی روز بعد هزیمت چو دست یافت
از تخت ملک زنگی شب را فروکشید

تقابل من با شمس تبریزی تقابل تورک محمّدی با هندی فارسی بود من پیش از در رسیدن شمس، شعوبی هندی ثنویت اندیش فارسی بودم که تمام وجودم غم بود و شب:

زان سو که تورک شادی و هندوی غم رسید
آمد شدیست دایم و راهیست نابدید

آن تورک یغماگر و غارتگر ذهن و عقلانیت در رسید که تمام وجودش پر از شادی بود و روز و نور نور. شمس تبریزی شیر جسوری بود که به تنهایی صفهای شیران اقطاب عرفان را در هم می شکست زیرا شمس تبریزی واجد مفکوره ای خطرناک و قابل اعتناء بود و آن نهیب زدن بر من در آلوده نشدن و اجتناب از مکتب شیطانی شعوبی که سراسر غم آور و شادی بر بود و در مقابل مکتب تبریز که سراسر غم زدا و شادی آور بود می نشست:

مسلمانان مسلمانان مرا تورکی ایست یغمایی
که او صفهای شیران را بدراند به تنهایی

شمس تبریزی چون سپاه قیصر روم بود در هجوم بر حبشیان و ذهنهای حبشی صفت سراسر سیاه و غم اندیش و شادی گریز. لذا شمس تبریزی برای مولانا حامل پیام و مفکوره تاریخی تبریز و

مکتب شعوبی فارسی هندی مجوسی، مکتب شب اندیش و زاینده غم است مکتب تورکی اعتدالی حقیقت اندیش معرفت اندیش روز اندیش و زاینده شادی است تقابل جدی از منظر مولانا میان این دو مکتب چون شب و روز و غم و شادی هست و این آموزه را شمس تبریز چون تحفه ای از تبریز برای مولانا برده بود.

۲

از دیگر بابایان و پیران و ده ده های تبریز بابااحمد مشهور به بابا فقیه است. چنانکه از لقب وی برآید در علم فقه چیره دست بوده دستی در علوم ظاهر هم داشته گفته اند مجمع اولیای زمان خود را مفتی بوده است ظاهراً سلسله ارادت او به شیخ شهاب الدین اهری می رسد.

زبان و ادبیات ملی (تورکی) ۱۰

اندر حکایت زبان و حکومت‌های آذربایجان

پیش از اسلام ۳

آذربایجان پیش از اسلام و پس از اسلام هم زبانش تورکی بوده و هم عموماً حاکمانش تورک بوده و هم حاکمیت‌های مستقلی یا در محدوده آذربایجان یا فراختر از آن داشته است.

۱

پس از اغوزها حکومت‌هایی که در آذربایجان و گاهی در مناطقی از ایران حکومت می کرده‌اند. از جمله غزنویان، سلجوقیان، خوارزمشاهیان، اتابکیان، تاتارها، آق‌قویونلوها، قره‌قویونلوها، صفویان، افشاریان و قاجارها تماماً تورک بودند و زبانشان تورکی بوده است.

لب فروبستم اما جانم به جوش آمد و من آب لطف می ریختم و شمس جوشش ما را افزونتر می کرد نسبت من با شمس نسبت آب و جوشش بود:

گر لب فروبندم کنون جانم به جوش آید درون
ور بر سرش آبی زخم بر سر زند او جوش را

عذر عوام را باید خواست زیرا از عشق ما چیزی ندانند وقتی معذورند چه انتظار از اقبالشان:

معذور دارم خلق را گر منکرند از عشق ما
اه لیک خود معذور را کی باشد اقبال و سنا

خون می جوشید و به نطق می آمد و نطق در قلم می ریخت حرفها را و حرفها چون موریانه به سلیمان لسین معنوی التماس می کردند که این دیگر کیست؟

از جوش خون نطقی به فم آن نطق آمد در قلم
شد حرفها چون مور هم سوی سلیمان لابه را

پس از دیدار شمس و سکوت و صمت پیشگی من چاه حکمت و سخن به جوش آمد و سخن، سیر در آفاق و انفس نمود:

ما مور بیچاره شده وز خرمن آواره شده
در سیر سیاره شده هم تو برس فریاد ما

شمس تبریز آفتاب بود و هر که را نظر می کرد
قمری می شد در خوبی و زیبایی:

ای آفتاب اندر نظر تاریک و دلگیر و شرر
آن را که دید او آن قمر در خوبی و حسن و بها

در خصوص تورکی بودن زبان مردم آذربایجان اسناد و مدارک بسیار زیادی هست مثلاً: دیونیوس پریگت جغرافی نگار و شاعر یونانی سده چهارم - م - تورک زبانان را ساکن اصلی این منطقه می داند و نیز محمدعوفی در ذکر خلافت عمر بن عبدالعزیز که از سال ۹۹ تا ۱۰۱ هجری ادامه داشت، از قیام بیست هزار تورک آذربایجانی سخن می گوید. (غیاث اللغات - ص ۶۳۳) همچنین اخبار موثق عبیدین شریعه جرهومی که شخص معمر و محترم در دربار اموی بوده در حضور معاویه سخن می گوید: (آذربایجان از سرزمین تورکان است) (مروج الذهب - ج ۱ ص ۲۳۱) و این خبر را طبری و به نقل از او بلعمی و حمزه اصفهانی و ابن اثیر در کتابهای تاریخ بلعمی، تاریخ طبری، تاریخ پیامبران و الکامل گزارش کرده اند که از متون معتبر اسلامی به شمار می روند. از دیگر محققانی که آذربایجان را به عنوان سرزمین تورکها نام می برند می توان: ژ. اوپر، قرتیز هومتل، ا. م. محمد اوف، ت. حاجی یف، گ. ا. ملیکشویلی، ع. دمیرچی زاده، تیمورپیر هاشمی، یامپولسکی، ی. ک. یوسفاف، یومینوس، وروشل گوگازیان. زکی ولیددوغان، پروفیسور دکتر محمد تقی زهتابی و دهها محقق و دانشمند را می توان نام برد. در این میان بهتر است به نظر یامپولسکی نیز اشاره کرد که می گوید: تورکها در اطراف دریاچه ارومیه زندگی می کنند و آشوریها آنها را توروک türük نام برده اند و در سنگ نوشته های اورارتوئی هم سخن از قومی بنام توریخی رفته که در آذربایجان می زیستند. (اوایل هزاره قبل از میلاد) و می گوید توروکها یا توریخیها همان تورکها هستند.

۲

کلمات تورکی را می توان از دری (فارسی - تازیک) تشخیص داد:

۱. کلماتی که به مه ختم می شوند مانند گزمه، ساچمه، دیشلمه، دولمه، چکمه، قابلمه، قیمه، سرمه، سورتمه، یورتمه، تخمه، کرشمه، چمباتمه، تکمه (تیکمه تیکماق دوختن) و....

۲. کلماتی که به پسوند چی ختم می شوند مانند مانند سورچی، قیچی، قاچاقچی، جارچی، توپچی، یالانچی و....

۳. کلماتی که به چه یا جه ختم می شوند (چه پسوند تصغیر در زبان تورکی است مانند ک در فارسی) مانند: تانریجه (تانری+جه: الهه)، بچه، گوجه (گوی "سبز" +جه) بوقچه (بوق "چمدان" +جه) طاقچه، باغچه و کوچه (کوی "روستا" +جه) غنچه (غونچا)، سئرچه، تپانچه، یونجه و...
۴. کلماتی که به اق ختم می شوند مانند قاچاق، چلاق، قالتاق، بیلاق، قشلاق، الاق، یراق، چماق،

قنداق، باتلاق، چخماق سنجاق، بایراق (بیرق)، چراق، (چیرماق یعنی سوسو کردن)، سراغ (سوراق سوروماق یعنی پرس وجو کردن) و....

۵. کلماتی که به ک ختم می شوند مانند تشک، آوردک، الک، یدک، بیک، کولاک (کوللاماق یعنی مدفون کردن)، بلوک (از بولماق به معنای بخش کردن)، کمک (کومک) و...

۶. کلماتی دو قسمتی مانند ده ده، به به، په په، نه نه، قاغا (کاکا)، چیل چیل (به صورت چلچله وارد فارسی شده)، سلانه سلانه (سالانا سالانا) و...

۷. کلماتی که به ار ختم می شوند مانند چاپار، دمار (دامار)، قاجار، سالار (از فعل سالماق بر زمین

بوده است. استعمارنو هم از فرزندان امپریالیسم نو بوده است و هر دو از مصادیق مدن جاهله تغلیبه فارابی و مانع و رادعی در برابر مدینه فاضله اند. استعمار نو در مقابل استعمار قدیم یا کلاسیک به کار برده می شود، زیرا پس از جنگ جهانی دوم و بروز تحولات جدید در جهان، استعمار دیگر نمی توانست بی پرده منافع دولتهای استعمارگر را تامین کند به همین دلیل آنها راههای جدیدی را برگرفتند که به آن استعمار جدید یا نئوگنلیالیسم می گویند. عوامل متعددی موجب تغییر روش آنان و جایگزینی استعمار نو (غیرمستقیم) با استعمار کلاسیک (مستقیم) گردید: از جمله راه یافتن افکار و روشهای اجتماعی، اقتصادی و سیاسی جدید به مناطق تحت استعمار، بروز تحولات جدید پس از جنگ جهانی دوم در مناطق مذکور، توسعه نهضتهای ضد استعماری و ظهور نظراتی که جهان را به دو قطب تقسیم می کرد.

۲

روشهای استعمار جدید:

۱. نشان دادن مزدوران داخلی و بومی با خارج کردن نیروهای نظامی و عوامل شناخته شده خود از مناطق استعمارزده: همانها که به ظاهر داعیه تامین منافع ملی داشته و خود را دلسوز مردم و کشور خود جلوه می دهند، ولی در واقع، جز تامین منافع اربابان خود سودائی در سر ندارند. به ظاهر علیه استعمار باید شعار دهند تا در قدرت بمانند ولی فی الواقع مزدور امپریالیسم نو یا همان شعوبیه غربی هستند. این روش کم هزینه بوده و استقلال ظاهری و سطحی کشورها

زننده، پهلوان)، تومار، اچار، افشار (اووشار) و... ۸. کلماتی که به اج ختم می شوند مانند تاراج، آماج، اوماج، دیلماج، تیماج و....

فعلهایی مانند قاطی کردن، چلانیدن، قرتانیدن، قردادن، قرامدن، چاپیدن، چروکیدن، کیپ کردن، قاپید و....

۹. ابزار الات جنگی و اصطلاحات مانند:

توپ، تپانچه، تفنگ، ماشه، گلن گدن، گلوله، فشنگ، قشون، قپوز چاووش (از چو به معنای خبر)، باروت، آورد و....

۱۰. نام بسیاری از پرنده ها و جانوران مانند قرقی، بالابان، دورنا، طرلان، بلدرچین، لاجین و بایقوش، قورباغه، مارال و ...

۱۱. نام برخی ابزار الات موسیقی مانند دهل (دوول به معنای کوبیدن)، باغلما، تنبک، بالابان، و... ۱۲. عوارض طبیعی مانند، تپه، دره، جلگه (چولگه به معنای صحرا) کویر (کو + یئر)، لوت و... ۱۳. ابزار الات غذا خوردن مانند، بشقاب، چنگال، قاشق، قابلمه، سفره، قزقان، ملاقه و...

۱۴. نسبتهای فامیلی مانند، داداش، ابجی، قاین، دایی، نه نه، اقا، خانم، خان، بیگ و...

۱۵. کلماتی مانند پالتو، پلاس، پالان از تورکی گرفته شده اند (پالتار در تورکی به معنای پوشاک است: پال = کاور، پوشش دهنده)، قالی و ...

فلسفه ملی (تورکی اسلامی) ۴۵

اصناف مدینه جاهله در فلسفه فارابی

فیلسوف تورک مسلمان

۵. تغلیبه (امپریالیسم و شعوبیه) ۴

۱

امپریالیسم رسالتش استعمار و استعمار ملتها

کند.

۴. ترور و تروریسم (Terror) از نظر لغوی به معنای ترس و وحشت است. از نظر اصطلاحی حالت وحشت فوق العاده است که از دست زدن به خشونت و خونریزی از سوی یک گروه، حزب یا دولت به منظور رسیدن به هدفهای سیاسی و... ایجاد می شود. اشخاصی که دست به ترور می زنند، تروریست نامیده می شوند. تروریسم (Terrorism) به معنای نظام حکومت ترور و اعتقاد به لزوم آدم کشی و ایجاد وحشت در میان مردم و یا نظام فکری که هر نوع عملی را برای رسیدن به هدف سیاسی به هر طریق مجاز می داند. آمریکا پس از فروپاشی شوروی علیه کشورهای مستقل عموماً با اتهام ترور و تروریسم و حقوق بشر در مقدراتشان دخالت می کند. آمریکا پس از حوادث ۲۰ شهریور ۱۳۸۰ ه. ش. و فروریختن ساختمانهای مرکز تجارت جهانی در واشنگتن، به مردم گرسنه، بی پناه و آواره افغانستان حمله کرد تا به اصطلاح دولت حامی تروریست طالبان را که خود و هم پیمانانش در روی کار آمدن آن نقش داشتند، سرنگون کند. الان هم بر سر کار آورد و با کلی سلاح روانه ماموریتهای ویژه نمود. پس از آن با محور اهریمنی خطاب کردن عراق، به آنجا حمله برد. ۵. امپریالیسم فرهنگی: اعمال قدرت اقتصادی، سیاسی و نظامی برای اشاعه ارزشها و فرهنگ مربوط به خودش در میان ملل تحت استعمار نوین برای جدا کردن آنان از ریشه های فرهنگی، قطع پیوندهای سنتی و اجتماعی.

را حفظ می کند حالیا که اینان وابسته اند. البته استقلال در دنیای مدرن به معنی دیوار کشیدن نیست به معنی سرمایه گذاری شرکتهای بزرگ جهانی در یک کشور است تا سرمایه مانع از شلیک یک گوله شود.

۲. ایجاد تفرقه و درگیری بین ملتهای داخل یک کشور و یا با سایر کشورها: این روش گرچه قدیمی است اما استعمار جدید، علاوه بر ادامه شیوه قدیم، نوع دیگری از تفرقه و جدایی بین دولتهای جدید را در پیش می گیرد: با تحریک انگیزه های قبیله ای، مذهبی و دینی و ایجاد نزاعها و کشمکشهای ناحیه ای بین کشورهای تحت نفوذ، (مثلاً در کشور کثیر الالسنه و کثیر المذهب یک زبان رسمی یا یک مذهب را بر کرسی می نشاند) و باعث برخوردهای عنیف می شود و یا با درگیریهای نظامی بین آنها. تا بتواند ارکان نظامی، اقتصادی و اجتماعی مستعمرات را تضعیف نماید. تقریباً تمام کشورهای خاورمیانه و خلیج بصره دارای اختلافات ارضی و مرزی با یکدیگرند. این امر باعث شده که کانون بحرانهای منطقه ای همیشه داغ بوده و هر لحظه امکان درگیری بین اینگونه کشورها وجود داشته باشد.

۳. حقوق بشر: در حال حاضر یکی از اهرمهای فشار کشورهای استعمارگر به ویژه آمریکا علیه کشورهایی است که حاضر به پذیرفتن سلطه آن کشور نیستند. اگر سیاستهای داخلی و خارجی کشوری در راستای منافع غرب نباشد و یا به ضرر آنها باشد، با استفاده از این ابزار چنان به حیثیت آن لطمه وارد می آورند که سرانجام ناچار شود خود را با غرب یا منافع آنها هماهنگ

فلسفه ملّی (تورکی اسلامی) ۴۶

تقابل خاک و آب در فلسفه تورکی و فلسفه غربی ۱

تقابل کریدور و کشتی

۱

ابونصر فارابی بعنوان بنیانگذار فلسفه تورکی اسلامی و بعنوان یک فیلسوف تورک مسلمان، حامل مفکوره و عقلانیت تورکی، بنیان فلسفه اش مبتنی بر تدبیر بقاست اما فلسفه غرب با همراهی مسیحیت ملّی که در اندیشه استعمار و استثمار و استثمار دیگر ملت‌هاست فلسفه اش مبتنی بر تنازع بقاست. رکن رکین در تعاملات میان آدمیان در فلسفه فارابی تعاون است فارابی معتقد است که آدمیان برای رسیدن به سعادت و فضیلت ضمن گردن نهادن بر اوامر رییس گریزی و گزیری از تعاون و کمک به یکدیگر ندارند حالیا که فلسفه غربی در اندیشه مکیدن و چپاول آدمیان است. فارابی با بهره بردن از آموزه های اسلام و حکمت تورکی بخشش و قناعت را آلترناتیو فزونی مال می داند و معتقد است دو عنصر بخشش و قناعت تعدیلگر مال و ثروت هستند نمی شود یکی انقدر بخورد تا بترکد دیگری مالی و نانی برای خوردن نداشته باشد. همان که در قرآن هم رسیدن آدمیان به خیر را در گرو بخشیدن مال می داند: *لن تنالوا البرّ حتی تنفقوا مما تحبّون هرگز به نیکی نرسید مگر از آنچه بدان عشق می ورزید ببخشید* بله بخشیدن چیزی که لازم نداریم خیلی مهمّ نیست بخشیدن چیزی که بدان عشق می ورزیم و دوستش داریم فضیلت اخلاقی و بنیان تئوریک فلسفه فارابی در اعتدال مال و ثروت است. فلسفه غربی با رواج مصرف گرایی مغرط در تقابل با اندیشه فارابی است.

۲

تقابل جهان تورک و غرب نه تنها صرف نظر از تقابلهای فکری و فلسفی به تقابل خاک و آب هم بر می گردد اگر روزگارانی نه چندان دور امپراطوران تورک چون عثمانی بر اریکه قدرت بودند یکی به مدد تجارت خاکی یا ایپک یولو بود که با ورود آمریکا به صحنه سیاست جهانی و کشاندن تجارت از خاک به آب ریشه های اقتصادی عثمانی را خشکاندند کانال سوئز یک انقلاب تجاری و پرتاب تجارت از خاک به آب بود. به تعبیر دوستی درآمد آمریکا از بیمه کشتیهای روی اقیانوسها از درآمد کارخانه های اسلحه سازی اش بیشتر است. مکتب ملّی تورکی اسلامی تورکیه با همگرایی چین و روسیه در صدد احیای تجارت زمینی با ایجاد کریدورهاست کریدورهای زمینی تمام راههای تجارت زمینی و ریلی را از چین و هند و کشورهای عربی و آفریقا به استانبول ختم می کند. استانبول ترمینال انرژی و حمل و نقل کالاهای جهان گردد. احیای مجدد عظمت و قدرت تورکان در آینده ای نه چندان دور با کریدورهای تجاری و انزوای آمریکای مظلوم کش بعنوان کشور امپریال حامی کشورهای ظالم و مستبد را می توان شاهد شد.

۳

کریدور یا کمربند، عبارت است از مسیرهای مواصلاتی که جهت تامین انرژی و منابع و مواد اولیه و حمل کالا به بازارهای مصرف و هدف برای ایجاد درهم تنیدگی در جغرافیاهای مختلف مورد استفاده قرار می گیرد که مشهورترین آنها همان کمربند راه کریدور یا همان بیر یول بیر کوشاک است و هدف از آن ایجاد زنجیره تامین و لجستیک و اتصال چین از

نیز عربستان موافقت خویش را جهت اجرای آن اعلام و قراردادهای لازم منعقد و بیانیه صادر گردیده است. ادامه دارد...

حکمت ملی (تورکی اسلامی) ۱۵

قوتادغو بیلک ۱۵

حکمت تورکی:

نامردین پیلوووندان، مردین آیران آشی یاخشی دیر.

Namərdin pilovundan mərdin ayran aşı yaxşıdır.

۱

شعوبتیه کلاسیک کتاب قوتادغوبیلیک را سالیان سال در درازنای تاریخ کتمان کرده بود و اگر هم بر این کتاب عنوان شاهنامه تورکی اطلاق می کرد برای تحقیر و تخفیف این کتاب بود نه برای تعظیم و تفضیم آن. زیرا افسانه را چه یارای قیاس و موازنه با حکمت؟! سنخ و سبک این دو کتاب فرق فارقی باهم دارند قوتادغوبیلیک حکمت یا فلسفه عملی و اصیل است حالیا که شاهنامه افسانه و سفسطه و مجعول است. زرّ سره را با ناسره چه کار؟ قوم تورک که واجد اسطوره قومی خویش و حکمت نامه است چه حاجت به اساطیر الاولین اغیار دارد؟ این کتاب در چین ادب الملوک و در ماچین انیس الممالک یا آیین المملکه و در غرب زینت الامراء و سرزمین توران قوتادغوبیلیک نام گرفته است. توجه مخاطبان این مقالات در اشعار و ابیات قوتادغوبیلیک آنان را به دقایق امر متوجه می سازد. زیرا زبان کتاب تورکی است با اندکی اختلافات طبیعی در کاربرد واژگان.

مسیرهای متفاوت به بازار و منابع و مواد اولیه است که تا لندن امتداد می یابد و نهایت این اقدامات سعی دارد بازار و منابع خارج از قاره های آمریکا و اقیانوسیه را به شکل قابل دسترسی در هم تنیده نموده و جز حمل کالا اقدامات لجستیک نیز بخشی از هدف است و سعی دارد تا نهایت امکان به اقدامات سرعت بخشیده و هزینه ها را کاهش دهد بدیهی است با تغییر مسیرها و ژئوپلیتیک حاصل از آن پلتفرم اعمال سیاست در پی روابط اقتصادی حاصل نیز تغییر خواهد یافت و بلوکهای سیاسی و اقتصادی پس از جنگ جهانی دوم کاملاً دگرگون گشته و بلوکهای سیاسی و اقتصادی جدیدی متولد خواهد شد و این کوریدور همان کوریدور توسعه جهت تکمیل کوریدور - کمربند راه - در پی طراحی و تلاش تورکیه و حمایت چین و روسیه احداث می گردد و هدف آن اتصال و حمل منابع و انرژی و کالا به بازارهای مصرف است.

۴

مناسبت کشورهای عربی نسبت به کوریدور توسعه: این کوریدور فرصت مناسبی است تا با کمترین هزینه، انرژی و کالای انباشته یا تولیدی در شبه جزیره را از طریق عراق و تورکیه به بازار اروپا هدایت نماید و این فرصت و فراست انسجام عربی مدنظر کشورهای شبه جزیره را تامین و برخی کشورهای عربی را از دایره نفوذ ایران خارج نموده و در بستر اقتصادی حاصل اتحاد آنها را تقویت می نماید هرچند بخش اول این کوریدور از بندر بصره تا مرز تورکیه به سمت بازار اروپا تعریف گردیده ولی هدف غایی آن اتصال یمن، عمان، امارات، عربستان، قطر، کویت و عراق به صورت مستقیم به کمربند میانی است که تاکنون کشورهای عراق و امارات و قطر و چند هفته پیش

حریص علیکم المومنین رووف رحیم.

۲. رسول یا همان پیام آور:

محمد رسول الله.

۳. واجد اخلاقی عظیم:

و آنک علی خلق عظیم:

۴. رحمت برای جهانیان:

ما ارسلناک آلا رحمه للعالمین

۵. دارای سینه ای فراخ و صبری فزون:

الم نشرح لک صدرک.

۶. رونده در راه راست: در سوره زخرف:

آنک علی صراط مستقیم

۷. منذر و مصدق:

مصدقا لما معکم

۸. سراج منیر:

و داعیا الی الله باذنه و سراجا منیر.

۹. خاتم:

خاتم النبیین

۱۰. مذکر:

انما انت مذکر

۱۱. برهان: حتی تاتیهم البینه قد جاءکم برهان

من ربکم

۱۲. شاهد و مبشر: یا ایها النبیّ انا ارسلناک

شاهدا و مبشرا و نذیرا.

با ذکر این اوصاف از پیامبر اسلام در قرآن می توان صفات مشترک و نگاه های مشترک را نسبت به آن حضرت از فلسفه ملی تورکی - اسلامی و حکمت ملی تورکی اسلامی و قرآن استخراج و استنباط نمود.

این صفات به قرار زیر است:

۱. دارای جسمی سالم است زیرا عقل سالم در

بدن سالم است.

۲. با عقل و با هوش و با ذکاء و با درایت است.

یادآور آنچه پدران ما گفته اند:

از زبان یوسف خراسانی خطاب به منتقدان باید یاد آور شد:

تمیز اوره کلی انسان نه قدر گؤزه ل اولور

اونون ایشی هر زامان قایداسیندا گندیر

انسان با دل صاف خیلی زیباست کار او هر زمان مطابق

قاعده و نظم پیش رود

بؤیوکلوک ادعاسیندا اولان تکبرلو انسان سئوینمیر

اونو اعتباری گونو گوندن آزالیر

انسان متکبر و مغرور و جاه طلب، محبوب واقع نشود

اعتبار وی هر روز کمتر گردد.

و از مولانا:

در زمین مردمان خانه مکن

کار خود کن کار بیگانه مکن

غیر الی قویما سنه یاخسین حنا

تیکمه غیرین تورپاغیندا سن بنا

۲

با غور در قرآن کریم در می یابیم که کلام الهی

حضرت محمد را هم بشر می داند و هم پیام آور

ربّ که به او وحی می شود. قرآن بیشترین

مکالمه ها را با موسای کلیم دارد تا محمد(ص)

فلذا قرآن محمدنامه نیست. هم او را می ستاید

هم عنیف ترین عتابها را از وی به ویژه در سوره

عبس دارد. مع الوصف اوصاف محمد ص در قرآن

مشابه اوصافی است که قوتادغوبیلیک برای پیامبر

بر می شمارد: اوصاف قرآن از نبی اسلام:

۱. مهربان و دلسوز نسبت به مومنان:

لقد جاءکم رسول من انفسکم عزیز علیه ما عنتم

تورک می گفت دوست تورک فقط تورک است. البته متبدله را باید منها کرد. جهان تورک باید با این نگاه و فلسفه حرکت کند، اصطلاحات ماسونها به درد ما نمی خورد در همه زمینه ها با ما می جنگند غرب بهتر می فهمد که تنها از اسلام تورکی شکست خورده و خواهدخورد و متحدکننده اسلام، تنها تورکان می توانند باشند. اسلام تورکی نه شعوبی قابلیت و ظرفیت یکپارچه کردن تورکان را دارد تورکیت و اسلامیت همعنانند به همین خاطر در تمام زمینه ها با تورکها دشمنند. جنگهای صلیبی در همه سطوح با تمام قدرت ادامه دارد. عقلانیت متسامح و متساهل تورکی قرائتی اومانیستی و انسانی از اسلام ارائه می دهد به عنوان نمونه:

جمهوری آذربایجان به عنوان یک حرکت محبت آمیز، از نامزدی جمهوری ارمنستان برای عضویت در دفتر COP از گروه اروپای شرقی حمایت می کند.

اگر ولتر می گفت زنده باد مخالف من تنها در حرف بود نمود عملی آن توسط حکمرانان تورک بود.

۲

گفتیم شعوبیه کلاسیک، شکست ساسانیان مجوسی را از اسلام عربی نتوانست هضم کند لذا به امید حصول بر تغییرات سترگ، هم دست ترور از آستین اقدام بیرون کشید هم با تغییر رویه و روش، متدهای معرفتی مختلفی را برای رسیدن به اهداف خود انتخاب و عملی نمود. نخستین اقدام تئوریک، دست بردن در قرآن و قرائتی تلبیس گونه از آن و تطهیر و تقدیس و تعظیم پیشینه تاریخی سیاسی فرهنگی ساسانیان و پادشاهانش و تحریف و تحقیر اسلام بود.

اهداف تئوریک شعوبیه

۱. تفسیر و تأویل و تطبیق برخی آیات قرآن بر اهداف و عقاید شعوبیه، مانور بر روی لغات عجمی قرآن، تطبیق

عاجلی ایگیت ائلینه یئتیرر عاغلیسز ایگیت ائلینی ایتیرر.

یعنی مرد عاقل به ایل و اوبا می رسد مرد بی عقل ایل و اوبا را گم می کند.

۳. با اخلاق است. یعنی خوب حرف می زند و رفتار پسندیده دارد و آدمیان را جذب می کند و پندار و کردار و گفتار خیرخواهانه و پسندیده دارد.

۴. بی اعتنا به دنیا و متعلقات آن از درهم و دینار است.

۶. به سان مشعل است و راهها را روشن می کند و هدایتگر و دعوتگر است.

همان گونه که خدانشناسی شعوبیه یک ترسه-دوشونجه یا فهم وارونه بود و است که در نوبتهای پیشین باز نمودیم و می بایست از منظر معرفت شناسی به یک جراحی دست می زدیم تا دو نوع خدانشناسی را از هم تفکیک می کنیم پیامبر شناسی شعوبیه نیز دچار ترسه دوشونجه است که با پیامبر شناسی تورکان پاک متمایز است و یک جراحی فکری معرفت اندیشانه در تفکیک دو گونه پیامبر شناسی حاجت است.

اسلام ملی (تورکی (۱۷) اسلام تورکی و اسلام شعوبی

۱

تقسیم بندی جهان به اول و دوم و سوم یک تقسیم انحرافی برای تورکان مسلمان است. زیرا دو قطب کلان معرفتی وجود دارد و آن مسیحیت و اسلام است. در تاریخ یک جنگ مادر فرسایشی داریم و آن جنگ مسیحیت با تورکان مسلمان و اسلام است که تمدن چین و هندو هم امربر و در جبهه مسیحیت هستند. بیخودی نیست که آتا

جعلی پرسیدم تایید کردند که بله هست. ایشان کتابی دارد به نام مائه و خمسون صحابی مختلق یعنی یکصد و پنجاه صحابی ساختگی. کیا در تاریخ اسلام جعل صحابه کرده اند همین شعبیه. بانی غلو در اسلام و تشیع، مکتب شعبیه است: موالی متمایل به تشیع از نخستین کسانی بودند که جریان غلو را در تشیع پدید آوردند. غلو بیشتر یک مشخصه مجوسی هندی فارسی است این غلو را در فیلمهای هندی (بالیود) و فیلمهای فارسی دوران پهلویین هم می توان دید. روایات کلامی غلو، عموماً امامان را که از پاکان و اولیاء و صلحای زمانه بوده اند از چهارچوب بشری خارج می ساخت و رنگی خدایی می داد و در دانش و آگاهی و طهارت امامان مبالغه های سرشار می کرد. اشکال اساسی این بود که حقیقت و غلو چنان چون دوغ و دوشاب در هم آمیخته و تنیده است که تفکیک آن سخت و صعب می نماید .

حکمداری ملی (تور کی اسلامی) ۱۰

۱. قاجاریه

محمدشاه قاجار تبریزی،

حکیم قناعت اندیش

سومین شاه سلسله

تور کی اسلامی قاجاریه ۳

سال ۱۸۴۰ محمدشاه قاجار تبریزی منشور آزادی و برابری ادیان را نوشت. کثیری از ملّایان زمانه چنین آزاداندیشی شاه حکیم را برنتافتند. در دوران محمدشاه ملّا به معنای عالم بود اما در میان آن علما به سختی می توان یکی را یافت که علمش از قرآن آن هم در سطحیات فراتر رود برخی حتا روخوانی قرآن را نیز بلد نبوده و نیستند آن هنگام هرکس می خواست می توانست عنوان ملّا بگیرد خرجش یکدستار بود و بس. نه تحصیل خاصّ می طلبید و نه امتحان. هیچ شغلی باملاشدن مغایر نبود. می توانستند هم ملّا شوند هم تاجر و بقال یا دست گذاری به سوی مردم بگشایند و هنگامه خرمن سهمشان را از کشاورزان بستانند من خردسال بودم که پدرم از گندم مزرعه سهم این بزرگواران را جدامی کرد تا به وقتش

آیات تاریخی قرآن بر اساطیر و تاریخ باستانی ایران، شبیه تطبیق ذوالقرنین بر کوروش هخامنشی در زمان کنونی .

۲. تفسیر طبقاتی- نژادی آیات قرآن مثل تفسیر آیه ۱۳ حجرات و تطبیق شعوب بر فارس و قبائل بر عرب.

۳. جعل احادیث از زبان پیامبر و امامان... در تحقیر و تحریف اسلام، تفضیل نژاد عجم بر عرب، جعل روایات در تطهیر و تثبیت عقاید باستانی. آلوده ساختن حقایق و ادغام عقاید و آراء باستانی در عقاید اسلام.

۴. استخدام تشیع و ایجاد غلو در آن و عقاید امامیه و تحریف اندیشه امامان، ابداع مذاهب کلامی و فرقه های منشعب شیعی. در عصر معاصر اسلام شعوبی برای مداحی یک ساعتی مبلغ ۶۰ میلیون تومان را به عنوان تعرفه تعیین می کند کمتر شغلی توان چنین دستمزدی را می تواند داشته باشد .

۵. خلق قواعدی فقهی برای به رسمیت شناختن هرچه بیشتر دین باستانی، تلاش برای از اعتبار انداختن زبان عربی در جهت حمایت منافع فئودالی اشرافی ایرانی.

۶. حلول معنویت فارسی مجوسی در تصوف اسلامی و انتقال روح مجوسیت و ثنویت در ظرفهای سامی .

۷. جعل شخصیت: فی المثل شخصیتهایی چون سلمان فارسی و بوزرجمهر وجود تاریخی ندارند یا از صحابه چون سلیم بن قیس هلالی را از اصحاب خاصّ چهارامام نخست شیعه دانسته که محضر امام باقر ع را هم درک کرده است کتابی حاوی فضایل اهل بیت و حوادث پس از رحلت پیامبر، به منسوب است. بعضی عالمان شیعه در مدح و ثنای او سخن گفته اند. با این حال دیدگاه های متفاوتی نیز درباره شخصیت سلیم وجود دارد، به گونه ای که برخی از محققان وجود تاریخی چنین شخصیتی را انکار کرده اند به عبارتی دیگر شخصیت وجودی او از جعلیات شعبیه دانسته اند. سیدمرتضی عسگری معروف به علامه عسگری سال ۷۲-۷۳ برای سخنرانی به دانشگاه اصفهان آمده بود من دانشجوی زبان و ادبیات عرب دانشگاه اصفهان بودم در مسجد دانشگاه از ایشان راجع به صحابه

بود شورشی در تبریز توسط ملّایی به بهانه گرانی نان در گرفت که می رفت کاخ شاهی را تهدید کند شاه دستور داد جلو چشم مردم خفه کردند و مردم تبریز دادرسی شاه را ستودند سیدمهدی امام جمعه اصفهان به تهران آمد و از دست یهودیان شکایت برد فتوا داد که نان و آب آنها را ببرند محمدشاه فتوا را رد کرد مجتهد در حضرت عبدالعظیم بست نشست و چند ماه بعد آنجا درگذشت.

عرفان ملّی (تورکی اسلامی) ۱۴

میتولوژی تورکان:

آتش عشق، آتش است و آتش عشق

آتش است این بانگ نای و نیست باد

هر که این آتش ندارد نیست باد

۱

پروفسور عبدالقادر اینان، در کتاب آیین باستانی تورکان ص ۹۰-۹۲ می گوید:

بعد از نیاز انسان به آتش... اولگن (خدای آسمان-اولوگون) خورشید بزرگ) از آسمان دو سنگ آورد که یکی سیاه و دیگری سفید. علفهای خشک را در دستانش خرد کرده و روی یکی از سنگها گذاشت و... علفها آتش گرفتند. اولگن گفت این آتشی است که با قدرت پدرم بر روی سنگ افتاده است. لذا در میان آلتایها و یاقوتها آتشی که با چخماق بدست آید مقدّس است در طایفه اویماق که از آلتایهای شمالی اند رسم این است که عروس و داماد اولین آتش خانه خود را با سنگ چخماق درست می کنند و سه شبانه روز کنار آن می مانند. شمنیستهای یاقوت نیز آتشی را که برای مراسم و آئینهای خود روشن می کنند با چخماق روشن کرده و به آن آبی اوت (آتش مقدّس) می گویند. دبازاروف ادعا می کند که تقدّس آتش از فرهنگ تورک وارد فرهنگ مغولها شده است. دلیل آن را نیز چنین ذکر می کند که در زبان مغولی به آتش گال ولی به خدای آتش اوت می گویند. آلتایها در دعاهای خود آتش را جدا شده از خورشید و ماه خطاب می کنند و به فرستاده شدن آتش از سوی خدا یعنی، اولگن ایمان دارند. آنها هرگز درباره آتش سخنان بدی بر زبان نمی آورند.

بیابند و ببرند اما مجتهدان وضعشان بهتر بود و از درآمد املاک و روستاها زندگی می کردند و در زمره مالکان بزرگ بودند هما ناطق در کتاب راهیابی فرهنگی آورده است که ملّیان از بهره ۴۰ تا ۵۰ درصد وام که به مردم می دادند می زیستند مجتهدان بزرگ در حفظ آبرو از طریق دلال و شخص سوم در داد و ستد تجاری سهیم بودند. (همین امروز بانکها که مردم را مفلس نموده اند با فتاوی فقهی و حیل شرعی در تبدیل ربا به عقود عربده مستانه می کشند و در بهترین ساختمانها و بهترین نقاط شهرها افلاس و انفلاس مردم را باعث و بانی و ناظر و شاهدند)

۲

فرقه ها هر کدام بانگی می زدند برخی هم آوا با افلاطونیان جدید با مانویان و با گنوسها. برخی منکر اسلام بودند اما موحد برخی اسلام را در قالب فلسفه می پذیرفتند برخی اصول محمدی را با راسیونالیسم و مکتب وجود تلفیق می کردند مهمتر از همه علی الهی ها بودند که اعتقادشان در باب علی ع تقریباً زنده داشت عیسی مسیح ترسایان بود. سیاست آزاد منشانه محمدشاه قاجار تبریزی منجر به دشمنی حاکمان و روحانیان با وی شد. در آن عهد ملّا نزد عموم خیلی محترم و محتشم نبود.

۳

دولت محمدشاه قاجار تبریزی تربیت حکیمانه و درویشانه را با فرنگی مآبی در آمیخت به جنگ مخالفان اصلاحات رفت علیه حجت الاسلام محمدباقر شفتی و لوطیان در امری بی سابقه لشکر آراست. شفتی پیشوای روحانیان بود و اصفهان پایتخت روحانیت. دو هزار باب دکان و چهارصد کارونسرا داشت املاکش از اصفهان تا یزد امتداد داشت هم مقننه بود هم مجریه حکم به قتل می داد و خود اجرا می کرد و می گفت روز قیامت پیش جدم شفیع گناهان اعدامیان خواهم بود. لشکری از الواط داشت خونخوار، شرابخوار و قمارباز زانی و دزد. مزدوران وی به ۳۰ هزار تن می رسیدند. هر که با محمدشاه قاجار تبریزی درمی افتاد آدم می کشت یا می شورید به مساجد شفتی پناه می برد. شعوبیه مدرن در داستان هرات با شعوبیه غربی انگلیس علیه حکومت متحد می شود. محمدشاه هرات را می خواست فتح کند شفتی می خواست به انگلیسیها بدهد. سرآغاز پادشاهی محمدشاه که از تبریز به تهران نرسیده

دوزخیان خود هیزم نار خویشند عشق و نور مومن و ریاضت و عبادت، آتش سوزان نفس را خاموش کنند نور برخاسته از آتش با نور برخاسته از معنا فرق دارد:

نیم پروانه آتش که پر و بال خود سوزم
منم دیوانه سلطان که بر انوار می گردم (۳/۱۵۰۵)
الله در نار و نور جلوه می کند.

دوزخ آشامان جنت خیز روز رستخیز
حاکمند و نی دعا دانند و نه نفرین کنند
(همان ۲/۷۶۲)

نار سمبلی از رذایل اخلاقی چون شهوت و حرص می شود
تشبیه نار به نفس، بی نیازی نور از تعریف را در شیخ
اشراق هم می توان دید.

ناریان مر ناریان را جاذب اند
نوریان مر نوریان را طالبند (۸۳/۲)
نار تو اینست، نورت چون بود
ماتم این تا خود که سورت چون بود
عاشقم بر قهر و بر لطفش به جد
بوالعجب من عاشق این هر دو ضد

اتقوا فراسه المومن فانه ينظر بنور الله
ان الذين كفروا باياتنا سوف نصليهم ناراً... (۵۶/۴)
پیر می تواند نار را به نور بدل کند:
یا تبر بر گیر و مردانه بز
تو علی وار این در خیبر بکن
یا به گلبن وصل کن این خار را
وصل کن با نار نور یار را
تا که نور او کشد نار تو را.
وصل او گلشن کند خار تو را
مصاحبت با پاکان و عاشقان می تواند نار را به نور بدل
کند:

عشق که چادرکشان در پی آن سرخوشان
بر فلک بی نشان نور دهد نار را (۱/۲۲۷۷)

خاموش کردن آتش با آب و تف کردن بر آن یاساق است .
پیشگویی و غیبگویی نزد تورکان با نگاه کردن به آتش،
یک رسم دیرینه است. گفته اند :حکمرانان تورک در یک
روز معین آتشی بزرگ برافروخته و برای آن دعا و قربانی
می کنند. به هنگام زبانه کشیدن شعله آتش اگر رنگ
شعله سبز باشد، در آن سال بارانهای پر برکت باریده و...به
عقیده شمنیستها آتش همه چیز را پاک کرده و روحهای
بد را می راند .در قرن ششم نمایندگان بیزانس را که به
دیدن خاقان گوک تورک آمده بودند از میان آتش
گذراندند. تقدس آتش همعنان با تقدس اوجاق است در
میان طوایف ساری ارکانایمان و ارگینها (قرقیز -قزاق)
همه نوه های جد هفتم یا نهم به یک اولگن ائوی(اولو ائو)
یا خانه مقدس احترام می کنند. به این چادر قارا چانقراق
نیز گفته اند قولی که در این چادر داده می شود سوگند
به شمار آید .صاحب این چادر بسیار جوان هم باشد باز
هم مورد احترام قرار می گیرد. آتش و اوجاق اوتجاق در
مراسم عروسی، چه در نزد شمنیست و چه نزد تورکان
مسلمان اهمیت خاصی دارد. در داستان ماناس، عروس و
دخترها جفت جفت وارد خانه شدند. عروس جوان ادای
احترام نموده، در برابر آتش خم شده و سلام می دهد.
یاقوتها مراسم سوگند را در کنار اوجاق و آتش بجای می
آورند.

۲

آتش آیت ربّ الارباب است، در قرآن آتش گاهی تمثیلی
است از مجازات بدکاران. نزدیک شدن موسی به آتش در
طوی برای آوردن قبس. (۷/۲۷) تا بتواند عائله خود را با
آتش گرم کند. این که آتش بر ابراهیم سرد می
شود (۶۹/۲۱). آفرینش برخی موجودات از جمله ابلیس و
اجنه از آتش (۷۶/۳۸) (۱۵/۵۵) و مجازات بدکاران که
برای کافران آتشی آماده شده (۱۳۱/۳) دعای پارسایان در
نگهداشتشان از عذاب آتش (۱۶/۳) آتش برای برخی
جایگاه و برای پاره ای همدم است (۸/۱۰) (۲۰/۳۲)

۳

مولانا در آتش «گرمابخشی، سوزندگی، سازندگی،
بالاروندگی، گسترش یابندگی، نوردهی، پاک کنندگی»؛
می بیند. آتش ۲،۸۹٪ ابیات دیوان شمس و ۱،۷۸٪ ابیات
مثنوی معنوی را در برمی گیرد. نار و نور در عرفان تورکی
اسلامی مولانا ماخوذ از اندیشه شمنها و قرآن است.

ملّی و فلسفه ملّی نتوانستیم کاری بکنیم ثروت عظیم معنوی و مادی، تاریخی و سیاسی و اقتصادی و فرهنگی و میراث هزار ساله حاکمیت پدران تورکمان را از دست دادیم تمام انرژی و قدرت ما صرف تقویت مکتب شعوبی شده است. این خلا و این فقدان مکتب ملّی به بهانه تجدد و مدرنیسم وارداتی از غرب در سایه مانده است .

۴

جنگ خاورمیانه شاخه ای از ادامه جنگهای صلیبی است. اما تا روزی که اسلام معرفتی و اسلام تورکی بمثابه هویت نتواند چون مسیحیت از هر نظر مرکزیت قدرت مند داشته باشد و تمام قرائتهای اسلامی را زیر چتر خود نیابد و خود را با مدرنیسم، تعریف نکند و وفق ندهد شکست خواهد خورد.

۵

بابا حامد تبریزی

یکی دیگر از شوریدگان و مجذوبان تاثیرگذار است. از مشاهیر مکتب عرفانی تبریز است گفته اند پیوسته در جذب بوده و کارهایی شگفت از وی سر می زده. گفته اند یکبار تگرگی آمده و محصولات را از بین می برد و بابا حامد هم چوبی به دست بر درختان می زد و چون سبب را پرسیدند پاسخ داد: او چنین می خواهد و ما نیز چنین می کنیم. حکایت شگفت دیگری نیز بر وی منتسب است که از کنار مکتبخانه ای می گذشت که طفلان آن مکتبخانه به آواز بلند چیزی می خواندند و مکتبدار در مکتب نبود مگر بابا حامد را حالتی پیش آمد که آواز طفلان مزاحم آن حال وی گشت. از روی جذب در خطاب به طفلان فرمودند که لال شوید به یک باره طفلان از زبان

مکتب ملّی (مکتب تبریز) ۱۲

بابا حامد تبریزی

۱

گفتاری از شمس تبریزی:

منیم ایچه ریمده بیر بشارت وار کیمسه منیله مصاحبتنه دؤزه بیلمز. من مرید توتومورام شیخ توتانام اما هر شیخی یوخ. خرقه لیک منیم گندیشاتیمدا یئری یوخدور. منیم خرقم یولداشلیقدیر. کیمسه بیزی گؤرسه یا توم موسلومان اولار یاخود باشند دبیبه مولحود اولار. من سؤزیله آداملاری بئجردیرم. (اندرون من بشارتی است، طاقت کار من کسی ندارد من مرید نگیرم، من شیخ می گیرم آنگاه نه هر شیخ، خرقه نیست قاعده من، خرقه من صحبت من است. کسی ما را دید یا مسلمان مسلمان شود یا ملحد ملحد. به سخن تربیت کنم)

۲

شمس تبریزی از قلّه های مکتب تبریز است در عظمت وی همین بس که با بودنش تبریز خراسان شده و با بردن تبریز پیش مولانا قونیه تبریزی دیگر گشته است. اندیشه شمس تبریزی قدرت رقابت با دیگر مکاتب را دارد. مکتب غربی رقیب مکتب تبریز است. تبریز در دوران معاصر با اندیشه های غیر بومی تهدید و تحدید می گردد اگر گفته می شود: باید فلسطینها را به دو جریان تقسیم کرد آنها که توپراق (خاک) به یهودیها فروختند و آنهايي که نفروخته اند باید تورکان آذربایجان را نیز به دویخش تقسیم نمود آنها که به کردها توپراق فروخته و میدان داده اند آنها که به کردها توپراق نفروخته و میدان نداده اند. بلایی که عظمت آن چند سال بعد گریبانگیر و هویدا خواهد شد .

۳

مکتب صلیبی با کمک ارتجاع، ناسیونالیسم عرب را می خواهد با اسرائیل صلح دهد و در واقع صلح یک طرفه و تسلیم کت بسته جهان اسلام به یهودیت. در ظفر قاراباغ، سوزش صلیبیون بالا رفت و خودشان را در پشت دموکراسی و حقوق بشر پنهان کردند. صدسال است ما گرفتار بازی همیشه باخت هستیم به دلیل فقدان مکتب

کیم کبابین خام و ناخامی کۆزوندن بللی دیر.

قوسی تبریزی

۱

بنیان اندیشه ایران‌شهری، نافی تنوع زبانی در مملکت کثیرالاسنه است. تنوع و مختلف بودن زبانها و رنگ آدمها از منظر اسلام یک آیت خداوندی است: وَمِنْ آيَاتِهِ خَلْقُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَاخْتِلَافُ أَلْسِنَتِكُمْ وَاللُّوَانِكُمْ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّلْعَالَمِينَ (۲۲/روم) یعنی، خدا خود خواسته بعضیها تورک، بعضیها عرب، بعضیها روس، بعضیها هندی و ... و برخی سفید، برخی سیاه و برخی زرد پوست باشند و از این تنوع، صفت بدیع بودن خود را متجلی می نماید: زیرا بدیع السموات و الارض است و این عالم، صحنه و پهنه تجلی تمام صفات باری است. هیچ دو اثر انگشتی یکسان نیست حتا دوقلوهای خیلی مشابه هم مشابه فکر و احساس و ذائقه ندارند. مختلف بودن زبان علاوه بر اثبات تجلی گری صفت بداعت، اثبات تنوع و تعدد عقلانیت انسانهاست. زیرا زبان، مطبخ عقلانیت و مولد پیوسته (شناخت) است نه نقاله آن. هر شناختی، شناسایی درباره ماست. اختلاف زبانها (السنه) مثل اختلاف و تنوع درختان در یک باغ است که بر زیبایی آن می افزاید تنوع برای زیاده شدن عالم و آدم یک ضرورت به نظر می رسد و یکدستی و یک نوعی، کسالت آور و ملالت آور است. مثل باغی که فقط سیب دارد یا انگور دارد و ... خدا در این عالم باغی نخواسته یا نیافریده که صرفا سیب باشد از همه رنگ و همه لونهاست و بر زیبایی خلقت می افزاید. پس تنوع زبانی از منظر اسلام و قرآن، خواست خدا و یک آیت وی هست آیت یعنی، نشانه ای است که از مدلول یا اثر ما را به دالّ یا موثر می برد. یعنی، نسبت وثیقی میان تنوع زبانی بمثابه آیت با خداباوری وجود دارد هرکس از منظر قرآن، تنوع زبانی و لونی را به رسمیت شناسد و بپذیرد و بر حقوق معطوف بر آن وقوف یابد و آن را تمام و کمال اداء کند در مسیر شناسایی آیت حق و خود خدا و فلسفه و برنامه خلقت گام می زند. آیه ۲۲ سوره روم به عنوان صغرای قضیه همین را به ما می گوید حال باید گام دوم (کبری) را هم برداشت و آن این است

افتادند و باباحامد راه خود پیش گرفت و رفت. چون مکتبدار آمد و آن حال مشاهدت نمود شخصی از حقیقت حال پرسید گفتند لابد کار دیوانه حامد است (مولانا هم می گفت:

باز دیوانه شدم من ای طبیب

باز سودایی شدم من ای حبیب

بیر دها چاشدی هوشوم اولدوم ده لی

اوپورم من زنجیری زنجیر منی

حلقه های سلسله تو ذو فنون

هر یکی حلقه دهد دیگر جنون

زنجیرین هر پاخلاسی تعلیم آندیر

آیری بیر دیوانه لیک، علت ندیر

آنچنان دیوانگی بگسست بند

که همه دیوانگان پندم دهند

آلمیشام چون زنجیریمدن نوکته لر

دانلایار بیر بیر منی دیوانه لر

یوخ تاییم دیوانه لیکده ایندی لئیک

درسینی مندن آلیر دیوانه لیک

یوخ منه دیوانه لیکده هاماش

بولاییر گورجک منی دیوانه باش)

بروید ایشان را پیداکنید که باز وی فکر این کار کند. از پی باباحامد تبریزی دویدند تا به وی رسیدند تضرع نمودند حضرت باباحامد تبریزی برگشت و فرمود که بخوانید، طفلان را ناطقه به فرمان درآمده متکلم گشتند. از سخنان وی است که تا کسی از دنیا نرود قدرش دانسته نشود یک روانکاو گذرای از تبریز بود. وی ظاهرا سال ۶۹۰ ه دار فانی را وداع گفت.

زبان و ادبیات ملی (تورکی) ۱۱

حریم زبان با شرح غزلی از حکیم فضولی

هر کیمین معناده مقداری

سۆزوندن بللی دیر*

متناسبتتر است.

دوستلار قان یاش تۆکوب قیلدی منی رسوای خلق و کی دوشمن چیخدی آخر دیده پر خون منا ای دوستان! چشمان من اشک خونین سرازیر کرد و مرا رسوای خلق کرد* شگفتا که این چشم خونبار برایم خصم و دشمن گشته است.

قالمازام هر قاندا کیم اولسا گرفتار اولمادان بیر بلادیر گۆز، بیر آفت دیر دل محزون منا در هر کجا باشم از گرفتار شدن رهایی نخواهم داشت چرا که چشم و دیدن خودش بلا و مصیبت آور است و دل غمگین برایم یک آفت است. (هر زیبایی مرا گرفتار خودش می کند)

ای فضولی ناوک آهیملآ آلدیم انتقام

دونه دونه گرچی بیداد ائتدی چرخ دون منا فضولی خطاب بر خویش: ای فضولی! با تیر آه انتقام خود را از روزگار گرفتم هر چند چرخ فلک پی در پی بر من ظلم و ستم می کند.

Məkkə surəsi/11 ayə surəsi

۱۰۰. العادیه سوره سی

مکّه سوره سی / ۱۱ آیه

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

رحملى رحمان آلاھین آدینان

Rəhmili Rəhman Allahin Adinan

وَالْعَادِيَاتِ ضَبْحًا (۱)

آند اولسون تۆشیه تۆشیه چاپان آتلارا!

1.And olsun tövşüyə-tövşüyə çapan atlara!

فَالْمُورِيَاتِ قَدْحًا (۲)

آند اولسون ناللاریله داشلاردان (قیغیلجیم) جیریقه

قۇپاران آتلارا!

2.And olsun (Nalları ilə daşlardan) qığılcım qoparan atlara!

فَالْمُعِيرَاتِ ضُبْحًا (۳)

آند اولسون صبح چاغی هجوم آندن آتلارا!

3.And olsun sübh çağı hücum edən

که قرآن نهیب می زند هر کسی هر گروهی آیت ما را کفر انگارند و منکر شوند و به رسمیت نشناسند دوزخی و جهنمی هستند دوزخ جایگاه حاملان اندیشه های شیطانی است: انّ الذین کفروا بآیتنا سوف نصلیهم ناراً (۵۶/۴) کسانی که آیات ما را یعنی، فی المثل رسمیت تنوع زبانی را کفر دانند (انکار کنند) آنان را به آتش افکنیم. نتیجه معقول قضیه این است که تدریس نشدن زبان تورکی در مدارس یک مخالف با اندیشه تنوع و رسمیت تنها یک زبان و ندیدن تنوع زبانی در این کشور یک اندیشه تنوع زدا و لاتوحدیدی است. اندیشه تنوع بخشی به عالم و آدم از فلسفه آفرینش است. رسمیت نبخشیدن بر یک زبان و رعایت نکردن قواعد تدریسی که حافظ پوسته ادبیات یک زبان است یک اندیشه ضدتنوعی، ضدقرآنی و ضدخدایی است. تنوع پذیری در راستای توحید و وحدانیت باری سیر می کند.

۲

شرح غزلی از حکیم فضولی (غزل چهاردهم)

عشق اطوارین مسلم آئيله دی گردون منا

بونجا کیم یئل تک یویوردو یئتمدی مجنون منا

چرخ فلک، اطوار عشق را به من تسلیم نمود تا جایی که

مجنون مانند باد درنوردید تا به منزلت من در عشق رسد

اما نتوانست (زیرا عاشق مسلم زمانه من هستم)

قیلدی مندن رفع تکلیف نمازی مستلیک

سالدی حق بیر نشئه جام می گلگون منا

سرمستی و سرخوشی تکلیف اقامه نماز را از من ساقط

کرد حق، لذت نشئه می گلگون را در من به ودیعت

نهاد. (چون در حالت مستی نماز خواندن جائز نیست برای

عارفان اهل وصال ثیام و قعود و لفظ و صوت و قافیه و

...حذف می شود)

باغبان گر میل قیلمان سروینه معذور توت

سرودن یئیرک گلیر اول قامت موزون منا

باغبانا اگر من به سرو باغ تو علاقه ندارم مرا معذور دار زیرا

قامت یار من از قامت سرو و سروستان تو دلرباتر و

۱

در نوبت پیشین آوردیم که تقابل جهان تورک و غرب نه تنها صرف نظر از تقابلهای فکری و فلسفی به تقابل اقتصادی و ژئوپلیتیک خاک و آب هم بر می گردد اگر روزگارانی عثمانی بر اریکه قدرت بودند دست کم به مدد تجارت خاکی یا ایپک یولو بود که با ورود آمریکا به صحنه سیاست جهانی و کشاندن تجارت از خاک به آب ریشه های اقتصادی عثمانی را خشکاندند و کانال سوئز یک انقلاب تجاری و پرتاب تجارت از خاک به آب بود. در آینده نه چندان دور تمام راههای زمینی، دریایی و هوایی و ریلی به تورکیه ختم خواهد شد سازمان کشورهای تورک با چین و روسیه و انگلیس در ایجاد توران با درانداختن کریدورهای مواصلاتی مختلف همگرا هستند. یک اندیشه شیطانی (شعوبیه) و دو کشور رقیب (فرانسه و آمریکا) در برابر کریدورهای زمینی منتهی به تورکیه صف می بندند:

الف) کریدور توسعه:

یکی از کریدورهای جهان تورکی عربی در ویزیون صدساله تورکیه کریدور توسعه (کالکینما) است که این پروژه از بندر فاو عراق تا بندر مرسین ترکیه در دریای مدیترانه احداث می شود؛ شامل راه آهن، بزرگراه و خطوط لوله است و یک رابط جدید بین "آسیا و اروپا" خواهد بود؛ که با اتصال ریلی و بزرگراهی و کوتاه کردن زمان سفر در تلاش برای رقابت با کانال سوئز به عنوان یک هاب ترانزیتی خواهد بود. این پروژه در سه مرحله، گام اول در سال ۲۰۲۸، دوم در سال ۲۰۳۸ و گام سوم در سال ۲۰۵۰ ساخته و به پایان خواهد رسید. سرمایه گذاری در این پروژه با ۱۰،۵ میلیارد دلار برای زیرساخت های ریلی به طول ۱۲۰۰ کیلومتر خرید قطارها و خطوط راه آهن برقی جدید را در دستور کار خواهد داشت.

ب) کریدور میانی:

کریدور میانی مسیری است که چین و آسیای مرکزی را از طریق قزاقستان، دریای خزر، جمهوری آذربایجان و گرجستان به اروپا متصل می کند، این کریدور، جایگزین «کریدور شمالی» که خط اتصالی چین به اروپا از طریق روسیه است. این کریدور علاوه بر «کریدور جنوبی» و

atlarla!

فَأُتْرَنَ بِهٖ تَفْعًا (۴)

آند اولسون تۆز قۇپاردان آتلارا!

4.And olsun toz qopardan atlara!

فَوَسَطْنَ بِهٖ جَمْعًا (۵)

آند اولسون قۇشونون ایچینه گیرن آتلارا!

5.And olsun qoşunun içinə girən atlara!

إِنَّ الْإِنْسَانَ لِرَبِّهٖ لَكَنُودٌ (۶)

حقیقتا اینسان ربینه قارشى چوخ نان کوردور.

6.Həqiqətən, insan Rəbbinə qarşı çox nankordur.

وَإِنَّهٗ عَلَىٰ ذَٰلِكٍ لَّشَهِيدٌ (۷) البته او اؤزوده بونا شاهیدیر.

7.Əlbəttə, o özü də buna şahiddir.

وَإِنَّهٗ لِحُبِّ الْخَيْرِ لَشَدِيدٌ (۸) حقیقتا او وار دولتی چوخ

سئویر.

8.Həqiqətən, o, var-dövləti çox sevır.

أَفَلَا يَعْلَمُ إِذَا بُعْثِرَ مَا فِی الْقُبُورِ (۹) وَخُصِّلَ مَا فِی

الصُّدُورِ (۱۰) او قبیرلرده اولانلاری چیخاردیلاجانی چاغینی، قلبیلرده اولانلاری آشکار اندیله جه یی زامانی بیلیمیرمی؟!

9-10.O, qəbirlərdə olanları çıxardılacağı çağını Qəblərdə olanları aşkar ediləcəği zamanı bilmirmi?!

إِنَّ رَبَّهُم بِهٖمْ یَوْمَئِذٍ لَّخَبِيرٌ (۱۱)

او گون ربی اونلاردان خبرداردیر

11.O gün Rəbbi onlardan xəbərdardır! >**فلسفه ملّی (تورکی اسلامی) ۴۷****تقابل خاک و آب (ژئوپولیتیکی) در فلسفه تورکی****و فلسفه غربی ۲****تقابل کریدور و کشتی ۲**

حکمت ملی (تورکی اسلامی) ۱۶

حکمت تورکی:

آریق آنا، آغیر قامچی دا یوکدور.
Ariq ata, ağır qamçıda yükdür.

۱

اگر آدم نیک را دوستی بد باشد، تربیت او نیز به زشتی آید

پیس ده یاخشی ایله اوتوروب دورسا
یاخشیلیغا چاتماق اوچون چیراغ تاپار

بد نیز اگر با نیک نشست و برخاست کند برای رسیدن به نیکی و خیر چراغی بیابد.

پیس ایله یاخشی انسانلارین بو یولا گیرمه له ری نین
سببی پیس ایله یاخشی آدمالارلا دوستلوق ائتمه له ری
دیر.

سبب واردشدن انسانها به نیکی و بدی، دوستی آنان با آدمهای نیک و بد است.

بیگ یاخشی اولسا، خلق ده اونا اطاعت ائده ر
یاخشی ایله گؤزل داورانماقا چاتار

وقتی بیگ(حکمران) خوب باشد مردم نیز از او اطاعت

«کریدور شمالی» در زمره سه کریدور تجارت جهانی چین و تورکیه اروپا به شمار می رود و طول آن ۴۲۵۶ کیلومتر به صورت جاده ای و ریلی و ۵۰۸ کیلومتر مسیر دریایی است. این کریدور از شهر کاشغر در سین کیانگ چین شروع و از آنجا به فرقیستان، ازبکستان و سپس به بندر ترکمن باشی در ترکمنستان می رسد. سپس همه کالاها از ترکمنستان از طریق کانتینر به آذربایجان منتقل شده، (آذربایجان چون کانال مانش زیر دریای خزر کانال آبی را برای حذف کشتی و کانیتور در برنامه دارد) (از آنجا به گرجستان، سپس به تورکیه، به طور خاص به ایستگاه راه آهن قارص، سپس استانبول یا بنادر ترکیه و از آنجا به اروپا و سایر نقاط جهان منتقل می شود. برای روشن شدن اهمیت این کریدور، ارقام حاکی از آن است که یک قطار باری که از چین به اروپا از طریق «کریدور میانی» حرکت می کند، هفت هزار کیلومتر را در ۱۲ روز طی می کند. این آمار با مسافت ۱۰ هزار کیلومتر در مدت زمان ۱۵ روز در مورد عبور از «کریدور شمالی» و ۲۰ هزار کیلومتر در بازه زمانی بین ۴۵ تا ۶۰ روز در مورد عبور از «کریدور جنوبی» مقایسه می گردد. بنابراین، وزارت حمل و نقل و زیرساخت تورکیه تأکید می کند که «کریدور میانی» در مقایسه با «کریدور شمالی» که از روسیه عبور می کند، سریع تر است. علاوه بر این، حجم محموله های عبوری از «کریدور میانی» طی سال جاری با افزایش سه برابری به ۸۴۵ هزار تن در هفت ماهه نخست رسید که این رقم در مدت مشابه سال گذشته حدود ۳۱۱ تن خواهد رسید. ادامه دارد....

میان ملت، سیمای بدکاران با شادی و خرسندی فروزان نگردهد.

گوژل قانون و نر میس بیگ لردن بیری:

پیسسه قارشیی ان یاخشی چاره قیرمانجیله دوستاقدیر

یکی از بیگهایی که قوانین خوب وضع کرده می گوید: تازیانه و زندان برای بدکرداران و بدکاران است (نه مفلسان و بدهکاران بانکی و بدهکاران مهریه و اهل علم و...)

یاخشی اولسا ائلبین باشچیسی
یاخشی اولجاقدیر اونون ایشچیسی

اگر پیشوای یک ملتی انسانی خوب و خیر باشد تمام کارگزاران وی نیز خوب و خیر باشند. (همه چیز به پیشوا بستگی دارد)

بیگ لری یاخشی اولسالار
خلقی وارنلار، دونیا دوزه لری

حکمرایان چون خوب باشند ملت، به آرامش رسند و دنیا سر و سامان گیرد. (سامان دنیا به خوبی و بدی حاکمان وابسته است)

کنند رفتاری خوب و زیبا بیابند. (خوبی و زشتی اجتماع در هسته سخت قدرت شکل گرفته و به پایین و بدنه سرریز می شود)

بیگ لری یاخشی انسانلاری اؤزله رینه یاخین
توتسالار

پیسلر ده یاخشی حرکت ائده ر لری

اگر بیگها (حکمرایان) انسانهای نیک را به خود نزدیک سازند بدها نیز به جانب خوب و خیر گرایش یابند.

بیگ لرین اطرافینا پیس آداملار بیغیلسا
ائله پیس آداملار حاکیم اولارلار

اگر انسانهای بد گرد بیگ (حکمران) جمع شوند آدمیان بد بر مردم حاکم شوند. (جامعه پاک به پاکدستی و پاک روشی حاکم نظر دارد)

پیسلر باش آپارسا، یاخشیلار ایتیب باتار
یاخشی ائل حاکم اولسا پیسلر اورتادان چیخار

اگر بدها حکمفرما شوند نیکان همه گم و گور گردند اگر خوبان حاکم شوند بدان از بین می روند (مولانا هم می گفت: چونکه بی تمییزانمان سرورند* صاحب خر را به جای خر برند)

بیگ لری یاخشی اولسالار
اونلارین ائلی گوجوده یاخشی اولار

بیگها (حکمرایان) که خوب باشند ملت و قدرت نیز خوب گردد (خوبی ملتها و خوبی اقتدار به خوبی حاکمان وابسته است)

بیگ لری پیس اولمادیقجا
او ائله پیسله رین اوزو سئوینجیله پارلاماز

اگر بیگها (حکمرایان) بد (بد کردار و بد اجراء) نباشند در

BİR ƏLAQƏDƏ ALÇALDILMAQ NƏ ONDAN NECƏ QAÇMAQ. İNSANLARLA ÜNSİYYƏT BACARIĞI; UĞUR VƏ HƏYAT TƏRZİ.

بیر علاقەدە آچالدیلماق و اوندان نئجه قاچماق اولار.

اینسانلار لا اونسیت باجاریغی، اوغور و حیات طرزی.

روانشناسی موضوعو

دکتر حسین شرقی دره جک (سوی تورک)

Dr.Hüseyin Şərdidərəcək (soytük)

بیر موناسیبتده آچالدیلماق نه دئمکدیر؟

بیر موناسیبتده آچالدیلما ندر؟

ایسته نیلهن جینسی، ایستاتوسو، تحصیلی، مادی وضعیت و س. اولان بوتون اینسانلاردا اینسان لیاقتینه حؤرمت ائتمک ایسته نیلن نؤوع موناسیبتده ان موهوم طلبردن بیریدیر. چونکی ساغلام ائموسیونال علاقهلرین ان بؤیوک مقصدی بیر-بیرینین دیرلرینه حؤرمت ائتمک و اولناری یوکسلتمکدیر. بونونلا بئله، بیر اینسان موختلیف سببلره گؤره موناسیبتده آچالدیلما ایله قارشیلانما بیلر. آچالتماق اینساندا حؤکمرانلیق و دئقرا داسییا حیسی یارادان نیفرت و دیل حیسی دیر .

آچالدیلما داخیلی و خاریجی اولا بیلر. داخیلی آچالمادا اینسان موختلیف سببلردن اؤزونو گوناھلانديرير، آشاغیلايرير، باشقا سؤزله دئسک، اؤزون دن راضی اولمايا بیلر .

خاریجی آچالما کونکرئت حادثه لره و یا باشقاسینین عدالت سیز داورانیشینا گؤره ده فورمالاشا بیلر. بو آرادا ائموسیونال و ائولیلیک موناسیبتینده آچالدیلماق چوخلو منفی نتیجه لره سبب اولاجاغی اوچون ان چوخ یاییلمیش و ان پیس آچالدیلما نؤولرین دن بیریدیر. بو، ائموسیونال آیریلیغا، مسافه یه و حتی بوشانمایا سبب اولا بیلر .

بیر موناسیبتده آچالدیلماق هر بیر اینسانین یاشایا بیلجی ان پیس حیسیلردن بیریدیر. اما آچالدیلماق نه دئمکدیر؟ داورانیشیمیز بئله پروبلئم یارادیر، یوخسا پروبلئم قارشى طرفدن دیر؟ پسیخولوژی نؤقطه یی-نظر دن چیخیش ائدرک موناسیبتده آچالدیلماماق اوچون هانسی فسادلار و اصوللار وار؟

بو سواللارین جاوابلاری اؤزونو آچالمیش حیسی ائدن هر بیر اینسان اوچون فرق لی اولا بیلر. چونکی بو مسئله یه بیر چوخ عاملر تاثیر ائدیر. بو یازی دا بیز بو مسئله ایله معین قدر مشغول اولماغا و سیزی موختلیف آسپکتلرله تانیس ائتمه یه چالیشا جاغیق.

شیفاهی و داورانیشسال تحقیرلرین، جینسی
تجاووزون و فیزیکی زوراکیلیغین قوربانى
اؤزونه اینانمایان
اؤزونه اینامین اولماماسى
خیانت ائتدی و آلدادی
قارشى طرفه قارشى یالان و گیزلنمه
پئسسیمیست اولماق
ایستئهزا اولونور
اتهام اولونماق
اوتانجاق اولماق و حورمت سیزلیک ائتمک
قیسقانجلیغى اویاتماق
اخلاقی و شخصی دیرلرین و اینانجلارین
آزالماسى
مخفیلیین پوزولماسى
آرتان ایسترس و ناراحتلیق
زوراکیلیق و تجاووزون آرتماسى
اینتیجار احتیمالى
پسیخولوژى پروبلملرین اورتایا چیخماسى
آنکسیئته پوزغونلوغونون میدانا گلنمهسى
دئپرنئسسیا
شخصیت پوزغونلوقلارینین یارانماسى
اومیدسیز حیسس ائتمک
بوشلوق و داخیلى اؤزونه تأسف حیسى
بیر موناسیبتده آلچالدیلما سببلى

موناسیبتلر ده آلچالدیلما نؤولرى

اولا بیل سین کی، گئنیش ایجتیماعیتین
نظرین ده موناسیبتده آلچالدیلماق آنجاق
تحقیرامیز سؤزلر، صحبتلر فورماسین دادیر.
بو قاوراایش دوغرو دور، لاکین بو،
آلچالدیلمانین یئگانه فورماسى دئییل.
عکسینه، آشاغى دا قئید اولونان موختلیف
نؤولر وار .

بیر باشا شیفاهی تحقیر

دولایى شیفاهی تحقیر

شیفاهی اولمایان تحقیر

بیر موناسیبتده آلچالدیلمانین نتیجه لرى

آدلئر حساب ائدیر کی، هر بیر اینسان باشقالارى
ایله موناسیبتده و قارشیلیق لی موناسیبتده اؤز
شخصى دیرینی موعیینلش دیرمه یه چالیشیر و بو
اؤزونه اینام اینامى زدلترسه، او، ضرر گؤره جک. بو
ضرر موختلیف اؤلچولره مالیک دیر و اگر
آلچالدیلما جدی و اوزون سوررسه، بو ضررلرین
میقیاسى و نؤولرى آرتار. اونلارین آراسیندا
موناسیبتده آلچالدیلمانین ان باریز نتیجه لرى
آشاغى داکیلاردیر .

رد ائدیلمه، ترک ائدیلمه و تجرید حیسیسى

قبول ائتمه مک، ائموسیونال و پسیخولوژى مسافه
یاراتماق

ائموسیونال و معنوی احتیاجلارى اؤدمه مک

اینسان لیاقتینین پوزولماسى

عدالت سیز سؤودلشمه لر

باشقاسینین حؤکمرانلیغى و یا نظارتى آلتیندا
اولماق

سوی-ایستیفاده احتیمالى

پسیخولوقلار و اوزمانلار حساب ائدیرلر کی، والیدین لیک طرزی بو ساحه ده اساس رول اویناییر. عائله ده قوربان رولونو اوینامیش و یا دایما والیدئینلرینین داواسینین شاهیدی اولان اوشاقلار مونسیتلرین ده آلچالدیلما یا داها حساس اولورلار .

ارله آروادین آلچالدیلما و تحقیرله موشایت اولونان داواسی اوشاقلارین حیثیتینی آشاغی سالماقلا یاناشی، اونلارا چوخ یانلیش نمونه ده وئریر.دیگر طرفدن، والیدین-اؤولاد مونسیتلری دوزگون قورولمایبسا و عایله داخلیلی فیکیر ایریلیقلاری داها چوخ اولارسا، آلچالدیلما احتمالی داها یوکسک دیر .

اونسیت باجاریقلارینین اولماماسی

دوزگون قارشیلیقلى علاقه و اونسیت طرزینه مالیک اولماماق ائتموسیونال جهت دن غیرى- ساغلام مونسیتلرین اساس خصوصیتلرین دن بیرى دیر. طرفلردن بیرینین ائمپاتییا، دینلهمه، بدن دیلی، حؤرمت و دوزگون دانیشیق باجاریقلاری کیمی اونسیت باجاریقلاری یوخدورسا، آنلاشیلمازلیق، تجاوز، کین، شیفاهی و فیزیکی زوراکیلیق، اوبغونسوزلوق، مسافه، اوستونلوک طلبکار و ان اساسی دا داخل اولماقلا بیر سیرا منفی نتیجه لر. آلچالدیلما احتمالی چوخ بؤیوک دور. ایندی اونسیت باجاریقلارینین

بیر مونسیت ده آلچالدیلما سببلرینی آراشدیرماق بیر آز قریبه گؤرونه بیلر، چونکی بیز عاداتا بعضی اینسانلارین باشقالارینی نیه آلچالتدیغینی دوشونوروک .

شوبهه یوخ دور کی، آلچالدیجی اینسان چوخ نالایق بیر حرکت ائدیر و یقین کی، شخصیت پروبلمی و ضعیفلیگی وار، اما بعضا بیر سیرا شرطلر ایرلی سوره رک دیگرینین بیزی آشاغیلاماسینا ایجازه وئریریک. بونا گؤره ده مونسیتلرده آلچالدیلماماق اوچون بو پلاتفورمالاری معین ائتمک یاخشی دیر. بو ساحه ده بیر چوخ سبب رول اوینایا بیلر، لاکین بیز آشاغیدا ان واجیب اولانلاری مذاکیره ائدجیک .

اوشاقلیق و تربیه

چوخ آیدین دیر کی، اینسان مونسیت ده آلچالدیلما قارشیسین دا رئاکسییا وئرمه سه و عیندا گؤستره سه، اونون اؤزونه حؤرمتی آشاغی دیر. بس هانسی عامللر بو اؤزونه حؤرمتی آزالدیر .

حورمت ائدیلمه‌لی اولدوغونو گؤستریر .

آشاغیلایان اینسانلا علاقه‌نی کسین

موناسیبتده آچالدیلمانین ایکینجی، اوچونجو و یا داها چوخ دفعه تکرارلاندیغینی حیسس ائدیرسینیزسه، بو علاقه‌نی داوام ائتدیرمک لازیم دئییل .

مذاکیره زامانی قارشى طرفین سیزی موختلیفی یوللارلا آچالتماغا چالیشدیغینی گؤرسه‌نیز بئله، مذاکیرنی داوام ائتدیرمهدن و عصبلرینیزی یورمادان مکانی ترک ائده بیلرسینیز. متخصصلر حساب ائدیرلر کی، ائموسیونال صحبتی دیشمک ۲۰ دقیقه چکیر و مذاکیره ۲۰ دقیقه‌دن چوخ داوام ائدرسه، ائموسیونال کونفلیکتلر آرتاجاق .

ایشلری شخصلشدیرمه یین

اولا بیل سین کی، موناسیبتده آچالدیلما حیسی ساده‌جه شخصی قاوارایش‌دیر و قارشى‌داکی اینسان اصلینده سیزی آچالتماق نیتینده دئییل

اولماماسی شعور‌آلتینین و شعورون آچالدیلماسینا و یا کونتگکسته سبب اولا بیلر.

موناسیبتلرده آچالدیلماق تربیه‌سی .

باشقالارینین تصدیقینه احتیاج.

بعضا داخیلمیزده باشقالارینین تصدیقینه و تشویقینه احتیاجیمیز اولدوغو اوچون بیز بونو ایسته‌نیلن یوللا آماغا حاضیریق. یئنه بئله نتیجه‌یه گلمک اولار کی، بو ایشین ان موهوم سببلریندن بیری اؤزونه حورمتین آشاغی اولماسی اولا بیلر. باشقالارینین گؤزلنتیلری بیزیمکیندن داها واجیب اولدوقدا، موناسیبتلرده آچالدیلماق گؤزله‌نیلن دن اوزاق دئییل .

موناسیبتلرده آچالدیلماق یوللاری

آشاغی‌داکی ایستراتگی‌لار بیر موناسیبتده آچالدیلمانیزا کؤمک ائده بیلر.

شخصی و معنوی سرحدلرینیزی موعیینلشدیرین بیر علاقه‌ده آچالدیلماق اوچون قارشى طرفین

سرحدلرینیزدن کنارا چیخماماسی اوچون موناسیبتده سرحدلرینیزی معین ائتمک چوخ واجیب‌دیر. بو، قارشى طرفین سیزین حیثیتینیزی درک ائتمه‌سینه سبب اولاجاق و اؤزونون سیزی آچالتماسینا ایمکان وئرمه‌یه‌جک .

طبیعی کی، بو، چئویکلین اولماماسی و یا فداکارلیغین اولماماسی دئمک دئییل، آنجاق سئوگینین بوتون طلبرینه باخماپاراق، شخصی اراضیمیزه ده

اولماق و آشاغیلیق کومپلئکسی اینسان شخصیتینه ضرر وئرهن ایکی قوطب دور .

اؤزونو موکمل یاخشی حساب ائدن اینسان حیس ائدیر کی، ان کیچیک تنقیدله بئله باشقالاری اونو آچالتماغا چالیشیر. دیگر طرفدن، اینسانلار قصورلارلا دولو اولدوقلارینی دوشونورلر و علاقه لرده آچالدیلما قورخوسو اونلاری حقیقتا حیس و دوشونجه لرینی ایفاده ائتمه مهیه مجبور ائدیر .

اؤزونو دوزگون تانیماغا نایل اولماق اوچون هر گون بیر دفتر ورقینه گوجلو و ضعیف طرفلرینی یازا بیلرسینیز. چاتیشمازلیقلارین قاباغیندا اونو تکمیللش دیرمک اوچون تأثیرلی اولدوغونو دوشوندویونوز حل یوللارینی یازین و حیانا کئچیرمهیه چالیشین. غیری-رئال اوزونو تقدیم ائتمک سیزی کؤورک گؤستره جک .

سون سؤز

اوپید ائدیریک کی، سیزی موناسیبتلرده آچالدیلمانین سببلی، فسادلاری و اصوللاری ایله تانیش انده بیلدیک و فایدالی معلوماتلار الده ائدینیز .

و یالیز اؤز جمله سینی یانلیش شکلده ایفاده ائدیب .

بعضا اولا بیلر کی، قارشى طرفین مقصدی بیزیم یانلیش داورانیشیمیزی دوزلتمک اولسون. اما سهویمیزی اعتراف ائتمک ایستمدیمیز اوچون بونو آچاقلیق کیمی قبول ائدیریک. تنقیدی اولماق صنعتی بئله وضعیترلده بیزه کؤمک ائدجک و داها آز ائموسیونال ضرر حیس ائدیره جک .

یوخ دئمک باجاریغینی اؤیره نین

بعضا قارشى طرفین طلبلرینی او قدر یئرینه یئتیرمیشیک کی، او، اؤزونو بیزدن اوستون گؤرور و گئتدیکجه اونون فیکرینجه شخصیتیمیز آشاغی گؤرونور .

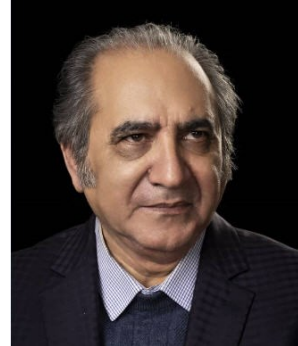
قارشى طرفین گؤزلنتی و طلبلرین سیزین حیسلرینیزه، شخصیت خصوصیتلرینیزه، اخلاقی سرحدلرینیزه و نورمالارینیزا اوغون اولمادیغینی حیس ائدیرسینیزسه، اونا نزاکتله یوخ دئییه بیلرسینیز .

گوجونوز چاتماپان ایشلرله مشغول اولماق مجبوریتینده دئیلسینیز. بیر چوخ حاللاردا موناسیبتلرده آچالدیلمالار اؤزونه حؤرمت ائتمیین و قارشى طرفه چوخ دیر وئرمه نین نتیجه سی دیر .

دیرلرینیزی تاپین و قصورلارینیزی قبول ائدین موختلیف موثبت و منفی خصوصیتلره مالیک اینسان اولدوغونوزو قبول ائدین. اؤزوندن اوستون

اولکه ده حکایه یازما تاریخی

علیرضا ذیحق

یارادیلما سینا میدان آچیرکی اؤز انکشافیندا اجتماعی رومان لارین یازیلما سینا سبب اولور. اجتماعی رومان لار کی ۱۳۰۰- نجی ایلدن باشلاناراق یازیچی لار طرفیندن یازیلماغا باشلانیر، مشروطه ایل لریندن سونراکی اومود سولوق، عدالت سیز لیک و امنیت سیز لیگی گؤستره رک ایرانین سیاسی و اداری قورولوشون دا اولان فسادی گؤز اؤنونه سریر. آنجاق چوخ مدت لره جان رومان لارین اوخوجویا تانینان پرسوناژلاری عمومیت له یا فاحشه لر دیلر یا دا دؤولت مأمورلاری.

۱۳۰۰- نجی ایله چاغداش ایران ادبیاتی یئنی بیر ادبی حادثه ایله قارشیلانیر اودا محمدعلی جمالزاده نین «یکی بود و یکی نبود / بیر وارمیش بیر یوخموش» ادلی قیسا حکایه لر توپلوسونون نشری دیر. جمالزاده نین بو حکایه لری کی ۱۲۹۳- نجی ایلدن باشلاناراق ۱۳۰۰- نجی ایله جان یازیلماشیدیر ایران رئالیزم ادبیاتی نین ایلك تملی کیمی ده یرله نیر.

جمالزاده ساده و شیرین بیر نثر ایله توپلوم داکی چئشیدلی تیپلری جانلان دیرماق لا فاناتیزمه و کؤهنه اوصول لارا قارشی چیخیر. اجتماع دا اولان چاتیشمازلیق و خسته لیک لری ساتیریک دولو بیر غم له وصف ائتمه یه چالیشیر.

جمالزاده دن سونرا حکایه ژانری نین آن ادلیم و دنیا شهرتلی بؤیوک یازاری صادق هدایت (۱۲۸۱-۱۳۳۰ هـ.ش) ۱۳۰۹- نجی ایله ایلك اثری «زنده بگور / دیری کن گورد» لا ائله بیر ایشه امضا آتیرکی مترقی چاغداش حکایه تاریخی نین آن مدرن اؤرنک لرینی یاراتماقلا گله جک ادبی نسپل لره بیر ائتگی لی میراث باغیشلا ییر.

اولکه ده حکایه ژانری نین و مدرن اوسلوب لارلا یارادیلما سی، میرزا فتحعلی آخوندزاده (۱۲۵۷- ۱۱۹۱ هـ.ش) نین آذربایجان تورکجه سیندن فارسجا یا ترجمه اولان حکایه لری ایله درین بیر باغلی لیقی واردیر. اونون «آلدانمیش کواکب» و «یوسف شان حکایتی» ادلی قیسا جا رومان لاری ۱۲۵۳- نجی گونش ایلینده میرزا جعفر قراجه داغی طرفیندن ترجمه اولونور و ایران ادبی یارادیلجیقینی اؤز تأثیری آلتینا آلیر. او اثر محتوا و فورم باخیمیندان، ایران ادبیات تاریخی نین نثر ساحه سینا یئنی بیر باشلانیش لا اوز به اوز ائدیر و الهام قاینای اولاراق حاج زین العابدین مراغه ای (۱۲۹۰- ۱۲۱۸ هـ.ش) و عبدالرحیم طالبوف (۱۲۸۹- ۱۲۱۳ هـ.ش) کیمی قاباقجیل یازارلار یئتیشدیریر. حاج زین العابدین مراغه ای «سیاحتنامه ابراهیم بیگ» ادلی کیتابینی ۱۲۷۴- نجی ایله چاپ ائده رک آردیندان عبدالرحیم طالبوف «مسالك المحسنين» و «کتاب احمد یا سفینه طالبی» کیتابلاری ایله ایران حکایه یازما تاریخی نین یئنی تمل لرینی قورورلار. تکنیک باخیمیندان یئنی لیک داش یان بو حکایه اثرلری مشروطه چی لیک ایده آل لارینا صادق قالاراق بیر سیرا تاریخی رومان لارین

چی لیک لر ده اونو اوقدر آرتیق باسیر و اولوموسون سئچیم کیمی قارشیندا گؤرور.

صادق هدایتین آردیندان بزرگ علوی (۱۲۸۲-۱۳۷۵ هـ.ش) «چمدان» آدلی حکایه لر توپلوسو ایله ۱۳۱۳- نجی ایله حکایه سماسی نی ایشیق لاندیریر و سونرالار «چشمه ایش/ اونون گؤز لری» (۱۳۳۱) رومانی نان بؤیوک بیر شاه اثرین یارادیجی سی اولور. بوایللرین (۱۳۲۰-۱۳۰۰ هـ.ش) آن تأثیرلی اثری صادق هدایتین «بوف کور- کوربايقوش» (۱۳۱۵) رومانی دیرکی دونیا سویه سینده یاشار بیر اثر کیمی کلاسیک له شیب دی.

۱۳۰۰- نجی ایلین شهر یورینده کی رضاشاهین دیکتاتورلوقی سونائیتر ایران انده بیلیر آزجا دا اولسا راحت لیک لا بیر نفس چکسین. ۱۳۲۰ دن ۱۳۳۲- نجی ایلله جان ایران دا گئدهن کوتله وی اعتراض لار ، سیاسی حزب لرین قورولماسی، ضیالی لرین چئشیدلی دسته لره توپلانماسی، نظامی حکومت لرین و وجودا گلمه سی و چاغداش نسلی اعدام لار او زیندان لارا سوروین وضعیت لر، اوایلله ده ییشیک بیرسیما باغشیلاییر. معاصر تاریخین بو بؤلومونده جلال آل احمد، به آذین، صادق چوبک و ابراهیم گلستان کیمی حکایه یازارلاری یئتیشیلیر کی قاباقجیل ادبیاتین گؤرکمی نماینده لری اولوب اجتماع دا و کولتورده کئچن گرگین لیک لر اونلارین اثرینه یول تاپیر. آنجاق خاطر لاتماق کی بو دؤورون لاپ پارلاق حکایه یازاریندان سؤز آچاندا بزرگ علوی دن آد آپاریلیر کی یارادیجیلیقی ۱۳۲۰- نجی ایلدن قاباق باشلانمیشدیر.

بو ایلرده صادق چوبک (۱۲۹۵ دوغومی) ایلك حکایه لر ایله چیخیش ائدیپ باشارا بیلیر کی اؤز عصری نین اؤزهل لیک لرینی اثرلرینده

صادق هدایت «حاجی مراد» و «دش آکل» کیمی حکایه لرله استبداد و خرافات چنبرینده یاشایان جامعه نین چیرکین اوزونو افشا ائتمکله گرچکلری اولدوغو کیمی قلمه آلیر. او حکایه لرینده ازیلمیش کوتله لرین نه تهر اجتماع دا قوربان اولماق لارین دان سؤزا آچارکن حاکمیت قووهرلی نین بیر پارا ادعالارینی کی جمعیتی خوشبخت بیلیب اجتماعی سیاسی قورولوشدا هئچ بیر عیب اولماماگی تبلیغ ائدیر، یالانلاییر و بئله لیکله متعهد بیر ادبیاتین دوغولوشوکی انده بیله دوزگون و درین هنری جؤهری اولارکن، بشری ایله آل لاررا دا صادق اولانکشافا دوغرو یول گئدیر.

۱۳۰۰ دن ۱۳۲۰- نجی ایله ره جان کی ایران دا پهلوی دیکتاتورلوقی قارا حؤکمونوسورور، مترقی حکایه ژانری کوچیه و خالقاساری بیر پنجره آپیرکی اوندان پوچلوق دوغولاری داغالانارکن حکایه ژانری کوچیه و خالقاساری بیر پنجره آپیرکی اوندان پوچلوق دوغولاری داغالانارکن حکایه اثرلری اینسانلارین یاشاییشیندان ائتگی له نیر و حوزون لو و آجی بیر داد آلیر. اوقدر آجی کی حتی بعضی یازیچی لاردا اؤز روحی وارلیق لارینی پوچلوق جانیاغیندا اسیر گؤرورلر و انتحار، سون یول کیمی حیاتلارینی نوقطه له بییر.

استبداد و سنت قوربانی اولان بیر جامعه ده، ضیالی لر اؤز لرینی قارقیش لانمیش بیلیب ایچری دونیا لارینا جومورلار و توپلوم داکی چوروک لوکلر له بییرلیکده اؤز لرینی لعنت لن میش و چوروموش بیلیرلر. اوراجان کی صادق هدایت «دش آکل» حکایه سینده، ایران یاشامیندان اومود سوزلوق لارلا دولو جانلی بیر تصویر وئریر. عشق مقوله سیندن صؤحبت ائله رکن، حکایه نین قهرمانی عشقینه نه قدر یاخین لاشدیقجا بدبخت

اوزاق دیر، اؤز یاشامینا دوام وئریر و عشق ایله جنایت دن سؤز آچماقلا یالانچی هیجانلار یارادیب کتاب شکلینده و یادا مختلف ژورنال لاردا آردیجیل اولاراق چاپ اولورلارکی سو اوزونده کی کؤپوک لر کیمی زامانلا اونودولورلار.

بو ایل لرده زیندان ادبیاتی دا ایلك دفعه اولاراق اؤزونه بیر ژانر کیمی تانی نیر و بوساحده محمد جعفر پیشه وری نین «یادداشت های زندان» آدلی اثری بیر باشلانیش کیمی قیمت لن مهلی دیر. پیشه وری نین بو اثری «آزیر» درگی سینده (۱۳۲۰-۱۳۲۳) مقاله شکلینده چیخسادا خاطیره لرله دولو اولدوغو ایچون، سونرا ایران دا یازیلان زیندان حکایه لری نین اؤرنه یی اولور. پیشه وری نین آردیندان بزرگ علوی ده «پنجاه و سه نفر» (۱۳۲۱) کیتابی ایله چیخیش ائدیر. حکایه طرزینده گلدیک ده ایلك زیندان حکایه سینی بزرگ علوی یازیر و سونرالار آل احمد «از رنجی که می بریم/ چکدیگیمیز اذیت لردن» (۱۳۲۶) کیتابیندا و ابراهیم گلستان «آذر، ماه آخر پاییز/ آذر، پاییزین سون آیی» کیتابیندا زیندان حاققیندا حکایه لر یازیرلار.

جلال آل احمد (۱۳۴۸-۱۳۰۲ ه. ش) ایلك حکایه سینی ۱۳۲۴-نجی ایل ده «زیارت» آدی ایله «سخن» درگی سینده چاپ ائتمک له ایران حکایه تاریخینده یئنی بیر یازار دوغولورکی گله جک نسیل لرده بويا باشا چاتان یازیچی لارا درین تأثیر قویور.

جلال آل احمد دیندار بیر عائله دن چیخدیقی ایچون اوشاقلیق دا، دینی اعتقادلاردان سون درجه ائتگی لن مه سینی و یاشادیقی او حیات یولونو حکایه لرینده عکس ائتدیر مه یی، بیر پارا یئنی لیک لرله دولوایدی کی اوندان اول، کیمسه او مقوله لره گیرمه میشدی.

انعکاس ائتدیرسین. صادق چوبک، حکایه لرینده ائله بیر قورخونج فضا یارادیرکی یاراتدیقی دونیادا، عشقه و محبته هئچ یئر اولماییر. کیمسه کیمسه یه اینانماییر و تکجه قورخو، چیرکین لیک، پیس لیک، کثافت و اؤلوم دورکی همیشه واقعی تی واردیر. اونون «خیمه شب بازی» کیتابی ۱۳۲۴-نجی ایل ده چاپ اولورسادا گله جک ایل لرده ایسه یارادیجیلیقی دوام تاپیر و ۱۳۴۵-نجی ایل ده چاپ اولان «سنگ صبور/ صبیرداهی» رومانی کی ماجرالری ۱۳۱۳-نجی ایلین حدودلاریندا کئچیر اونون لاپ مشهور اثری اولور. بو رومان او عصرین بولاندیریق و قورخودوجو یاشام طرزینی ایناسی اولوب و رضا شاه زمانی نین باشی داشا ده ییمیش و اومود سوزلوقا قاپانمیش آیدین اینسانلاری نین گرچک حیاتیندان سؤز آچیر.

بو ایل لرده اجتماعی رومان دا عصرین تأثیرلی حکایه طرزلی اولور و محمد مسعود کی «مرد امروز» آدلی گونده لیک درگی نین باش مدیری ایدی ۱۳۲۲-نجی ایلده آن چوخ اوخونموش اثری «گل های که در جهنم می رویند/ جهنم ده چیخان گول لر» ایله ائله یه بیلیر رضاشاه سلطنتی نین سون ایل لریندن سؤز آچماقلا بوتون گیزلی و آجی گرچکلری کی رشوت، آج لیق، فحشا و ظولم ایله دولو ایدی بیان ائده. محمد مسعود حقیقتی افشا ائتمک له، جانینی آلدن وئریر ترورا قوربان گئدیر. بو دؤورون اجتماعی رومانین دان سؤز آچدیقا بیر باشقا سیمما، عمار عصار یا ع. راصع (۱۳۳۶-۱۲۷۶ ه. ش) دیرکی ۱۳۲۵-نجی ایلده «با شرفها / شرفلی لر» آدلی کیتابی له چوخلی شهرت قازانیر. آنجاق قید ائتمک کی هر عصرده اولدوغو کیمی، او عصرده ایسه ایکینجی درجه لی ادبیات دا کی اوندان هئچ بیر یئنی لیک یوخدور و هونری جوهردن

بو دؤورهده بهرام صادقی (۱۳۶۳-۱۳۱۵ هـ . ش) قیسا حکایه‌لری ایله عصرین آجیماسیز لیقیندان سؤز آچارکن باشایشین آغری وئرهن جهت‌لرینی ساتیریک بیر باخیشلا عکس ائتدیریر. بهرام صادقی آن بدیعی اثرلرینی (۴۱-۱۳۳۲) نجی ایلر فاصله سینده یارادیرکی سونرالار حکایه‌لر نوپوسو «سنگر و ققمه‌های خالی / سنگر و بوش قومقومالار» ۱۳۴۹- نجی ایله درگی لردن گؤتورله نرکن کیتاب شکلینده چاپ اولور.

بو دؤورهده جلال آل احمد ایسه چوخ آلقیش لانان اثری «مدیر مدرسه / مکتب مودیری» (۱۳۳۷) کیتابینی چاپا وئیریر و جمال میرصادقی (۱۳۱۲-۱۳۴۰) یازدیقی حکایه‌لری له اؤزونه آد قازانیر. نجی ایلدن ۱۳۵۷- نجی ایله قدر ایران حکایه یازما تاریخینده ائله ده‌یرلی و بدیع اثرلر یارانیر کی دونیا مقیاسیندا شهرت آلدی ائتمکله چوخلی یازارلارین اثری مختلف دیل‌لره ترجمه اولونور. غلامحسین ساعدی (گوه‌ر مراد)، صمد بهرنگی، محمود دولت‌آبادی، سیمین دانشور، هوشنگ گلشیری و احمد محمود او عصرین آن یاخشی و گوجلو یازارلاریندان اولاراق، معاصر ایران ادبیاتی نی دونیایا تانیئتدیرماقدا بؤیوک رول لاری اولور.

غلامحسین ساعدی (۱۳۱۴-۶۴ هـ . ش) او عصرین بیرینجی بؤیوک یازاری دیرکی اونون حاققیندا جلال آل احمد بئله دیئیر: «اگر قلم عالمینده خیرقه باغیشلاماق رسم اولسایدی و اگر منیم بئله بیر ایشه لیاقتیم و حاققیم اولسایدی، اؤز خیرقه‌می دکتر غلامحسین ساعدی‌نین چیی نینه سالاردیم.»

غلامحسین ساعدی‌نین حکایه دونیاسی کدرلی بیر دونیا دیرکی او دونیانین اؤنونو حاقسیزلیق،

به آذین «محمود اعتمادزاده» ده بو عصرین (۱۳۲۰-۱۳۳۲) یارادیجی یازارلاریندان دیرکی آن چوخ به یه‌نیلن اثری «دختر رعیت / رعیت قیزی» بو دؤورهده کند یاشامینا حصر اولونموش کیتاب دیر. بونو دئمک کی ایران دا کند حیاتی نی ترسیم ائدهن ایلك حکایه اثری «ملانصرالدین» ژورنالی‌نین باش مدیری «جلیل محمد قلیزاده» نین «تسبیح خان / خانین تسبیحی» حکایه‌سی دیرکی ۱۳۰۹- نجی ایله چاپ اولارکن ایران یازارلارینی اؤز ائتگی‌سی آلتینا آلیر. جلیل محمد قلیزاده بو حکایه‌ده آذربایجان کندلی‌لری‌نین خان ظولموندن جانا دویدوقلاریندان و خرافات‌لی بیر حیات سورمه‌لریندن سؤز آچیر. ائله بیر مضمون کی ایلر بویو یازارلار طرفیندن استقبال اولونور و اؤز انکشافیندا باعث اولورکی آذربایجانین بیر باشقا ائولادی غلامحسین ساعدی ۱۳۴۳-نجی ایله «عزاداران بیل / بیل عزالی لاری» ادلی کیتابینی چاپا وئرمکله دونیانین آن بویوک حکایه اثرلری‌نین بیرینه امضا آتسین. بیر اثرکی اونون گؤزل لیک لری و ادبی- بدیعی سئحیرلی چئشیدلیگی، آذربایجان دا کئچن کند حیاتی‌نا اختصاص تاپسادا، دونیانین آن ادلیم حکایه اثری کیمی تنقیدچی‌لر طرفیندن قیمت‌له نیب‌دیر.

(۱۳۴۰ - ۱۳۳۲) ایل لری یئنی بیر دؤنم کیمی ایران حکایه یازما تاریخینی آیری بیر بؤلومه آیییریر. ۱۳۳۲- نجی ایله ۲۸ مردادین کودتاسیندان سونرا محمدرضا پهلوی حوکومهت قایدیر و ایکینجی درجه‌لی ادبیات‌دا مطرح اولان موضوع‌لاردا پوچ‌لوق، هوس و اویوشدوروجو جوانلارین قبله‌گاهی اولور و گنج‌لر بو اثرلرده عصیانا فیکیرلش‌مه دن تکجه لذت چکمه‌یه و اؤزلرینی اونوماقا جهد گؤستریرلر.

حکایه‌لری بوتون گنج‌لر و یاشلی‌لار طرفیندن ده آلقیشلانیر و اثرلری ایرانین آن چوخ ساتیلان کیتابلاری سیراسیندا پارلاق بیر یئر آلیر.

صمد بهرنگی‌نین یازی طرزیندن استقبال ائدهن چوخلی یازارلار اولورلارکی بو آرادا علی اشرف درویشیان (۱۳۲۰ دوغومی)، بهروز تبریزی (دهقانی) و منصور یاقوتی (۱۳۲۷ دوغومی) نی آد آپارماقلا دئمک‌کی بهرنگی‌نین ایشیلتی‌لی یارادیجیلغی آل چاتماز بیر زیروه‌دیرکی فتح اولونمازلیق سوبه‌سینی عصیرلر بویو قورو یاجاق دیر.

۱۳۴۸- نجی ایله سیمین دانشور، «سووشون» آدلی رومانی‌ایله یئنی بیر فصیل آچاراق، شاعیرانه، محکم و دقت‌لی بیر نثر ایله، ایکینجی دونیا محاربه‌سی ایلرینده ایرانین فارس منطقه‌سینده کئچن کئشمه کئش‌لری تصویره چکیر. سیمین دانشور او زمانه‌دن دانش‌سادا معاصر سیاسی- اجتماعی مناسبت‌لره ده بدیعی اشاره‌لری اولور. بو اونون ایلك اثری دئیل‌دی بلکه آن ده‌یرلی و گؤرکملی سی‌ایدی. سیمین دانشور، جلال آل احمدین حیات یولداسی اولاراق اونون مبارز روحونو و عصیان چی‌لیق دیوغلارینی گیزلی اولسادا رومان‌داکی قهرمانین سیماسیندا جالاندیرماغا چالیشیر.

محمود دولت‌آبادی (۱۳۱۹ دوغومی) ایسه «لایه‌های بیابانی» (۱۳۴۷) و «آو سنه بابا سبحان / بابا سبحان حکایه‌سی» (۱۳۴۹) کیتابلاری لا بو دؤورون حکایه سماسینا آیق قویور و گله‌جه‌یین ساییلان یازارلاریندن اولور. اونون «کلیدر» و «جای خالی سلوچ / سولوچون بوش ئیری» رومانلاری ایران حکایه‌سی‌نین پارلاق اثرلریندن دیر.

یوخسول‌لوق، خرافات، دلی‌لیک، قورخو، دهشت و اولوم قارا بیر پرده کیم توتوب‌دور. تورپاق لاریندن آل اوزموش اکینجی‌لر، دیدرگین کندلی‌لر، شبهه‌لی و اینام‌سبز آیدین‌لار، دینچی‌لر، سرسری‌لر و اجتماع‌دا هئج حاققی اولمایان آواره‌لر، اونون حکایه‌له‌رینده ایناندیریجی شکیلده جانلنماقلا، پیرتلاشیق و قورخاق بیر توپلومو گؤز اونونه گیتیریلر.

جامعه‌ده کی یئر آلتی دونیالاری‌نین خشونت و آجیماسیزلی‌غینی عکس ائتدیره‌ن بر اثرلر طبقاتی تضاد دان دانیشارکن اؤز عصری‌نین فلاکت‌لی معاصر یاشایشینی عجیب‌لیک و حیران‌لیق‌لا بویانان قورخونج بیر باخیش‌لا تصویره چکیر. اونون اثرلری اینسانین اینسالیقی‌نا قارشی اولان اجتماعی قورولوشا و حاکمیته قارشی یوکسک اعتراض‌سی اولاراق حکایه‌ده‌کی شخصیت‌لری، روحی خسته‌لیک لرله چیر پیشان دیده‌رگین اینسانلاردیلار. اونلارین اطرافیندا کئچن هر بیر واقعیت، اونلاری دوشوندوره‌رکن پیس‌لیک لره هئج واخت، عادت ائله میرلر.

غلامحسین ساعدی‌نین «واهمه‌های بی‌نشان / آدسیز سان‌سبز قورخولار»، «گور و گهواره / گور و بئشیک» و «ترس و لرزا تیتره‌ییش و قورخو» کیمی کیتابلاری سئحیرلی وقورخولو بیر فضا یاراتماقلا یاشار اثرلر دیر کی اونلارین تأثیر گوجو چاغداس ایران ادبیاتی‌نین انکشافیندا اونودولماز دیر.

بو عصرده غلامحسین ساعدی‌دن سونرا ایکینجی بؤیوک آد باشقابیر آذربایجانلی یازار صمد بهرنگی (۱۳۴۷-۱۳۱۸) یه عایید دیرکی اونون «ماهی سیاه کوچولو / بالاجا قارا بالیق» آدلی حکایه‌سی دونیا کلاسیک‌لرینه قاریشان بیر اثر دیر. صمد بهرنگی ایران اوشاق ادبیاتی‌نین بانی‌سی اولاراق

کی ناصر تقوایی طرفیندن آردیجیل دیزی کیمی تلویزییا ایچون دوزه لیر.

زمانه نین باشقا آدلیم حکایه یازارلاریندان ائلی یه بیل لیک ناصر تقوایی، نادر ابراهیمی، اسماعیل فصیح، مهشید امیرشاهی (۱۳۱۹ دوغومی) میهن بهرامی (۱۳۲۴ دوغومی)، محمود گلابدره ای و شهر نوش پاریسی پوری آد آپاراق.

۱۳۵۷ نجی ایله هله ایران اسلام انقلابی ظفرچالمادان بیرنئچه آیین ایچینده ۱۳۰ میلیون نسخه کیتاب ایران دا چاپ اولوب ییلماقلا بوتون مترقی یازارلارین اثرلری کی سانسور نتیجه سینده چاپ ایذین لری یوخ ایدی و یا تکجه بیر کره گون اوزو گوروب یاساقلانمیشدیلا، یئنی دن یایلماغا باشلا بیر و کیتاب اوخوماغا خلق ایچره او قدر هوس و علاقه یارانیر کی ایران تاریخینده هئچ وخت سابقه سی یوخ ایدی.

انقلاب دان سونرا آن چوخ تأثیرلی حکایه یازارلاریندان رضا براهنی (۱۳۱۴ دوغومی) دیرکی «بعد از عروسی چه گذشت/ توی دان سونرا نه کئچدی» (۱۳۶۱)، «چاه به چاه / قویودان قویویا» (۱۳۶۲) و «آواز کشتگان / اولولرین ماهنی سی» و «رازهای سرزمین من/ یوردومون سیرلاری» کیتابلاری له اؤزیرینی ایران حکایه یازما تاریخینده ابدی لش دیریر. براهنی نین آذربایجانلی اولدوغو ایچون، یازدیقی رومان لاردا آذربایجانین اجتماعی یاشامینا و آذربایجان لی لارین ملی دوغولاریندان و استبدادا قارشلی آپاردیقی مبارزه لردن سوز آچیلیر. انون «آزاده خانم و نویسنده اش/ آزاده خانیم و یازاری» (۱۳۶۷) رومانی فورم جهتیندن یئنی لیک لرله دولو بدیعی بیر اثر دیر.

عزاله علیزاده (۱۳۷۵-۱۳۲۷)، منیرو روانی پور (۱۳۳۳ دوغومی)، عباس معروفی (۱۳۳۶

بو عصرین داها بؤیوک ایسمی هوشنگ گلشیری دیرکی «شازده احتجاب» رومانی له شهرت تاپیر و تکنیک جهتیندن چاغداش ادبیات دایئنی لیک لره سبب اولور.

۱۳۵۳- نجی ایله ایران ادبیات سماسیندا یئنی بیر اولدوز دوغور اودا احمد محمودون «همسایه ها / قونشولار» رومانی دیر. بو رومان ادبی شبهه سیز اؤلمز بیر میراث کیمی عصیرلره داشیناجاق دیر. «همسایه ها» چاغداش اجتماعی سیاسی درووما توخونارکن هونر جوهری اوندا دالغالانیردی و هئچ بیر شوعار وئرمه دن صمد بهرنگی نین اثرلری کیمی اعتراض بایراقی داشی یان و کوتله لری عصیانا چاغیران بدیعی بیر شاه اثر ایدی.

چوخلی حکایه اثرلری کیمی سانسورا معروض قالان بو اثرایسه، بیر دفعه چاپ اولسادا آز بیر مدت ده یاساقلانیر. بو دؤورون اوخومالی رومان لاریندان بیری ده «دایی جان ناپلئون» ایدی کی ایرج پزیشکزاد (۱۳۰۶ دوغومی) اونو ۱۳۵۱- نجی ایله ده چاپ ائدیر.

قاباقجیل ادبیات و وورغون لوق گؤستره ن سینما و تلویزیادا بیر پارا حکایه اثرلرینی فیلمه آلیرکی اونلاری قید ائتمک گرکلی دیر. غلامحسین ساعدی نین یازی لاریندان «گاو / اینک» و «دایره مینا» آدلی سینما فیلم لری دوزه لیرکی ایکی سی نین ده یؤنه تمه نی داریوش مهرجویی اولور. صادق چوبکین «تنگسیر» رومانی کی امیر نادری یؤنه لدر و «خاک/ تورپاق» فیلمی کی محمود دولت آبادی نین «اوسنه بابا سبحان» اثری اساسیندا مسعود کیمیایی طرفیندن یؤنه لدریلیر. ها بئله «شازده احتجاب» کی بهمن فرمان آرا فیلمه چئویریر و «دایی جان ناپلئون»

مطبوعات تهران دا تشکیل تاپاندان سونرا «رسمی» حالدا بوراخیلجاق دی.» (۱) بو مجله نی چیخاردانلار حسین فیض الهی وحید (ح. الدوز) و بیرده من -علیرضا ذیحق (ع. آغچایلی) - ایدیک. اشاره ائتمک کی حسین فیض الهی وحید «ده ده قورقود» درگی سیندن اؤنجه «کوراوغلو» آدلی بیر مجله ده اؤز شخصی امک و تلاشی ایله نشر ائتمیشدی کی تکجه ایکی سایه چیخا بیلیمیشدی.

«ده ده قورقود» مجله سی او دؤوره ده ادبی بیر حادثه اولراق، چوخلی القیش لار قازانراق «پروفیسور عباس زمانوف» ون ایلگی سینی چکرک باکی دان بئله بیر مکتوب یوللاپیر : «نشر ائتدیگی نیز ده ده قورقود مجله سی نین آنجاق بیرینجی شماره سی ائیمه کئچمیش دیر. اگر لطف ائدیب او بیری شماره لری ده منه گؤنده رسه نیز سیزه منت دار اولارام...» (۲) هابئله «حبیب ساهر» و «دکتر سلام اله جاوید» ده تهران دان مجله یه تبریک مکتوبلاری گؤنده ر میشلر . آنجاق ده ده قورقود مجله سی اینکیشاف یوللارینی گنده رک اونون یازی لاری گئتدیک جه ساتیریک جیلوه لر تاپیر و باکی دا بوراخیلان «ادبیات و اینجه صنعت» ژورنالی ۱۹۸۱ نجی ایلی نین ۲۱ ینجی نمره سینده «ده ده قورقود» ی «ملانصرالدین بن خلفری» آدلاندیریر و بئله یازیر : «ملانصرالدین» ژورنالی اؤز دؤورونده اولدوغو کیمی، بوگون ده بیر سیرا یاخین شرق اولکه لری مطبوعاتیندا تأثیر قوه سی نی ساخلاپیر. حاضریدا جنوبی آذربایجاندا نشر اولونان بیر سیرا غزئت و ژورنال لاردا «ملانصرالدین» روحو چوخ آیدین دویولور.» (۳)

«ده ده قورقود» مجله سی چوخ گئیش حالدا خلقین ایستیقبالینی قازانراق تیراژی ۵۰۰۰

دوغومی) و محسن مخلمباف انقلاب دان سونراکی آن تانیمیش و قاباقجیل حکایه یازارلاری دیلار کی محتوا و فورم باخیمیندان گؤزکملی یارادیجیلق لاری اولوبدور. مسعود کیمیایی نین «جسدهای شیشه ای/ شوشه جسدلر» آدلی ۸۱۲ صحیفه لیک رومان اثری آن سون حادثه اولراق ایران حکایه ادبیاتینی ۱۳۸۰-نجی ایله نوقطه له پیر.

بوردا غلامحسین ساعدی نین بیر سؤزونو خاطرلر تاق ایسته پیرم کی دئییر: «دوز دورکی هنر ساحة سینده اکثریت، ظاهرده صنعتکارا بنزه ر آداملار ایله دی آما گرچک گوج او قالجی هنره دیرکی خلقین دوزگون هنرمندلری آلی له یارانیر و بوتون نسیل لره میراث قالیر.»

۱۳۸۳-خوی

قایناقلار:

- ۱- میرعابدینی، حسن: صد سال داستان نویسی ایران، ۳ جلد، نشر چشمه، ۱۳۷۷
- ۲- آراین پور، یحیی: از صبا تا نیما، دو جلد، کتاب های جیبی، ۱۳۵۰
- ۳- آل احمد، جلال: هفت مقاله، رواق، ۱۳۵۷
- ۴- مؤذن، ناصر، ده شب: انتشارات امیرکبیر، ۱۳۵۷.

«ده ده قورقود» درگی سینه اؤتری باخیش

«ده ده قورقود» درگی سی آیلیق بیر ادبی درگی اولراق ایلک نمره سی ۱۳۵۹ نجی ایلین مورداد آییندا یایمیلانندی. سونونجو نمره سی ایسه ۲۰ نجی سایه ایلی کی ۱۳۶۱ نجی ایلین اردیبهشت آییندا چاپ اولوب یایلماق لا مادی تضییق لر اوزره بیر یوللوق تعطیله چکیلدی.

درگی نین چئشیدلی سایه لاریندا دا همیشه بو ایضاح ایله قار شیلانماق دا ییق: «بو مجله «وزارت ارشاد ملی» و تبریز انقلاب دادسراسی نین کتبی اجازه سیله آزمایشی حالدا بوراخیلیر و کمیسیون

لردن سونرا اقرار ائديبلر. بو رادا بير بيت توركي شعر اوخويان معلم گاهاً اخراجقدر گئديب دير و بيز ياددان چيخارتماميشيق اوقارداش لاريميزين سؤزلرين كي دئيبيرلر: «اگر سيز مسلمان سيز بس نيه تبريز ديلينده يازميرسيز؟...» (۵)

«ده ده قورقود» مجلهسى نين اوزقاپاق لارى چوخ شماره لرده «استاد جعفر نجيبى» و «اوستاد بولوت اميد» ين رسيم لريله زينت پاپاراق جيلدى نين دال صحيفه سينده هميشه ثابت بير سؤز و شكل تکرار اولوردى كي او صحيفه ده مکتب لى بير قيز اوشاقى نين شكلى گلهرك آلتيندا بئله يازيليردى: «هنچ خلقين» هنج ملتین / ديلينى دانماق اولماز / سنده ای آذربالام / اؤز ديلينده اوخویاز» هابئله او صحيفه ده «قرآن کریم» ين روم سورهسى نين ۲۲ نجى آيهسى يازيليردى كه تورکجهسى بئله دير : «اونون (آلاهين) نيشانه لریندن، يئر و گؤی لرین يارانیشی و ديل لرین نژادلارين جوره به جوره اولماسی دير. بونلار بوتون دونيا اينسانلارينا آلاهين نيشانه لرینی گؤسترير. (۶)

ده ده قور قود درگی سی نین هر شماره سی حاققیندا چوخلی سؤزلر دئمک اولسادا ييغجام

نسخه يه چاتير و بؤيوک عاليم و يازيچى ميرزا ابراهيموف ۱۹۸۰ نجى ايلده «آذربايجان» ژورناليندا «ده ده قورقود» مجلهسى حاققیندا «جنوب سوغاتی» آدلى ۴۰ صحيفه ليک بير مقاله يازير. «پروفيسور ميرزا ابراهيموف» ون مقالهسى بئله بير باشليق لا باشلانير: «شاهليق سقوطوندان سونرا ايران آذربايجانيندا انتشار تاپان مطبوعات مختلف جمعيتلر، بير ليک لر و گروه لار طرفيندن بوراخيلسادا بير مقصد اولارين هاميسى اوچون سجهوى دير، آذربايجان خالقى نين اؤزواريقین، تاريخين و مدنيتين اؤزدوغما ديلينده اخذ ائتمهسى. نشر اولونان غزهت و ژورنال لارين آدلارينا فيکير وئرین: «حنلى بئله، ده ده قورقود، کوراولغو، وارليق، آذربايجان، آراز، بيرليک، خلق سؤز، اودلار يوردو» بو نشریه لرین هاميسيندا چالیشان آذربايجان يازيچى و ضيالى لارى نين باشليجا مقصدى آذربايجان ديلينى آذربايجانلى لارا قايتارماق دير...» (۴)

«ده ده قورقود» مجلهسى نين ۱۶نجى سايبى سيندا (آبان آيبى ۱۳۶۰) باش سؤزده بئله بير يازى دا واردير: «يوز دفعه دئيب ولى يئرى وار يئنه دئيبلسين كي بيز هنج بير گروه، دسته، حزب و سازمان باغلى و وابسته دئيبليک...»

بو آرادا دئمک كي بير پارا آذربايجان ديل و ادبياتى سئوهن لرده وارايديلار كي گاهدان اؤرتوک ده و آچيق دا «ده ده قورقود» ون يازى شيوه سيندهن «ولايتى لهجهلر» عينوانيله انتقاد ائديرديلر و بو خصوصدا مجله نين باش سؤزلرى نين بيرينده بئله يازيلير: «بير شرايط ده مجله ميزه دوام وئريريك كي توركى ديليندن آيرى تعبیرلر اولونور. شايد بونو قيراقدا ياشايانلار درک ائده بيلمه يه لر. لاکن آذربايجان دا ياشايان هر بير کس بونو دريندن دوشونوب و تجربه چيلر تجربه

ح.م. ساوالان، علی عطائیه (نچار اوغلو)، اورمو اوغلو (علی احمدی آده)، غلامرضا مجدفر، هاشم ترلان، حبیب ساهر (اولکر)، میرحسن سربلند (م.س.پولاد) حبیب فرشباف (ح.معلم)، ایلدیریم، هاشم ترلان، ئورک اوغلو، بهرام ائلچین، شهرک، رضا اورمان، کامل ج (چیچک)، صمد ظهوری (صمد ایلقار)، م.شیمشک، حسرت اوغلو، ستار گول محمدی، س. مجبور آبادی، کریم گول اندام (کریم گ) عاشیق اصلان طالبی، عاشیق علی فیض‌الهی، م. شامی، حسین ریاحی فر، آلیشان، م. شیستری، میرهدایت حصاری

۴- «ده ده قورقود» ون رسام لاری:

اوستاد جعفر نجیبی، رحمتلی اوستاد بولوت امید (نادرامید)، رحمتلی دکتر سعید ذیحق (ائلدار ایمضاسی له).

۵- «ده ده قورقود» دا کی بؤلوم لر و عینوان لار:

باش سؤز، کلاسیک ادبیاتیمیزی، آذربایجان اینتگین گنجیمیش لریندن، تورک و آذربایجان اساطیری، آذربایجان سلسله‌لریندن، آذربایجان نقاش‌لاری، ده ده قورقود بالالاری (اوشاقلار صحیفه‌سی)، آذربایجان قهرمان‌لاری، حنکایه‌لر، شعرلر، معاصر آذربایجان شاعیرلری، آذربایجان عاشیق‌لاری، خلق‌لرین دوستلوق ادبیاتی، اولکه میزین زحمتکش لرله مصاحبه، تورکیه شاعیرلری، تورک تاریخیندن یارپاقلار، خارجی اولکه‌لر ادبیاتی، تورک پیغمبری لری، سینما و ثقارت حاققیندا مقاله‌لر، بیلدیریش‌لر (هنر و ادبیات ساحه‌سینده خبرلر)، سرحد سیز سوز ثروتمیزدن، مطبوعات ایچینده دولانیس کیتاب بازار چارلاریندان گؤروش (کیتاب تانیتما).

سون ۱۳۸۶ - خوی

قایناق‌لار:

- ۱- «ده ده قورقود» ادبی مجله، بیرینجی ایل، ۳ اینجی نمره، ۵۹/۷/۳۰
- ۲- «ده ده قورقود»، ادبی مجله، بیرینجی ایل، ۶ نجی نمره، ۵۹/۱۰/۳۰، ۹، نجی صحیفه
- ۳- «ده ده قورقود»، ادبی مجله، بیرینجی ایل، ۶ نجی نمره، ۵۹/۱۰/۳۰، ۲۶ نجی صحیفه
- ۴- «ده ده قورقود»، ادبی مجله، بیرینجی ایل، ۶ نجی نمره، ۵۹/۱۰/۳۰، ۲۶ نجی صحیفه
- ۵- «ده ده قورقود»، ادبی مجله، ایکینجی ایل، ۲۰ نجی نمره، ۱۳۶۱، ۱، نجی صحیفه
- ۶- «ده ده قورقود»، ادبی مجله، بیرینجی ایل، بیرینجی نمره، تیر آیی ۱۳۵۹، ۲۵، ینجی صحیفه
- ۷- آذربایجان گولوشو، ح. اولدوز، ع. آغ چایلی / نشر تلاش، ۱۳۶۱- تبریز

حالدا نئچه قول دا بیر پارا ایضاح لارا کفایت ائدیلیر:

۱- ده ده قورقود ون نثر ساحه سینده یازی لاری چاپ اولان یازیچی لار: حسین فیض‌الهی وحید (تاخما آدلار: ح. اولدوز، ح. بابک، ح. آلپامیش) علیرضا ذیحق (تاخما آدلار: ع، آغ چایلی، آغ چایلی) محمد رضا کریمی (تاخما آدلار: کریمی، کریمی، رضا باغبان) حمید احمدزاده (تاخما آدلار: ح. پارلار، حمید تعلیم خانلی، حمید پارلار) مرتضی مجدفر (تاخما آد: گول اوغلان، مورتوز، م. اصلان) رضا حصاری (تاخما آد : رضا اورمان) م. نقابی، ح.م.صدیق، حبیب آدرسینا (اورمولو حبیب)، محمد فرید، اصغر فردی، علیرضا حمیده خو، صمد سرداری‌نیا، م. افخم، عباس اشراقی، علی شریف دلجوئی، محمدعلی اجاق وردی.

۲- «ده ده قورقود» ون طنز ساحه‌سینده حنکایه، شعر و مقاله‌لری اولان‌لار: حسین فیض‌الهی وحید (تاخما آدلار: باجادان باخان، حسین تبه گؤز، جوجه باقر، توسباغا جاواد، جاواد نصره، چوپورموسی، آت یوسف، گئچی کریم، مولچوک)

علیرضا ذیحق (تاخما آدلار: آغ چایلی، یورقان علی، دوشان جعفر، کاظم قهوه‌چی، حسن پونزا، علی قارقا، قورخماز علیرضا)

علی شریف دلجوئی (تاخما آدلار: آدسیز، قلی زیرنا، آخچا سیچانی، خوروز علی، سیرتقی، بوش بوغاز، جعفر اوش دوداق، انگی بوش)

قید ائتمک کی «ده ده قورقود» ون بیر پارا طنز یازی لاری «آذربایجان گولوشو» آدیله ده کیتاب شکلینده نشر اولوب دور. (۷)

۳- «ده ده قورقود» ون شعر ساحه‌سینده اثرلری چاپ اولان شاعیرلر: اوستاد شهریار، مفتون امینی، واله، سهند، ح. اولدوز، آغ چایلی، ائل اوغلو (صدر یار وظیفه)، سلیمان ثالث، قهرمان حیدر خطیبی، چؤل اوغلی، فریدون حصاری،

یه اوخشاتماق اولار کی ، اجتماعی عدالت سیز لیک اونون قویروغونو آياقلا ییر و ساشماقا وادار ائدیر . چالیر و سانجیر هر او زادی کی حیاتی جمعیتین اینکیشافی قارشیندا دایا نیر و اجتماعی چیرکین لیک لره مئیدان آچیر .

آیدین لاتماق کی جهالت ، برابر سیزلیک ، مدنی و اقتصادی گئری لیک لر هاچان اونون قویروغونو آياقلاما سالار ، اودا دؤنوب ساشماز . بدیعی ادبیاتین بو ژانری ، گولوش اساسیندا قورولسادا ، بو گولمک آغلا ماغین قارداشی دیر ،

ساتیریک گولوشون غُصبی

علیرضا زیحق

" سؤزون دوغروشونو ، ظرافاتا سایب دییه رلر "

آتالار سؤزو

طنز یا ساتیرا ، حیات و جمعیتین آن مهم مسئله لرینی گولوش و ظرافاتلا عکس ائتدیره ن سؤز صنعتی دیر . ساتیرانین تنقید هدفی ، حیاتی چیرکین خصوصیت لری ، جمعیتین نقصان و

بو سئوینج غم له عکیز دیر . ایلکینده اوخوجونو گولدور سه ده ؛ سونوندا کدر لن دیریر و دوشوندورور . آرتیق آسکیک لری و عئیه جر لیک لری دایانمادان اونون اوزونه چکیر ، یاراماز ایش لری خاطر لادیر و جمعیت ده اولان چیرکین مونايسبت لری آیدین لادیر . نهایتده ایسه اوخوجونو ، یاشادیغی جامعه نین احوالینا یا خود اؤز شخصی احوالینا آغلا دیر و چیرکین لیک لری قالدیر ماق هؤسینی اوند اوبادیب ، دوشونمه گه و تلاش ائتمه گه چاغیریر . بو ایسه ساتیرانین

عئیه جر لیک لریدیر . بیر سؤزله یئنی حیات قورماق و مثبت ایده آل لاری تبلیغ ائتمک قصدیله ، گئری لیگی – جهالتی قامچی لاماق ساتیرانین آن مقدس وظیفه سینه چئوریلیر . پیس لیک لر ، نقصان لار ، حاقسیز لیق لار و موهومات ، جانلی تیپیک صورتلر یارادماق واسیطه سی ایله ، اولدوق لاریندان داها قباریق و گو بود سایاق دا گوستر لیب و ساتیرا آتشینه توتولور لار . بونا گؤره ده مفکوره – سیاسی جهت دن مترقی بیر ماهیت داشی یان هر ساتیریک قلمی ، بیر افعی

گوج لن دیر مک ده و عکس اینقیلابچی قوووه لرین ایچ اوزونو قوووه تلی بیر سایاق دا نیشان وئرمک ده ، ساتیرانین داشیدینی جسارتلی وظیفه نی اونود ما ما لی ییق .

ساتیرانین غضبلی گولوشونون تأثیر افادهسی نین بو کسکین لیگی و اؤزونه مخصوص خصوصیت لری ، اونو " مزه لی احوالات لار " دان ، " هجو " لردن و " لطیفه " لر دن بوتون لوک له فرق لن دیریر . هجو ، لطیفه و فکاهی یالنیز گولدورور آما ساتیرا هم گولدورور ، هم دوشوندورور و هم کدرلن دیریر .

ساتیرانین گئنیش اؤلچوده یایلماسی و زحمتکش خلق کوتله لری نین طرفیندن حرارتله قارشیلانماسی ، اونون ساده و جانلی خلق دیلیندن قیدالانماسی له مستقیم علاقه دار دیر . بیر سؤزله بو یولون یولچوسو ریا، خلقین باشا دوشه جه گی بیر دیل ده یازماغی و خلقین مقدراتی ایله باغلی اولان موضوع لاری ، اساس معیار توتمالی دیر .

سون سؤزده بو جهانشمول نظریه نی خا طیر لاتماق لازیم دیر کی ساتیرا دؤوروموزون آن کسرلی و تأثیرلی انتقادی – بدیعی اثری دئمک دیر .

۱۳۶۱

- آرین پور ، یحیی . از صبا تانیمما ، ج ۲- تهران : ۱۳۵۷ ، ص ۳۷
- ** بو تعبیر آذربایجان شاعیری " ب . ق . سهند " ین شعرین دن آلینیب دیر کی دئیر :
- اونداکی دیل آغیز سؤزدن اوسانار
- سوروشون مطلبی تنل لر سؤیله سین
- دوداق دانیشیر سا اود توتار یانار
- گرک دیر زخمه ل زال لر سؤیله سین

گوجون دن دیرکی تأثیر داییره سی بئله کسکین و گئنیش دیر و جمعیتی آییق سالماقدا بئله قوووتلی و جسارتلی رل اویناییر .

بئله لیک له آییق ووجدانلی ساتیریک بیر صنعتکار ، گؤزل عادت لر و نجیب عمل لرین مدافعی کیمی ، طفیلی طبقه لره و منفی عمل لره قارشلی ، آل قولو سوسدالمادان باریشماز بیر جیبه ده دایانیب ، کسکین و اؤلدوروجو مبارزه آپاریر . ووروشا – ووروشا گولور ، استهزا ائدیر و اؤز سئویملی مثبت ایده آل لارینی آچیق دا اؤرتوک ده ، مئیدانا چکیب گؤستر مگه جهد ائدیر .

آذربایجانین گؤرکملی ادب سیما لاریندان اولان " یحیی آرین پور " ، ساتیریک صنعتکارین بدیعی گولوشونو یوکسک بیر سؤیه ده بئله قییمت لندیریر: " ساتیریک صنعتکار اوزامان کی معین بیر موضوع و مسئله یه گولور یا اونو ردّ ائدیر و دانیر ، حقیقت ده ایسته ییر اؤز مثبت ایده آل لارینی ، کی اونلارین عکسینه و ضیدینه دیر، گیزلی ده آچیق دا اوخوجویا آچیب گؤستر سین " .*

هر هانسی دؤوره ده کی ، موجود قورولوش دان آسیلی اولاراق " دیل آغیز سؤزدن اوسانار و دوداق دانیشیر سا اود توتوب یانار " ** ساتیرا بدیعی ادبیاتین آن واجیب و ضروری بیر نوعینه چئوربله ر . بئله بیر زمانلار دا ، آتا بابا لار دییه ن کیمی ، سؤزون دوغروسونو ظرافاتا سالیب دئمک دن باشقا ، بیر چاره تاپیلماز . هابئله وطن ده ، آزادلیق – استیقلایت اوغروندا گنده ن مبارزه دؤورون ده ایسه ، ساتیرا جسارتلی بیر روح لا مئیدانا چیخار ، اینکیشاف تاپار و کسکین بیر مبارزه سیلاحینا دؤنه ر . بو سببه گؤره ده ، جمعیت ده گنده ن اینقیلابی – سیاسی حرکتی

دولو
 ائيله مى برک
 گووه نیلیر
 گۆزو گۆبلو توخ
 الی دوز
 حئکایه سی دورغون
 اورتامی دار
 قایغیدان بوراجاق اوچوز اؤلوموشدو آتاسی
 سویوق گۆرو کدوروردو
 یاشامین شوم اوزونون الی
 کئچمیشدی اجلا فلیق خیلخالارینا
 قورو سودو قاناتدی کرپیچ اللری
 اؤزلمدن آغلادتدی گۆرچک قاپی دا
 ساغ قالماغا
 سولاق یازدی اوغورلوق
 دول بویدا ایدی
 سو گتیرتدی لر بولاقدان
 تۆکوردو دیلنن پایلانیا جاق آشا
 اوشاقلارینا ایسته نیلیدی توم اومودو
 یئته نه یی
 یاشامی
 گنجلییی...
 ژان وال ژان کوزنته قارا مئشه ده
 بونا شهریار ال آتدی یوخودا
 ادبه توتوندو
 دبی بیراخیب
 بیر گۆزو همیشه بوراجاق
 آتاسینین آناسینین ایستکلی
 سئوگیلرینی قیسقاندی اوره یینده قیز جیغاز
 اویسا کی
 گۆیچک غمزه سی
 ساغ اوزونون بره سی

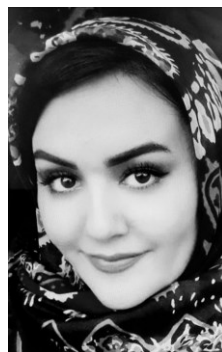
شعیریمیز و حکایه میز

Şeirimiz və
hekayəmiz

توپلایب حاضر لایان خدافرین درگسینین
 ادبی - اجتماعی خبرنگاری علی طالبی قیه
 باشی (کورک) دن

دیز موغان سارای

اؤفکلنمه یه عیناد

داها چیچک دئیلدی
 کۆکه دایانچ ایسته نیلیدی
 قیغیلجیمینی چاخمامیش
 آلیشدی
 الینده تکجه دیره نجی
 گوونجی
 گول گۆزونون دورو یاشی
 لال باخیشینین سوکوتو
 زورا
 اویوشمازلیق
 آنلاشمازلیق
 گۆزه قارشیت
 هئپ گیزلی گیزلی آغلادی
 هئیکلی دایانیشما
 دایانیشما هئیکلی
 دایانچ سیز
 دیک دوردو آشاغیلانمیشی یلا
 دابان سیز
 آنجاق اوره یی دولو ایدی

ولي بين ايندن
توتموشرو. آيق
ولي بهبودي ۷۸۰ -
۲۰۰۱ ينجي يلدن
ائل شى ك لينه
و توي لاي دعوت
آل يشير و رسمي

اولراق آيق يغا باشالمى دى. قىياشلى لاي و
داغلا ر انسرت لينه يوس ك سيه ده
يفيشلاري اولموشرو و قالىق طريندن آيش لانيب و
اوره ك لره يتر توتموشرو.

آشيق لى ير نئجه دفعه يران يلى تنلايزبولارينا
دعوت اولونموشرو و سئومه لي يفالار اتت يشاري و ير
نئجه دفعه ده آزر، يهان " اُ و " شب كه لينه ييشن
لاري اولوب و يننه ده قالي ينين اوره بينده يترين آيشن
لذ ير ميشري .

او آيق علسگر ، آيق عباس ، فسته قاي يم ، قرباني ،
عباس توخارقانلي ، بومن ، شباعت ، زيم
قان ، انور رضا ، ستار گل ميمري ، الهوى لى گل مدي
، سوار و دى ، نار ا لى عدالت دومان ، علي طالبى
قىياشلى " ك و ورك علي " ، ا بين پوبان ، ائل اوغلو
و علي باوادپورون شعرا ين پوفلو اوره بينده اوتوردوب
و توي لار دا و ش ليك لره اوا يوب و او ا يور .

ازل گوندن حياتيمين
صفاسينى گورنمه ديم
عمومر كئچدى بو دونيانين
وفاسينى گورنمه ديم

دوزه يالان قاتان كسين
حقيقتى اتان كسين
دوستو موفته ساتان كسين
جفاسينى گورنمه ديم

گوؤوده سيني فير لانيب
اوردا سايرديم ساراين
نئجه كز آرازي
اوزونو بوغولدوغونو
قانلى قاي شقالار

يور دسوز لوغونوزدا اوشاقلار يله يرگه
قالان قاي قاي شقالار

داشبير سينيز

يتر كوره ، ينين اوستون
پنشمه
پور ك

گليز غ يار دن ير نادا ييق
اوش نير سينيز

توكور : يوت يووانيزا
۱۹۹۹ اور يووانيزا

يانير سينيز

سيپرايبر

سيپرايبر

ياغينيز

ياغيز

نادا ييق اوزونه...!

آشيق ولي بهبودى ۱۳۶۱-۱۹۸۲-نجى

ايلين پاييز فصلينين سون گونلرينده دونيا مقياسيندا
ساز - سوز و شعر آدى اله تانينان بويوك قاياباشى
كندينده آندان اولموشدور . ديپلم مدر كين آندان
سونرا تبريز شهريندن بير ساز آليب و استاد صداقت گنجه
يى نين و استاد چنگيز مهدي پورون ساز كيلاسلارينا
گئتميشدير. آشيقين داى سى طاهر حسين پور ده
كئچميش آشيق لاردان اولموشدور كى بو يولدا باجى
سى اوغلونا يارديم لارين يئتميشدير. ائله جه ده
حورمتلى آزاده ميز محرم پورحسن ده بو يولدا آشيق

فیکریمین عنوانین بیله بیلیمیرم،
 ساختا گولوش لرله گوله بیلیمیرم،
 هله کی، اؤزومه گله بیلیمیرم!
 ائله کی، اؤزومنن گئتمیشم له له!

باختیمین شاختاسی عؤمرومو یاخدی،
 ال چاتماز ذیروده طالعین تاختی،
 بو نئجه قیسمتدی، بو نئجه باخدی
 اوت بیتمز دوزلاقدا بیتیمیشم له له!

گولورسن گول منه، گول قوجا دونیا،
 منی دفتربندن سیل قوجا دونیا،
 ایسته سن بیله سن بیل قوجا دونیا،
 من سنی اورکدن آتمیشام له له!

بیلمه دیم نه ایمیش قیسمت عؤمورده!
 چکدیم آجی لاری هر وقت عؤمورده،
 طالع سیز عؤمورده، بد بخت عؤمورده
 چوخ چتین یول لاری گئتمیشم له له!

عندلیب یوم گؤزون اؤزونو اوخو،
 قالدی اوزاق لاردا عؤمورون چوخو،
 دونیا بیر یوخو ایمیش دادلی بیر یوخو،
 ایندی بوفیکیره چاتمیشام له له!

مظاهر طهماسبپور
(قایا)
آی قوجامان
شاعیر لر

دونیا گرگین بیر حالدا، نظمی یامان قاریشیب.
 نازلی گونش اوزونه، قارا ظلمت داریشیب.

دردی درده قالماغین
 آه وای دئییب آغلاماغین
 آشیق ولی اولاجاغین
 چاراسینی گورنمه دیم

وفاسیز دوسلاریم آختارمیر منی
 بیلیمیرمکی نییه گوزدن دوشموشم
 چرخنی فلک ائله قاتیب باشیمی
 قوجالمیشام داها دیزدن دوشموشم

گیلئیلی یم یار یولداشدا بو دمده
 انتظاردان غرق اولورام دیدمده
 قربت ائله یوخو بیرجه همدمه
 هم صحبتدن همده سوزدن دوشموشم

سازیم بیلیر اوره ییمین غمینی
 سیلن یوخو گوزلریمین نمینی
 آشیق ولی بیلن یوخ قیمتی
 ایپک اییدیم ایندی بزدن دوشموشم

سخاوت عزتی اندلیب
یوخو دونیا

گل منی قیناما بیلیرم اؤزوم،
 آغیلدان بالاجا قاتمیشام له له!
 زاماندا مکاندا یادیمدان چیخیب!
 ال بویدا شهرده ایتیمیشم له له!

ياغيش اولوب ياغاركن، شيمشك لردن كوچ آلين،
ظلمتى الده بوغوب، گونش كيمى نور قالين.
دوزن وئرين دونيايا، آى قوجامان شاعيرلر.

شاعيرين سؤزو باريش، كلامى حاقدان گلير،
دوبدورودو سؤزلىرى، سانكى بولاغدان گلير،
حاقدان گلن بو ندا، دوغرو دوداقدان گلير،
دوزن وئرين دونيايا، آى قوجامان شاعيرلر.

مظاهيرين سسينه، آرخا دورون سس اولون،
گلجه ينه دونيانين، گوج وئرين نفس اولون،
وطن داشا بير اومود، عشقينه هوس اولون.
دوزن وئرين دونيايا، آى قوجامان شاعيرلر.

صياد زيادپور

زحمته قاتلاشيب دوروب گلْميشدين
گئجه نين بيرينده يوخوما منيم
يوللارين دامارين قيريب گلْميشدين
كيشين دينج يئرینده يوخوما منيم

كيش دئييلن آدليم آدادير آدا
چئوره سين گمى له دولانديق سودا
سئوينچ آراجييدى گمى ده سو دا
اؤرك آل-وئرينده يوخوما منيم

بوْش شئى دير هئى اومو هئى كوسو يازدى
يوخوما بير جوتلوک اؤيكوسو يازدى
تانرى يازيسيدى، الى چاتمازدى
ار اوغلو ارين ده يوخوما منيم

دوشونجه يه خرافات سارماشيق تك ساريشيب ،
دوزن وئرين دونيايا، آى قوجامان شاعيرلر.

قافيه سين دوزلييب، ايچ بؤلومون راسلايين.
رديفينه بير باخين، مصراع لارين آسلايين.
خالقین قارا گونلرين، سوي ديلينده ياسلايين،
دوزن وئرين دونيايا، آى قوجامان شاعيرلر.

بير دم توتوب ريتمينه، سس وئرين آهنگينه،
كؤنول سيمين ترپدين، رحده قاتين رنگينه.
ظاليم غدار قويمايين، مردى آلا چنگينه.
دوزن وئرين دونيايا، آى قوجامان شاعيرلر.

آغلاماقدان بولاغين، كور اولوبدو گؤزلىرى،
نه بولاق وار نه چينار، نه صحبتى سؤزلىرى؛
بالتا قانلى گوله لى، قان بورويوب دوزلىرى،
دوزن وئرين دونيايا آى قوجامان شاعيرلر.

گؤرورسوزمو گون به گون؟ درد قالانير درد اوسته،
دويماز اولوب آج گؤزلىرى، يورد تالانير يورد اوسته،
ديشلىرى خنجر كيمى، قورد داراشير قورد اوسته ،
دوزن وئرين دونيايا، آى قوجامان شاعيرلر.

يؤنتمزلر دونيانى، نه توپويلا تانكيه.

مين -مين يالان شرارت، بهتان ايله جنگيله.
اؤز گورلويو ازيب لر، خدنكيه، سنگيله.
دوزن وئرين دونيايا، آى قوجامان شاعيرلر.

قابيل بير داش تولاييب، پوزوب گئتدى باريشى؛
قويودا داش وار دئيه، كچ توتوبلار ياريشى،
سيز هئى سالين هايلايين، بير كؤسترين ار ايشى.
دوزن وئرين دونيايا، آى قوجامان شاعيرلر.

چايلارينا هيجرانين، پولادان يوللار سالين.

بیر بیزیدیک بیر ده آچیق کۆچهیدی
 گزه-گزه قاتدیق اوغور یوخوما
 دۆنن گنجه ارکوی ۆندۆم ارکوی ۆن
 دۆلاشیردیم یار یانیندا یار کوی ۆن
 گۆرۆدۆم یۆز بور-بورجاغی وار کوی ۆن
 بیر بیریندن خلوت سیغیر یوخوما
 دۆنن گنجه باجارسایدیم یوخومون
 سوسدوراردیم سونا دۆغرو آخیمین
 توتومونا تاپشیراردیم آھیمین
 کیم سالسایدی چیغیر-باغیر یوخوما
 یوخوم یۆلدور یانی داغلی درهلی
 بۆللوق بولار هر کیم وارسا ایرهلی
 یوخوم یوخو ملینین وئالی
 نه ایستهسم تاپیب ییغیر یوخوما
 یوخولارین خرجی-خاوی هر ندیر
 تانری بی اۆز کرمی له حل ائدیر
 دئمہ صیاد بیر الی بۆش فہلہدیر
 کیمی سئوسن قۇرخما چاغیر یوخوما.

صیاد زیادپور

آزار -بئزارینی سویا آخیت
 دردینی دنیزه!
 آددیملارینی دا ساحیلہ سیریق ائت
 بارینسین گۆزلرین گۆردۆک لربندن
 بورا گۆزلیک آداسی دیر
 بورا کیشدیر
 هاواسینا آلیشا بیلسن
 ایشین ایشدیر.

یوخودا گۆرۆشدۆک بیز هاندان هانا
 ماجال تاپدیق هرہ اۆز پابین سونا
 کئشگہ یاتا بیلیم دئو یوخوسونا
 هر گیر ها گیرینده یوخوما منیم
 حۆرمتلہ وئردیین ایضالی کیتاب
 سئوگیمہ پای اۆلدو سایغیما جواب
 گۆزل تاپینتیدی نفیس ده بیر چاپ
 سۆزۆن سۆز وړینده یوخوما منیم
 بیردن اوپاندیم کی یئر ایچینده ی
 بۆرکۆیه اوغرامیش وړ ایچینده ییم
 تپہ دن دیرناغا تر ایچینده ییم
 جالانیب تړین ده یوخوما منیم

چۆخ یوزومو اولور آز گلیشینین
 قادین گلیشینین قیز گلیشینین
 دئدیم یا رب اۆزۆن یۆز گلیشینین
 خئیرین ده شرین ده یوخوما منیم

صیاد زیادپور

گنجیکسن ده آرا-سیرا گلیرسن
 سیرری اۆلوم قدر آغیر یوخوما
 قارانلیغی یارا-یارا گلیرسن
 دان سۆکۆلور گونش دۆغور یوخوما

یوللار هامار یوللار چوخور یوللار دیک
 یۆرۆجودور هر آشیریم هر گدیک
 گل-گئتدن سه قال یوخومدا بیر ائو تیک
 سن اولاندا سئوینچ یاغیر یوخوما

دۆنن گنجه تام فرقیلی گنجهیدی
 هر گنجهمیز کاش ائلهجه کئچهیدی

قورخورام کی باهالیق دان،بیر سونامی باش وئره
دنیز جوئوپ دالقالانا،ئیلله یه طوغیان له له

آدام وار کی بوزاماندا، چوره یه محتاج اولوپ
آدامدا وار بازارلاردا، هرزادی حراج اولوپ
زمانه میز ائله گلیپ، هامی دؤنوپ آج اولوپ
آج آدامدا نه دین اولار،نه ده کی ایمان له له

دوران بیزه کج باخانان، فلاکته قالمیشیق
عاقیل لارا سیغیشمایان، جینایتته قالمیشیق
آمان الله عجیب،غریب، حیکایتته قالمیشیق
کیمه دییه ک دردی میزی، ائیلله سین دیوان له له

آی "لشکری" یاخجی سؤیله،مثل وار سؤزدن کئچر
درداورکده اولانلارین، اوره یی کوزدن کئچر
دیپلر کی؛یئر برک اولسا، اؤکوز اؤکوزدن کئچر
پیچاق چاتیب لاپ سومویه،یوخدو بیزه جان له له

منصور لشکری مولان

قوجالیدیم

بو تئزلیک ده قوجالمادیم آ دوستوم
دئیم بیل کی؛ نئجه، نییه قوجالیدیم
آیریلیقدان شان شان اولدو اوریم
آه و نالم چیخدی گویه قوجالیدیم

هیجران یو کو فالاندیقجا چینییمه
ایننتظار دان تۇر چکیلیدی عینی مه
سئوینج دؤنو هئچ گلمه دی آینیمه
کدر دونون گییه،گییه قوجالیدیم

کیم لیگیمی دوشدوندوقجا اؤزومده
کوله دؤندو اوجاقیمدا، کوزومده
اورک قانیم سئله دؤندو گوزومده
غم،غصه نی ییه، ییه قوجالیدیم

جئت قوربانی،جمدک جعفری جیب لیرینده
دولاندیرارسان

گلیرین، یاتیریمین یاتاغی دیر بورا
دوبای(دوبی) باجیلیغینین چیلیق قیزلاری،
توتوب پولوندان

سوبایلغینین سولطانلیغیندا سؤزدؤررر؛
بورا خالا وطن دیر

لاپ اؤزؤ یولا وطن دیر
باخمیر آدامین آغینا قاراسینا
اسیرگه میر بؤرکؤلو قوجاغینی

بورا کیش دیر
کیش اؤلچؤده بیر بئهیشت دیر
بوردا یاشاماغا دیر...

بونلار دؤستومون سؤن سؤزلریدی
ویدالاشاندا؛

دؤستوم یاخما خالاسینا گؤؤندی
من دؤغما آناما

دؤستوم کیشده قئیدیياتا دؤشدؤ
من ایشده

دؤستوم پول_پارایلا اؤیناییر ایندی
من آراز قیراغیندا اکین_تؤکؤنله

باغیشلایین! یادیمدان چیخمامیش
دؤستوما یوز کیلو دویو

گؤندریم گلیم.

منصور لشکری مولان

له له

باهالیق دان دوشمک اولمور، هئچ زادا سَهمان له له
بئله گئتسه،خالق ایچینده،قوپاجاق طوفان له له

نه یازیق کی یالان اوستونده یالانلار قالانیر
 نه یازیق کی دیلمیزدن قارا بوهتان آسیلییر
 بو حیات دا دئییه سن حوری لره یئر یوخوموش
 خبریز یوخدو کی جنتده ده اینسان آسیلییر

نسرین پیمانی

قیر او باغلامیش خاطره لره بورونموش
 خیال لاریم لا باش-باشا قالمیشام.
 هاردا دیر او اود نفسین؟
 هاردا دیر او ایستی باخیشین
 بو تون بو سازقلاری باهارا،
 بوتون بو آیازلاری صاباحا چئویرسین؟
 گلشین منیم آغلار-گولر حالیمی،
 گول-چیچکلی باهار لا دگیشیر.

نسرین پیمانی

عشقه غرور اولماز

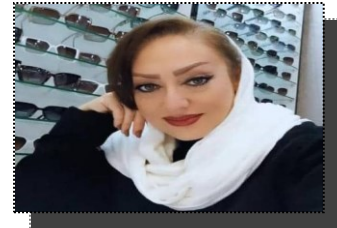
عشقه غرور اولما دیغی کیمی ده
 عشق دن بارالانان اؤرک ده عشق دن
 باشقا درمان آختارماز
 قوی بیلسین جمله عالم،
 پمن سنین اؤچون داریخیرام
 من سنی اؤزله بیرم من سنسیزم
 بونلار منیم هابئله عشقیمین ضعی
 دگیل سئوگیلیم تام ترسی
 بونلار عشق زبروه لریندن انسانلارا
 هایقیران وحی دی.

نسرین پیمانی

سندن باشلانیر دنیانین ازلی ده ابدی ده

"لشکری" یم چوخ جان آتدیم وصلته
 آخر اویدوم طالع یازان قیسمته
 فلک بیر ایش گوردو، دوشتم غوربته
 وطن، وطن دییه، دییه قوجالدیم

شهلا نوروزی

گوجون ووروب دیره نیردی، گوزوم کی آغلاماسین
 اوره ک دویونتوده دیر آه گندن آیاقلاماسین
 بو یول اوزون یولابنیزر ایتیک ایتیک ایتره ریک
 دنن سئوینجه بورونموش گوزومدو، باغلاماسین
 قیزیل گولون قوخوسویانفس چکر کپه نک
 سولوب گولوشلو دوداقلار، یاناقدا دیغلاماسین
 آی ایله صحبت ائدن من، ناماز لانیردی سحر
 او گیزی سوزلره وورغون قاپیمدی باغلاماسین

قانادلانیر گویه دوغرونه اوچماغا تله سیر
 سینبیدی قول _ قانادیم گوی، منی سوراقلاماسین

گندنله گنتمک اولار می اورک بونو قانمیر
 وفاسیزیق، داها دنیا، بیزی واراقلاماسین

شهلا نوروزی

شهرین در دوواریندان یئنی عنوان آسیلییر
 جنته گنتمک ایچون بیر اولو شیطان آسیلییر
 نه آجی گرچه دونموش بو حیات فلسفه سی
 دیل قانان قالما یا جاق، بوردا سلیمان آسیلییر

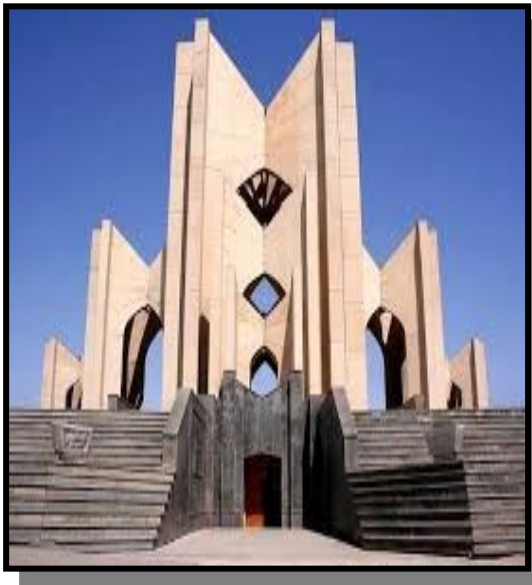
بیز قارانلیق گنجه لردن دوغولان بیر گوناھیق
 نه خبر؟ دان سوکولن یئرلره قرآن آسیلییر

آی منیم اوره بییم سنی دئییرلر.
 دئسه لر کی گئجه گوندوز چاغلاییر،
 دئسه لر کی یئری گؤیو داغلاییر،
 دئسه لر کی سیزیم سیزیم آغلاییر،
 آی ایلهام مله بییم سنی دئییرلر.

دئسه لر یئل لره تای اولدو گئتدی،
 دئسه لر قورد - قوشا پای اولدو گئتدی،
 دئسه لر آخیردا زای اولدو گئتدی،
 آی منیم آمه بییم سنی دئییرلر.

دئسه لر وورولوب بیر قلم قاشا،
 دئسه لر یئلکه نی توخونوب داشا،
 دئسه لر هئچ زامان یئتیشمز باشا،
 آی آرزو دیله بییم سنی دئییرلر.

دئسه لر آرییب قالمایب یاغی،
 دئسه لر سونوبدور اومود چراغی،
 دئسه لر کسلیب سسی سوراغی،
 آی منیم کؤمه بییم سنی دئییرلر.

سنین گؤزلرینده جانلانیر یاشاییش ریتمی
 سنین وارلیغین عشقینه گزیر بوتون دؤنرگه
 گؤزلرینی یومما،
 اللریمی بوراخما،
 گئجه له شیر ائورن
 دونور کائنات.

نسرین پیمانی

سن! ایلر دیر، گئجه لر یاسدیغا باش قویوب
 او یودوغوم آن، یوخودان اؤنجه، گؤزلریمدن
 خیاللاریما چکیلن ایپک یول اولوبسان.
 فکرین باشیمدا زوغلاییر،
 سن آدلی توخوم جوجه ریر هر گئجه...
 آغی تک آجی یاشامیمدا، سن آدلی شیرین روپادا
 باتیرام...
 من یاھالیرام،
 تانرییا دا سن دئییرم . . .

امید بر ماه قایاباشی

سنی دئییرلر

دئسه لر ازل دن غنیم دیر سنه،
 آی منیم فله بییم سنی دئییرلر.
 دئسه لر نظر دن سالیبدیر سنی،
 آی منیم گره بییم سنی دئییرلر.

دئسه لر دربالار اوزونده قالیب،
 دئسه لر لئیلانین دوزونده قالیب،
 دئسه لر آرزوسو گؤزونده قالیب،

قدیمی کیشیلر، کۆهنه کیشیلر

عدالت سلیمان adalət süleyman

هر اسن كولكدن دؤنمزدى حالى
 اوى و دله كسردى مين قىل و قالى
 بوخارا پاپاقلى، الى عصالى
 قدیمی كیشیلر، كۆهنه كیشیلر

هامى اۆز توتدوغو ائوى پير ایدی
 حاکیم تک قراری، سۆزۆ بیر ایدی
 ائلین سۆيکندییى داغین بیریدی
 قدیمی كیشیلر، كۆهنه كیشیلر

مجلسده سۆزۆنۆن يئرين بیلردى
 گلن بلانى دا ائللە بۆلردى
 كیشى تک ياشاردى، مرد تک اۆلردى
 قدیمی كیشیلر، كۆهنه كیشیلر

کیم گیلئى ائدردى، کیم آغلایاردى
 باشینین اۆستۆنۆ تئز هاخلاياردى
 بيرجه کلمه سييله قان باغلایاردى
 قدیمی كیشیلر، كۆهنه كیشیلر

مردى قووا- قووا نامرد ائتمزدى
 شيطان فتواسينا اويوب گئتمزدى
 هر واخ آلى آچيق، اۆزۆ آغ گزدى
 قدیمی كیشیلر، كۆهنه كیشیلر

ائل - اۇبا هاميسى دۇغما كسيیدی
 حاققین كئشيكچيسى، حاققین سسيیدی
 حلال ليق، كيشيليك نيشانه سيیدی
 قدیمی كیشیلر، كۆهنه كیشیلر

آلدادا بيلمه دى دۆنيانين مالى
 يئريشى لنگرلى، اۆزۆ حىالى

عدالت سلیمان

قۇجاليريق ياواش - ياواش دئيه سن

دۆنن قيزلار چيخارديلار يولوما
 كئچرديلر گاه ساغيماء، سولوما
 ايندى گلين آختاريرام اوغلوما
 آلمالييام تۇيا داش - قاش دئيه سن
 قۇجاليريق ياواش - ياواش دئيه سن

جاوانليغا عؤمرۆن تاجى دئيرم
 سئونلره عشق محتاجى دئيرم
 گۆزلره ايندى باجى دئيرم
 بلکه سن ده منه قارداش دئيه سن
 قۇجاليريق ياواش - ياواش دئيه سن

آلاجاهيم داها دؤشمۆر كيتابا
 ايش گۆرۆرم بير "ساغ اول" -، ا، ثاوابا
 ديش ده باتمير داها تيكه كابابا
 سيفاريشى گرک كۆزباش دئيه سن
 قۇجاليريق ياواش - ياواش دئيه سن

واخت وار ايکن گۆن آغلاييم اۆزۆمه
 تسبئح آليم، عئينک تاخيم گۆزۆمه
 هردن ده بير اجل مئهى اۆزۆمه
 يادا دؤشۆر حالوا، لاواش دئيه سن
 قۇجاليريق ياواش - ياواش دئيه سن

صباحينا عؤمۆر ساخلا، ياش آيير
 صنعتکار اۆز نغمه سييله ياشايير
 قۇجاليقدان آز گيلئيلن، آ شاعير
 ائشيدنلر قاليب چاش - باش دئيه سن
 واخستيز گليب آلتميش بئش دئيه سن
 قۇجاليريق ياواش - ياواش دئيه سن

قایتاریب گئرییه قوسا گۆرمه دیم
نه چوخدور آرخادان ضربه وورونلار
حرامدان اؤزونه حیات قورانلار
یالاندان آند ایچیپ اۆزه دورانلار
عدالت اؤنوندە سوسا گۆرمه دیم

یگانه، بو دونیا یولوندا گئتمیر
دردلینی آنلامیر، هارایا یئتمیر
حاقسیزلیق باش آلیب، تۆکنمیر، بیتمیر
ایرینین عۆمرونو قیسا گۆرمه دیم

یگانه ممداووا

قال یئرینده، یئرینده
زیرهه سنی آچالتسا
قال یئرینده، یئرینده
گندر آبیر، حیان دا
چال یئرینده، یئرینده

یالتاقلانما، بۆزۆلمه
سویا دۆنۆب سۆزۆلمه
تاپدالانما، ازیلمه
نال یئرینده، یئرینده

حاققی ازسن، دوی، ائشیت
سندن اۆستۆن اولار ایت
دۆز دئمه سن دور ساکیت
لال یئرینده، یئرینده

دۆزلوک سالسین ساچا دن
سۆزله عمل گل سین تن
باجارماسان اگر سن
اول یئرینده، یئرینده

الی دستمالی، دیلی دوعالی
قدیمی کیشیلر، کۆهنه کیشیلر

ائلله آغلامادیق، ائلله گۆلمه دیک
سۆن تیکه میزی ده ائلله بۆلمه دیک
حاییف، سیزین کیمی اولای بیلمه دیک
قدیمی کیشیلر، کۆهنه کیشیلر

تکلمه منی

اوره ییم آغلیملا یولا گئتمه ییر
ای فلک، تک گۆروب تکلمه منی
آزاجیق سئوینج وئر، گولدور اوزومو
نه اولار، غم اوسته کۆکلمه منی

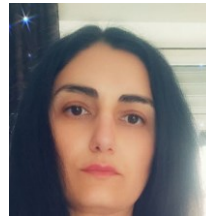
آلیشیب یانمیشام، کولوم آغلا ییر
سولوخان چیچه ییم، گولوم آغلا ییر
دوداغیم آغلا ییر، دیلیم آغلا ییر
روحوم دا جان وئریر، یوکلمه منی

آجیلار عۆمرومو شام تک اریدیر
حیات گاه آغلادیر، گاه دا کیریدیر
طالعیم شوملایان اکین یئر دیر
صف چکیب درد ایله لکلمه منی
یگانه محمد اووا

گۆرمه دیم

دۆنیا ظالیملارین اۆز دۆنیاسی دیر
مظلومو باغرینا باسا گۆرمه دیم
حاققین مئیدانیندا انده اعدامی
ناحاققی بۆنوندا آسا گۆرمه دیم

قالماییب حیادن آرادا پرده
چاره ده تاپیلیمیر دۆشنده درده
یئتمین مالینی یئدی یئرده

دونيانين

اگر اولماسايدى گۆزل اولاردى
دعواسى، غوغاسى، قالى دونيانين
قوروياق هر زامان، قدرينى بيلک
چمنى، چيچه يى خالى، دونيانين

چاليش عۇمرون بويو حۇرمتين اولسون
آغيلين، آبيرين، عصمتين اولسون
نبضينى ياخشى توت، قسمتين اولسون
شكرى، قايماعى، بالى دونيانين

بئش گونلوک قوناغيق، دوغرو دور، بلى
چاشدیرماسين سنى شهرتین يئلى
نفسينه حاکيم اول، عاشيق گنجعلی
دونيادا قالاچاق مالى، دونيانين
عاشيق گنجعلی بابايئو

منم

درد چکیرم، غم يئبيرم
حسرتيندن اولن منم
ووصالينا چاتانمادیم
بو حالیم گولن منم

سۇدور موشم اوجاغیمی
سیندیر میşam بوجاغیمی
یاش یاندیریب یاناغیمی
گۆز یاشیمی سیلن منم

ترپه ننده ساری سیمی
دولانیرام دللی کیمی
سنه اولان صاف عشقیمی
میصر اعلارا بۇلن منم

خوشبخت لره تن دئیيلم
اوزوم گولور شن دئیيلم
او گوردويون من دئیيلم
نه چکیرم بیلن منم

آیریلیقدا قالیب یاخام
کاش اوزونه بیرده باخام
بو گون و آرام، صاباح یوخام
افسانه یم، یالان منم
عاشیق گنجعلی بابايئو

نه یه لازیم

دوست دوستدان اینجی یر، آما آرخادا
گیلئیلی، گؤزارلی سؤز نه یه لازیم؟
دؤز ایلقار، اعتبار اؤز آغلیغیدیر
اؤزه دیک باخماسا گۆز نه یه لازیم؟

یولونو، ایزینی قصدن چاشانا
قایناییب، کؤکره ییب، آشیب داشانا
نسلیندن، کؤکؤندن اوزاقلاشانا
کامان نه یه لازیم، ساز نه یه لازیم؟

فلک گؤلشه نیمی بیچندن سؤترا
اجل شربتینی ایچندن سؤترا
نه خئیر دؤنیادان کؤچندن سؤترا
ها آختار، ها آرا، گز، نه یه لازیم؟

اؤره بییم قیریلدی، اسدی، یاخشیدی؟
بو قدر سؤیوقلوق بسدی، یاخشیدی
گنجعلی، نوازش ایستی یاخشیدی
قیراقدان ها بویلان، سئز، نه یه لازیم؟

بیر اۆرک، بیر دو یغو بیرلشمیش آدیق
سئومه یی اؤیره نیب، سئویب یاشاساق

سئوگینی بیلمز لر یانماق اؤیره نر
یاشادیب، یاناشیب آنماق اؤیره نر
عشق آدین مۆقددس سانماق اؤیره نر
سئومه یی اؤیره نیب، سئویب یاشاساق

گۆزلیک سئوگیدن یاغیب یارانار
گۆنه شین ساچلاری سؤنمز دارانار
ائلمانام اۆرکلر وئرگی آرانار
سئومه یی اؤیره نیب، سئویب یاشاساق

۱.د.ائلمان
«یوللارا»

اۆره ییم یاش قَدَر، کۆوره ک اولوب دور
گۆزلردن آیریلیب آخیر یوللارا
شیمشکل یولود تک، درده دولوب دور
سنسیزلیک حسرتین، چاخیر یوللارا
گۆزله ییر گئتدییین، یوللار اوزونون
ساخلایب دادینی، گۆروش دوزونون
بختینین سایریشان دان اولدوزونون
قوینوندان بویلانیب، باخیر یوللارا
سئوینجی کول اولدو، حسرت اؤدوندان
وارلیغین اونوتدو، محنت اؤدوندان
اؤزونو ائلمان تک، قوربت اؤدوندان
یاندیریب کۆل ائدیر، یاخیر یوللارا

قاییت گل

سنسیزلییین شله سین
تک چکیرم قاییت گل
شوملانیدی اوره ییم
غم اکیرم قاییت گل

دردیم جوشوب چاغلابیر
سینم یارا باغلابیر
گۆزلیم قان آغلابیر
یاش تۆکورم قاییت گل

قورولموشام، پیشمیشم
درد الیندن شیشمیشم
آرتیق حالدان دوشموشم
دیز چۆکورم قاییت گل

عاشیق گنجعلی بابائو

یاشاساق

سؤنو اۆچ آلمالی ناغیلدان اوزاق
سئوگینین گونوسو آغیلدان اوزاق
بیر عۆمۆر حسرتدن، ماغیلدان اوزاق
سئومه یی اؤیره نیب، سئویب یاشاساق

دیرلی اوموددور، دیلکدن یاخین
آرخادان، دایاقدان، کورکدن یاخین
نه وار کی اینسانا اۆرکدن یاخین
سئومه یی اؤیره نیب، سئویب یاشاساق

گونلرده تانیشیق، ایلرده یادیق
سئوگیمیز قوؤوسشا، تۆکنمز دادیق

ايتيبيم مين قوجاق، غم اتك - اتك
كوكسومده حسرتين كولودور بولود

اوزومو نيسگيله بوزوموشم بيل
دوزلاغا چئوريليب چوزوموشم بيل
ياغ، اورمو گولويم قوروموشام بيل
قوينومدا قورولوق يولودور بولود

گل ياپيش اليمدن، يازا چيخيم من
ياغگينان، ياشيلليق جانا سيخيم من
ائلما قوشولوب، غمي ييخيم من
توتدوغو، سئوگينين قولودور بولود

1.د.د.ئللمان

بیزمی گوناھکاریق یا زمانه می؟

دونيانی بوروین بو قیل و قالا
اود توتوب آلیشان بو قالماقالا
اینسانلیغین هر گون اولدویو حالا
مومکون اینسان دئمک، هر اینسانه می؟!
بیزمی گوناھکاریق یا زمانه می؟

قورومور گوزلرین غصه لی نمی
چوخو ظولم و عو سئچدی، عومرون هر دمی
ياشارکن دونیادا، سعادت کمی
یوخسا چوخو ظولمه بیر دیوانه می؟!
بیزمی گوناھکاریق یا زمانه می..
حاقسیزلار هر زامان حاقلییام دئییر
شرین قارشیسیندا مات قالیب خئییر
وحشییه دؤنه رک، بیر - بیرین یئییر
شر - بؤهتان بورویوب بوتون عالمی
بیزمی گوناھکاریق یا زمانه می؟

فورصت دوشن کیمی ظالیم الینه

1.د.ئللمان

«اؤلسون»

بیر گون تله سیردین منیلن اولفتین اؤلسون
کؤنلومده یاشیل عشقه دوشن قیسمتین اؤلسون

بیر دؤغرو اؤرکدن ایچه سن سئوگی شرابین
ائلر باخیشیندان گورونن حورمتین اؤلسون

وئردیم سنه کؤنلوم ائوینی ایسته یه دؤغرول
عومرونده دیلک گر چه یینه فورصتین اؤلسون

وئردیم بیله سن، سئوگییه قیمت اؤره یین دیر
قییدین کی، عزیزلیق ده یه ری لاپ چتین اؤلسون

آسوده خیاللار قاپیسیندان اوزاق اولدون
آشفته خیاللاردا هاچان قیمتین اؤلسون

کؤنلومده اولان سئوگینی سیندیرماغا قالخدین
گل ایندی اوی اؤزدن - بیرینه میننتین اؤلسون

عاشیقلری، عشقین هونریندن تانییرلار
بو جرگه ده هئچ سانما سنین صؤحبتین اؤلسون

نیت هارا منزیل اؤرا، ائل دؤغرو دئییب دیر
دؤز منزله چاتماقدا گؤزل نیتین اؤلسون

افسوس کی اؤزون بئله سئچیب، عشقی اونوتدون
ئللمان بئله یازمیش غزلین، عبرتین اؤلسون

1.د.ئللمان

اوروج داداشی

بولود

سنینده اؤره یین منیم کؤنلوم تک
دندیر کؤوره لیب دؤلودور بولود

ھارداسا ياشايير او صاف محبت
شاعيرين روحوندان دۇغور بو حسرت
ھەر عۇمۇر يۇلۇندا بيتير حىكايە
يىنى دن باشلاماق ايستە ييرم من

وار- دولت او قدر قاتيب كى باشى
چكىلر سۇفرە يە زهرلى آشى
حياتا، طالعه، عۇمره يادداشى
يىنە آشيلاماق ايستە ييرم من

روسلان، بو يۇللاردا چكەم اينتظار
ھەر قىلبين اۇزۇن ۆن تمناسى وار
دۇلۇندا بولۇدلار، اسندە روزگار
كۇنلومۇ ياشلاماق ايستە ييرم من

داغلار پاركى

(پارک کوهستان جلفا)

حیدر عبادی

او داغلار پارکينا گزمه يە گلسم
سرين نفسلرين ايچرم جولفا
بیر اوووج آرازين ايليق سويوندان
گوتوروب باشيما چكرم جولفا

اوجا داغلارينين قارينا گللم
پاييزدا سارالان باغينا گللم
ياي يازيندا چيچك بارينا گللم
گوللرين قوخوسون ايچرم جولفا

قيوريلير بورولور آرازين سنين
ليلله نيب دورولور آرازين سنين
يابانجيلارا يوخ نيازين سنين
دردين وارسا اوزوم چكرم جولفا

اويور شيطانلارين فيتنه - فئلينه
چوخلارى نانجيب چيخيب ائلينه
آختيرير اور كده كدرى غمى
بيزىمى گوناھكاريق يا زمانه مى ؟

روسلان ائلدارلى

RUSLAN EL DARLI

قلبيمن سۇگى معبدى

آخير گۇز ياشلاريم تك سندن اۇترۇ
دينيب سنگى مه يير گل اۇزۇن ديندير
ايتن سۇن اؤميدىن آستاناسيندا
تۇكۇلن ھەر دامجى، سنين درديندير

حسرتدن اۆره ييم چكديكجه ناله
بيلكى بيچاره ليك آراسيندايام
بو قدر اضطراب، عذاب ايچينده
سيزلايان بير قىلبين ياراسيندايام

سنسيز يۇخ دينجلىييم، يۇخ راحتليغيم
ھجرانين قلىمى يانديريب ياخير
گۇيلر ده آغلاير منيم درديمه
سانكى باشيم اۆسته شيمشكلكر چاخير

گل، قايتار يىنى دن خوشبختلييىمى
عۇمرۇمۇن سىرداشى اول، سن ابدى
آخى اۆره ييمده يىرين بۇش قاليب
اى منيم قلىبىمن سۇگى معبدى

ايستە ييرم من

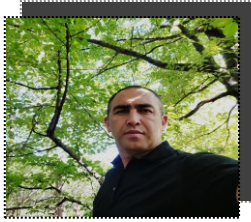
يانيب آلوونا صاف محبتين
بیر عۇمۇر ياشاماق ايستە ييرم من
بو گون عشقله دۇلو اينجه حيس لرین
عطرينى داشيماق ايستە ييرم من

ھانى مجنون عشقى، ديللر ازبرى
گۇر نئجه شاعيرلر يازيب غزلى
سئوداسينا قوربان سئون گۇزلىن
تغلىنى اۇخشاماق ايستە ييرم من

ADNSU-دا اوخودوم، قازاندىم بىلىك،
حياتين معناسى-ايشله، يارات، تىك،
اگر شهيد اولسام، باشيني توت دىك،
آنا، گۆروشرىك، بىز، گۆروشرىك .

گۆى دن قوجاق-قوجاق آلوو ياغىردى،
آنا، يارالاريم يامان آغىردى،
باخ بودور، اللهم منى چاغىردى،
آنا، گۆروشرىك، بىز، گۆروشرىك .

دوغما قاراباغا يىلنميشه،
گونشين نوروتك شۆلنميشه،
شفقتك يوردوما سېلنميشه،
آنا، گۆروشرىك، بىز، گۆروشرىك .

شهرين ايشىقلارى

Şehirin ışıkları

برگردان :

دکتر حسين شرقى

تاماشانين ان شيرين يثرين ده ايشىقلار سۇن دو، بىز تئاتردان
چىخاندا آخسام ايدى، ال-اله توتوب كۆرپونون او بىرى باشينا
كنچدىك، دونيانين ان بۇيوك شاعرينين هيكلى قويولموش
يثره گلدىك، هميشه ياشيل كوللارى ايله چئورلنميش بالاجا
مئيدانچادا تاختالارى قوپموش، رنگى دونيانين اوزو كىمى
بوزارميش ايكي-اوچ كۆهنه سكاميا وار ايدى. اللريميزله
سكاميالاردان بىرينين قاريني تمىزله ييب ياناشى ايلشديق
قارانلىق كوچهلردن كئچهن ماشينلارين سولغون ايشىقلارى
كۆرپونون او بىرى باشينداكى تئاترين ديوارلارينا عكس
اولونوردو .

اۇزوموزو چوخ خوشبخت حىسس اندىردىك. حياتيميزدا بون دان
گۆزل بىر گون اولماميشدى، بلكه ده، هئچ واخت
اولمايماقچىدى. بو قارانلىقدا من اونو او قدر ايدىن گۆروردوم
كى، سانكى گونشى علمده فانار كىمى اييب اونون اوزونه
باخىردىم.

ايرى قار دنه لرى آلوو ساچان ياناقلارينا ارييبىب بدرلنميش آيا
بنزه يهن چنه سى آشاغى سوزولوردو. منه ائله گليردى كى، تكجه
اوزو-گۆزو دئيبيل، بوتون اورى، جانى، روحو ايله

دۆزمرم بىر آنلىق آزارينا من
دونموشم عشقيني بازارينا من
اوچ ايگيت شهيدلر مازارينا من
باش اييب بوينومو بوكرم جولفا

ايرلىق يوللارى كوكدن بىچىلسين
ال اله شكليميز بيرده چكىلسين
ووصالين شرتى بوردا ايچىلسين
باريش -آم جانيمدان كئچرم جولفا

ايراهيم

آخستافا رايونونون يئنگون كندىر، ده دوغولموش، آ ن سونون
مانون قاراباغين آزار اندىر سى اوغرون دا وطن مەلر، سىر، ده
قەر مار، لىقلا شهيد اولموش ايراهيم شاميل اوغلو . فرورون
اۆلمز شاطر سینه اتاف اندىر م .

جوشقون خليل اوغلو

ايراهيم :

-دوشمن الين ده دير تورپاقلاريميز،
هله قان آغلاير، بولاقلاريميز،
دۆيوشله قايىدار خوش چاغلاريميز،
آنا، گۆروشرىك، بىز، گۆروشرىك .

دونيايا يئنى گون كندىن ده گلدىم،
منه چوخ عزيزدى، او گۆزل كندىم،
قالىب گلجىك، آلتاماز زنديم،
آنا، گۆروشرىك، بىز، گۆروشرىك .

بۇيوموشه م وطن چۆرى ايله،
آتامين، آنامين امىي ايله،
او بۇيوك اللهين كمكى ايله،
آنا، گۆروشرىك، بىز، گۆروشرىك .

زنگيلان! فضولى! آزاد ائيلدىك،
دوشمەنين قوشونون برباد ائيلدىك،
نه قدر اورىي بىز شاد ائيلدىك،
آنا، گۆروشرىك، بىز، گۆروشرىك .

- منى رومئو كىمى دە گۆرۈدىلەر، اگر سن منى جولىتتانتانين گۆزۈ ايله گۆسىدىن ..

- كىنايه..دئمه. فيكىر وئرميشەم، من گلجىمىزدن دانىشان كىمى سن يولو- ايزى باغلايىرسان، يئنه كئچمىشە قايدىرسان .
ھمىشە قورخوشام سنى ايتتىمكەن. سۆز وئىر كى، ھىچ واخت، ھىچ واخت مندىن آيرى قالا بىلمىسەن .

- سۆز وئىرىم كى، سەندىن آيرى قالسام دا، سەنسىز قالا بىلمەم .
- سۆزە باخ. نە؟ ھە. آنلايدىم. دلى ...

- دلى سۆزۈندىن خوشون گلير، دئىئە سەن. پروفىسور نظامىدىن دانىشاندا «دلى» سۆزۈنۈ موحاھىزە دفتىرىنە بۇيوك حرفلەر يازىردىن. «دلى» سۆزۈ ھامىنن خوشونا گلير، لىلىنىن آتا و آناسىن دان باشقا .

- باخ كئچەن دىفە ھتى كىتابخانانا قايتاردىغىن «على و نىنو» كىتابىنىن ايجىن دە منىم ساچىم چىخدى .

- نە دانىشىرسان؟ اولار نە بىلىرلر كى، ساچ كىمىن دىر؟
- نە بىلە جكلر، ساچى قويدوغون صحىفە يە شئىر يازمىسان .
اىكىمىز دە بىرى- بىرىمىزە باخىب گۆلدوك .

- دئىرىلر موشفىقلە دىلبر بوراخىلىش گئجەسىن دە تانىش اولوبلار، دىلبر ساچىنى گئرىيە آتاندا موشفىقىن اوزونە داغىلىب، شاعرىن قلىبىنى اووسونلايىب گئجەلى قىزىنىن شاھمار ساچلارى. سەن دە منىم ساچىمى چوخ سئورىسنىمى؟
- سەن ۶۰۰ سايلى مکتەب دە پراكتىكايا گئندە سەنە يازمىشىدۇم :

باخسان اورىيمە، نئجە آغلايىر،
گوندوز نالە اندىر، گئجە آغلايىر .

بىر تئلىن دوشەن دە كوچە آغلايىر،
تۆكۈب ساچلارىنى مکتەبە گلە ...

سەننى ساچلارىن منىم ايلھام بولغىم دىر ...

بورنومو ساچلارىنا سۆيىكىدىم، او اترى ھىچ بىر چىچك دە گۆرمىشىدىم، جنتت قوخوسو ساچان قالىن، گولاب نفسلى، قار سويوندا يويولموش ساچلارىنىن ھەر تئلى گۆزلىرىم دە بىر سطر كىمى جانلاندى .

بو ھفتەنىن ايكىنجى گونو دونيا ادبىياتى موحاھىزەسىن دە تنقىدچى عالمىم بىزى آياغا قالدىرمىش دى :

- شاعر، نىە منە قولاق آسمىرسان؟

- باغىشلايىن، بىر داھا اولماز، دئدىم .

ال چكەمدى :

- ايكىنچى دە يازدىغىنىزى اوخويون :

- من: عزىزىم، سەننى گۆزلىرىنىن ايجىن دە اوزونتولو بىر حكاية يازىلىب .

قىز: بو گۆزلر او حكايةنى اوخويانىن دىر .

معلمىن اوزون دە كى غضب سىلىندى، آلقىش سىلرى .

قار داينماق بىلمىردى .

گولومسىيردى. پىچىلتىيلا دانىشاندا منى حىران قويان دوداقلارنى سحرلى تىسسوملر دؤورلمىش دى. ان قارانلىق گئجەنى مەن ايشىق ايلى گئرى دە قويان قارا ساچلارى دن- دن اولوب نە ياناقلارينا، بوينونا يايىشمىش دى. ھەردن سوزولوب منى اوزاقلارا آپاران ايرى، معنالى و ھمىشە دولو گۆرونەن گۆزلىرىنە باخاندا ائلە بىلىردىم كى، سانكى گۆزۈمۈن اۋنۈندە ھانسىسا رئنئسساس رسسامىنىن تابلوسو آسىلىب، كۆرۈپو ايسە بو گۆزۈندە بىزى، او بىرى گۆزۈندە ايشىغى سونموش تئاترى ساخلايان تىزىيە بنزىردى .

- قارانلىق اولسا دا ...

- نىە ائلە دئىرسەن كى؟ - سۆزۈنو كسىدىم، - بىزىم اورىمىز دە قارانلىق يئردە دىر، بئىنىمىز دە، اما او ائلە اوچو بوىدا ايشىق دوشمە يەنە سلطنت دە نئجە گۆزل دويغولار و دوشونجەلر يارانىر .

- ھە، دوغرودان دا، مارقالى دىير يارىمچىق كى، ھەر شئى ياخشى اولاجاق، ائلە بو واخت ايشىق سۆندو .

- ھەر شئى ياخشى اولايلىمىز آخى، بلكە دە بونا گۆرە سۆندو .

- سەن نىە بئلەسەن آخى؟

- نئجە يەم؟ اللرىنى وئىر مەنە. اللرىن نە يامان سويوق دور، گولوم؟
گولوم سەدى :

- نوصرت كسىملىنىن مىصراعلارى .. ھە، اونونلا گۆرۈش دە دئدىن شئىر مارقالى ايدى .

- ساغ اول، گولوم، ائل دىر، نوصرت سئوھنلرىن شاعرى دىر

باشىنى دونيانىن ان آغىر يوكو كىمى چىنىمە سۆيىكەدى :

- سئومكە سئويلىمىن فرقى ندىر كى؟

سئويلىمك اىستى اوتاندا پنجرە اۋنۈندە داينايىب ياغىشى سئىر ائلمك دىر .

- بس سئومك؟

- سئومك او ياغىشىن آلتىندا داينايىب پنجرە اۋنۈندە داينان آداما باخماق دىر. سئومك ھامىنىن باشى اوچون دئىيل، اىستعداد دىر سئومك، كورون داخىلىن دە دوغان گونش دىر. بئتھوونىن ..

- بس دىر، بىدىم، - درىندن كۆكس اۋتوروب داوام ائلدى، - ائلە اىستىيرىم كى، ھمىشە بىرلىك دە اولاق. اللرىم دن توتوب گۆزلىرىمىن ايجىنە باخا- باخا شعىرلر دئىە سەن. بىر دە ساچلارىن ھمىشە بئلە اولسون .

- نئجە؟

- گور، دالغالى. آھا، ياخشى يادىمادوش دو، تاماشادان سونرا

رئزىسسور ائلە بىل سەن سە دئدى .

- دئدى كى، سەن رومئو رولونو اونيايا بىلرسەن؟

سئوين جك اوشاق كىمى :

- دوغرودان؟ دئمەلى، سەننى رومئو رولوندا گۆرۈرلر .

-نئجه ديشمىمىم آخى. بىلە-بىلە بئله دانىشىرسان، بىلىرسن كى ..

-هە، بىلىرم كى، سىز مەجبورى كۆچكۈنلەر قەبەسىن دە ياشايسىنىز، ئوينىز يوخ، بونلار بىلىرم، مەن آخى ھەر شئە، سىنەنە اولان ھەر عذاب-ادىتى چەكمە يە راضىيام .

-ياخشى، سەن بىلىرسەنمى كى، بىزىم قەبە دە ائولر چادىرداندىر، بىز اۋزوموز بىر بالاجا واقوندا ياشايرىق، توى ائىدەن دە گلىنى چادىردان چادىرا كۆچۈرۈرلەر، واقوندا اۋولاد دونىايا گلىر، بۇيويور، چىتىن حىيات گۈزلىير او اوشاقلار .

-بىلىدەم، اولسون، بىز اوردا دا خوشبخت اولايلىرىم، مەن او واقونون ابدى سرنىشىنى اولماغا راضىيام .

-سەن بو دونىايا سىغمايان گۈزلىينى بىر واقون كونجونه سىغىشىدىرا بىلىرمم آخى .

-قاراباغا يوللار آچىلاندا بىز او واقونون ايچىن دە سەن كىلچىرە، سونرا دا مەنمى لاچىنمى گندىرە بىلىرسەن، مەن نئجه خياللار قورموشام، اۋولادلار يىمىزىن اددارىنى سەن ادىنىن باش حرفلىرىنە ...

اوتان جاق باخىشلارلا گۈزلىينى راضىلىق و خوشبختلىك ياغان اوزومە زىللە دى بو دونىادا ايكىمىزدن باشقا ھىچ كىم يوخ ايدى .

بو سۇزلردن سونرا شەھرىن ايشىقلار ياندى، بوتون ميدانلار، كوچلەر، يوللار يىر ايشىغا قرق اولدو .

ھىچ واخت اولمادىغى بىر جىلدلىكلە آياغا قالخدى، اوشاق كىمى ھوپپانىب-دوشدو .

-ايشىقدا ياندى، ھەر شئى ياخشى اولاجاق. گۈردون؟ ايشىق دا ياندى .

بوينومو قوجا قلايب اوشاق كىمى سئويندى ايلە قاچا-قاچا گىتدى بىر اولدو .

شەھرىن ايشىقلار يانمىشدى، طالعىمىزىن ايسە ... كىرايە قالدىغى صابىر كوچەسىنە طرف سئوينە-سئوينە يويورەن قىزىن آياق ايزلىرىنە قار ياغىردى ...

پىرولوق :

سومقايتلى عسگر يولداشىم دادگانىن قاپىسىندا گۈرۈندو :
-گلىرسەن؟

-حكايەمىن سون جەملەسىنى يازىپ گلىرم .

-اونو يازما، قالسىن، سونراتاماملا يارسان، كىلچىرە دە، لاچىن دا بىر جەملە يازماغا يىر ساخلا!

۲۰۰۶. نومامبر. بىر دە.

پالتومون ياخاسىنى آچىدەم، اللرىنى سال ايچرى .

-اوشومورم .

-ياخشى، اوتانما ...

-پروفىسور دئمشىكەن، كىچەن ھەفتە خان باغىندان گلىردىك، يادىن دا؟ وئىترانلار (جانبازان) ئوينىن قاباغىندان كىچەن دە روس ادبىياتىنى تدرىس ائىدەن معلم بىزى گۈردو .

-ھە، يادىم دا .

-دقيق؟ ياخشى نە دئدى؟

-دئدى كى، سەن بو ئىبىر قىزىن بىلەن نە توتموسان؟

بونو دئەن دە اۋزومون اسىلى اولمادى، ائلە پىس گولوم كى .
-نە؟

قارى اووچو ايلە باشىما سەلەدى .

-كوسە يەن اولماياخ، ياخشى، دئدى كى، سەن كىمى گۈزل قىز بو قارا اوغلان قىلونا نە گىرمىسەن؟ ياخشى، كوسمە، ھەلە دئە گۈرۈم، سەن دە گۈزۈنە قارا گۈرۈنورەم؟

-ھە، باخ بئلە. يادىم دا دوشدو قوجا شاعرىن مىصراعلىرى :

ماوى گۈز عالمى ماوى گۈرمىير،

آلا گۈز دە آلا، قارا گۈز قارا .

مەن بىر گون اۋلەم دە، بو، اۋلەم دئىيل،

تسلىم اولماغىم دىر بو سوالار .

-نە گۈزل دىر. سەن دە شاعر اولماقسان آخىردا .

-مەن سەن شەھىرلىنى ھەر كىسەن داھا چوخ سئورم، چونكى اونلار مەنە حىسر ائتمىسەن. موشقىقە يازدىغىن نذىرە نئجە ايدى؟

-اوزون شەھىردىر .

-واغزالدا مەن گۈزلىدىن يىرى وار اونو دئىيرم ...

شەھىرى اوخودوم. حىرت دولو باخىشلارلا مەن سوزور و بو فىلمە بىزە يەن گونو دويا-دويا، سئو-سئو ھەسئو ياشايرىمىش كىمى حظ آلىردى .

كىچەن بازار واغزالدا دا يانىب حىسرتلە اونون يولونو گۈزلىيردىم .

موشقىقە نەزىرە او ياراق يازدىغىم «يئنە او باغ اولادى» شەھىرىن بىر پارچاسى دا بئلە ياراندى :
يئنە او باغ اولادى !

باغزالدا بوينو بو كوك گۈرۈشۈنە تەلەسەن،

گلىشىنە تەلەسەن،

بىر اوغلان دا يانادى او كىندەن گلن اوغلان،

سەن چۈن اۋلن اوغلان

- سەن دەن بىر سۇز سوروشوم، بىز نە گلە جىك دەن دانىشان دا سەن مۇۋەزۇنو دىشىرسەن؟

محمود بنی آدم «بادام آجی»

(۲۱ آذر)

سئودیم سنی،
 باهار گونو باغیمیزدا!
 آجیلار گولدر،
 چیچکلر آغ دونلارینی سنه وئردیلر،
 آغاردی گونوموز،
 بختور اولدوق.
 قیسقاندیلار، قیسقاندیلار
 مئشه-لره قارا دونوز دولدو
 قوشلار اوچدولار،
 قارقالار بیزیم یاشیل باغلاری قارغیدیلار
 بادام آجی-نین بوداغیندا،
 قوشا کؤیرچین قالدی!
 آغ دونلاری اللرینده.
 سن آغلادین!
 منیم سینمه قان دامدی
 کیمسه بیزی تانیمادی،
 بیز بانلیز کؤیرچینلر کیمین
 بوینوموز چینیمیزده قالدی.
 بانلیز گلدیک،
 ایکیمیز، سن - من
 گنجه-نین گؤزوندن ایراق
 بادام آجی-نین دیبینده آرزولاریمیزی
 اکدیک
 سن آغلادین،
 نه اولاجاق گؤره سن؟_دئدین
 منیم اوره-ییمه قان دامدی
 ال-اله وئردیک،
 بیزیم آغ گونلریمیز
 بختور گونلریمیز
 گویه-ره-جکلر باغچانین ایچینده،
 سن-سیز، من-سیز.
 قارقالار مئشه-دن، باغدان گنده-جکلر
 قارا دونوزلاردا.
 بادام آجی گینه-ده گول آچاجاق
 بیر جوت کؤیرچین قانادلاریندا
 بیزیم آدیمیزی بازاجاق
 گینه ده آم سنه - منه
 آغ دون توخویاجاق
 بادام آجی باغیمیزدا باهار گونو
 چیچکلرینی پالاشاجاق.
 بیرسی «ساعات قاباغیندا» دار آجیچیندان
 آچیلجاق

باغلی قول لاریمیزی آچاجاق!
 بارماق-لاریمیز بیز - بیز قیزاراجاق
 «امامیه» باشیندا بیرسی باغیراجاق:
 - بیز قورخوروق...! اولسون،
 یولا دوشسک هامی قورخورولاریمیز
 بیته-جک.
 سنویرم سنی، باهار گونو
 پاییز گونو، قیش گونو.

۲۱ آذر
 دیلیم باغلی قالان گوندن
 نه سن گلدین!
 نه من گئتدیم.
 یاغیش یاغدی
 سویوق گلدی
 پاییز گولدر
 خزل یاغدی.
 گولوستاندا گول اوستونده
 یاشیل گول قونچالی قالدی.
 قولو سینمیش بیز قار گلدی!
 گولوستان یاندی،
 کول یاغدی.
 منی کیم قارغیدی آلا
 بئله باختدیم قارا گلدی!
 اؤزم،
 اؤز یوردوما حسرت
 منه،
 گیزلین یارا دگدیدی.
 انامدان سورمادیم هئش واخت
 دیلیم هاردان یاساق اولدو؟
 اؤزم گوردوم،
 آنا گیزلین،
 منه لایلایلار قوردون.
 بیری واردی،
 بیری یوخدو.
 بیری آغ دی
 بیری قارا.
 آچیلدی هامییا مکتب
 بیتیک انوی بالا - بالا
 منیم یانیق کیتابلاریم
 آچیلمامیش پارا - پارا.

«آذر آیین ۲۱»
 گونش دؤنور؟
 یوخ،
 یئر دؤنور.
 من دؤنورم ایلده بیز گون
 گلیب سنله گؤروشورم.
 اولایدی کاش دؤنوشلری
 داغلار کیمی ساخلایدیم
 او بیز ایلده سنی گلییب
 اؤز قوینوما، من سالایدیم.
 یاندیریر بو نیسگیل منی
 نئجه وارام سنسبز ایندی
 سن بیز دادسان داماغیمدا
 گاه دادلانیر،
 گاه پوزولور.
 اؤرک قانلی،
 آجیل قانلی،
 کوچه قانلی،
 من باخیرام یانا- یانا
 سوزولورم باخا- باخا
 اؤز ایچیمده،
 قورخا- قورخا
 سوروشورام یولچولاردان
 بیلن یوخدور!
 بیلنمیرم،
 هانسی آجیچین بوداغیندان
 آی گنج اوغول
 سنین بوینون،
 آسیلمیشدی؟
 قوی آل آتیم آجیلاردان
 گیزلین - گیزلین،
 بیز گول دریم
 واردی حتمن، بو گوللرده
 سنین عطرین،
 سنین دادین،
 واردی سئل تک،
 آخان قانین
 یاناقلاری یانان گولده.
 گونش باتیب دؤنمویوبدور
 اوفوق لردن سؤنمویوبدور
 ایگید اوغول اولمویوبدور
 واردی قانیم هله آخیر.

Xudafərin

Türkcə - Farsca

FEVRAL 2024 - İL 21 - SAY 221 (ELMİ-ƏDƏBİ-KÜLTÜRƏL DƏRGİ)

<http://www.Khudafarin.ir>

<https://t.me/xudafarindargisi>

ANTI TÜRK ! TÜRKLƏR

